

การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด
BUDDHIST TOURISM MANAGEMENT: A CASE STUDY OF
WAT YAI, BANGPLAKOD

พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ (สุทธิมาลย์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด

พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ (สุทธิมาลย์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Buddhist Tourism Management: A Case Study of
Wat Yai, Bangplakod

Phrapalad Boonleard Katapuñño (Suttimal)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง "การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด" เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระราชรัตน์มนี, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(พระมหาวิโรจน์ คุตตวิโร, ดร.)

กรรมการ

(ดร.ศุภกฤต เดชชานามเมือง)

กรรมการ

(พระเทพสุวรรณเมธี, ดร.)

กรรมการ

(ดร.สุพิชฌาย์ พรพิชฌนรงค์)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระเทพสุวรรณเมธี, ดร.
ดร.สุพิชฌาย์ พรพิชฌนรงค์

ประธานกรรมการ
กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระปลัดบุญเลิศ กตปุณโย)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด

ผู้วิจัย : พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ (สุทธิมาลย์)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระเทพสุวรรณเมธี, ดร., ป.ธ.๘, พธ.บ. (ปริญญา),

ศศ.ม. (ภาษาสันสกฤต), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

: ดร. สุพิชฌาย์ พรพิชฌรงค์, ศศ.บ. (ภาษาไทย), บธ.ม. (บริหารธุรกิจ),

ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษา วัดใหญ่ บางปลากรด และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มาท่องเที่ยวภายในวัดใหญ่ บางปลากรด จำนวน ๓๒๒ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire)

ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวของวัดใหญ่ บางปลากรด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๘ เพศชาย จำนวน ๑๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๒ ส่วนใหญ่มีอายุ ๒๑-๓๐ ปี ร้อยละ ๒๙.๑ อายุ ๓๑-๔๐ ปี ร้อยละ ๒๕.๗ มีระดับการศึกษาอนุปริญญา/ปวส. ร้อยละ ๓๖.๔ และมีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/โรงงาน ร้อยละ ๓๑.๙

นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการ ด้านพุทธศิลป์ เห็นว่า เป็นแหล่งเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นแหล่งพักผ่อนและให้ความเพลิดเพลินใจได้ดี มีความสวยงามของพุทธศิลป์ภายในวัด ในด้านการให้บริการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$) มีภาชนะรองรับขยะตามจุดต่าง ๆ ไว้บริการอย่างทั่วถึง ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$) เห็นว่า ห้องน้ำสะอาดเหมาะสมกับเป็นวัดท่องเที่ยว มีที่จอดรถเพียงพอด้าน แหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$) นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการ เห็นว่า แหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมที่มีในวัดเป็น แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า แนวทางในการพัฒนาจิตใจและปัญญา คือ ได้รับความรู้และหลักการในทำบุญทำทาน ได้รับแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ ไม่ประมาทในชีวิต ดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ และผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยว คือ รู้สึกมีความสุข

Thesis Title : Buddhist Tourism Management: A Case Study of Wat Yai, Bangplakod

Researcher : Phrapalad Boonleard Katapuñño (Suttimal)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phra Thepsuwanmetee, Dr., Pali VIII, B.A. (Philosophy),
M.A. (Sanskrit), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Dr. Supitcha Pornpitchanarong, B.A. (Thai), M.B.A. (Business),
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 13, 2018

Abstract

This thesis aimed at studying Buddhist tourism management in a case of Wat Yai, Bangplakod and studying the problem, obstacles and suggestion for its solution. The research was quantitative research and its tool used here was questionnaire. This research sample was 322 tourists who had visited Wat Yai, Bangplakod.

The results were found that almost tourists who visited Wat Yai, Bangplakod were classified into 162 females (51.80%) and male 155 (49.20%). Their ages were 21-30 years old (29.1%) and 31-40 years old (25.7%). They completed high school/high vocational certificate at 36.4% and their career were company officials and labors at 31.9%

The attitudes of tourists for management revealed that in aspects of Buddhist arts they suggested that wat Yai is suitable place to be the learning center of local art and culture, relaxing and admirable place, preserving Buddhist art inside temple. In aspect of service, it totally was in high level ($\bar{x} = 4.10$) in item that there are enough trash bins covering all area of temple. In aspect of convenience for tourists, it was in high level ($\bar{x} = 4.04$) on 'Temple toilets are cleaned and good to be tourist temple with sufficient parking area.' In aspect of useful learning center, it was

in high level ($\bar{x} = 3.96$). Finally, tourist commented that natural environment and cultural arts preserved in temple were suitable as a learning center.

For suggestion, the tourists agreed that the way to develop mind wisdom was to provide correct knowledge and principle for making merits and virtue and the way for happily living, that is the heedful mindful living. The gained profits for visiting the temple was satisfaction and happiness.

กิตติกรรมประกาศ

เกล้าฯ ขอประทานโอกาสกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม เป็นอย่างสูง ที่พระเดชพระคุณฯ ได้เมตตาเปิดการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนานี้ขึ้น เพื่อให้โอกาสในการศึกษา อันส่งผลให้เกล้าฯ ได้เข้ามาศึกษาเป็นรุ่นที่ ๒

ขอกราบขอบพระคุณพระมหาโกมล กมล รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีนั้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระเทพสุวรรณเมธี (สุชาติ กิตติปัญญา) รองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร เจ้าอาวาสวัดสุวรรณารามราชวรวิหาร รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นอย่างสูงที่เมตตาให้คำปรึกษา แนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด ขอเจริญพรขอบคุณดร. สุพิชฌาย์ พรพิชฌรงค์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นของวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่กรุณาประสาทความรู้ในด้านต่างๆ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณพระมหาวิฑูร ธมฺมโชโต เจ้าคณะอำเภอพระสมุทรเจดีย์ เจ้าอาวาสวัดใหญ่ ที่เมตตาอนุเคราะห์ ส่งเสริมสนับสนุนให้กระผมได้มีโอกาสได้เข้ามาศึกษาในระดับปริญญาโท และขอขอบคุณอุบาสก อุบาสิกา และพุทธศาสนิกชนวัดใหญ่ ทุกคนที่ช่วยเป็นกำลังใจตลอดระยะเวลาที่ศึกษาเล่าเรียน

ขอขอบคุณ คณะเจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม ทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ และกัลยาณมิตรเพื่อนนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่น ๒ ทุกท่านที่ช่วยเป็นกำลังใจให้ งานวิจัยสำเร็จลุล่วง ตลอดจนเอื้อเฟื้อข้อมูลในทำวิจัย ตลอดถึงผู้เป็นเจ้าของผลงานทางวิชาการอันทรงคุณค่าทุกท่าน ที่ผู้วิจัยนำมาอ้างอิงประกอบในการทำวิจัยในครั้งนี้

คุณงามความดีในการศึกษาค้นคว้าและการจัดทำวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอน้อมนำมาบูชาสักการะแด่พระรัตนตรัย และบูชาคุณบุพการี บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดทั้งครูอาจารย์และท่านผู้เป็นเจ้าของตำราที่ได้กรุณาประสิทธิประสาทวิชาความรู้ ยังผลให้ผู้วิจัยได้ประสบความสำเร็จในการศึกษาด้วยดี

พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ

๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฏ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๗
บทที่ ๒ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๘
๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร	๘
๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๑๔
๒.๑.๓ ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว	๑๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	๒๒
๒.๒.๑ ความหมายของความคิดเห็น	๒๒
๒.๒.๒ ความสำคัญของความคิดเห็น	๒๔

๒.๒.๓	หลักการวัดความคิดเห็น	๒๔
๒.๓	แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ	๒๖
๒.๓.๑	ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา	๒๖
๒.๓.๒	การท่องเที่ยวเชิงพุทธในประเทศไทย	๒๘
๒.๓.๓	ความสำคัญของวัด	๓๐
๒.๓.๔	บทบาทของวัด	๓๐
๒.๓.๕	บทบาทของวัดในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว	๓๑
๒.๓.๖	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	๓๒
๒.๓.๗	การเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	๓๔
๒.๔	แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว	๓๖
๒.๔.๑	ความหมายเกี่ยวกับนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว	๓๖
๒.๔.๒	แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔	๓๙
๒.๔.๓	นโยบายภาคการท่องเที่ยวและการบริการของรัฐบาล	๓๙
๒.๕	ข้อมูลพื้นฐานวัดใหญ่ บางพลากด	๔๒
๒.๕.๑	รูปแบบและสภาพวัดใหญ่ บางพลากด	๔๒
๒.๖	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๘
๒.๖.๑	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสถานที่ท่องเที่ยว	๔๘
๒.๖.๒	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ	๕๑
๒.๗	กรอบแนวคิดการวิจัย	๕๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย		๕๙
๓.๑	รูปแบบการวิจัย	๕๙
๓.๒	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๙
๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๐
๓.๔	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๓
๓.๕	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๔
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		๖๗
๔.๑	ข้อมูลทั่วไป	๖๘
๔.๒	ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์	๖๙
๔.๓	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษา	

วัดใหญ่ บางพลากด ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน	๗๒
๔.๔ ความเห็นของนักท่องเที่ยวยต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด	๘๒
๔.๕ ข้อเสนอแนะต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด	๘๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๘๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๕
๕.๒ อภิปรายผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ:กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด	๘๘
๕.๓ เปรียบเทียบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ:กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด ตามความเห็นของนักท่องเที่ยวยที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน	๙๐
๕.๔ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวยต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษา วัดใหญ่ บางพลากด	๙๑
๕.๕ ข้อเสนอแนะ	๙๒
๕.๕.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ	๙๓
๕.๕.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป	๙๓
บรรณานุกรม	๘๙
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๐๑
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม	๑๐๖
ภาคผนวก ค จดหมายเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐๘
ภาคผนวก ง ผลการวิเคราะห์แบบประเมินการตรวจสอบเครื่องมือ (IOC)	๑๑๓
ภาคผนวก จ รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๑๕
ภาคผนวก ฉ จดหมายขออนุญาตแจกแบบสอบถาม	๑๑๖
ภาคผนวก ช จดหมายขออนุญาตความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลตัวอย่าง (Try Out)	๑๑๗
ภาคผนวก ซ รูปกิจกรรมวัดใหญ่บางพลากด	๑๑๙
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๐

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไป	๖๘
ตารางที่ ๔.๒ แสดงคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางปลากรด โดยภาพรวม	๗๐
ตารางที่ ๔.๓ แสดงคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางปลากรด ด้านพุทธศิลป์	๗๐
ตารางที่ ๔.๔ แสดงคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางปลากรด ด้านการให้บริการ	๗๑
ตารางที่ ๔.๕ แสดงคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว	๗๑
ตารางที่ ๔.๖ แสดงคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์	๗๒
ตารางที่ ๔.๗ แสดงผลเปรียบเทียบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด จำแนกตามเพศ	๗๓
ตารางที่ ๔.๘ แสดงผลเปรียบเทียบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด จำแนกตามอายุ	๗๔
ตารางที่ ๔.๙ แสดงผลเปรียบเทียบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด จำแนกตามระดับการศึกษา	๗๕
ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด จำแนกตามระดับการศึกษา	๗๖
ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ด้านพุทธศิลป์ เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา	๗๗
ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ด้านการให้บริการ เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา	๗๘
ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยว	๗๙

	เชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด ด้านความสะอาดกสบายในการ ท่องเที่ยว เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา	
ตารางที่ ๔.๑๔	แสดงผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยว	๘๐
	เชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด ด้านความสะอาดกสบายในการ ท่องเที่ยว เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา	
ตารางที่ ๔.๑๕	แสดงผลการเปรียบเทียบความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางปลากด โดยรวม จำแนกตามอาชีพ	๘๑
ตารางที่ ๔.๑๖	แสดงสรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย	๘๒
ตารางที่ ๔.๑๗	ความเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัด ใหญ่ บางปลากด ด้านแนวทางในการพัฒนาจิตใจและปัญญา	๘๒
ตารางที่ ๔.๑๘	ความเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัด ใหญ่ บางปลากด ด้านแนวทางในการดำเนินชีวิต	๘๓
ตารางที่ ๔.๑๙	ความเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัด ใหญ่ บางปลากด ผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยว	๘๓

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๕๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อชื่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาทศปิฎก ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ตัวอย่างเช่น วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๒/๒๗ หมายถึง วินัยปิฎก มหาวรรคปาลี ภาษาบาลี เล่ม ๔ ข้อ ๓๒ หน้า ๒๗. วิ.ม.(ไทย) ๔/๓๒/๒๗ หมายถึง วินัยปิฎก มหาวรรค ภาษาไทย เล่ม ๔ ข้อ ๓๒ หน้า ๒๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวินัยปิฎก

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
๑	วิ.มหา.	(ไทย) = วินัยปิฎก มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
๔	วิ.ม.	(บาลี) = วินัยปิฎก มหาวคคปาลี	(ภาษาบาลี)
	วิ.ม.	(ไทย) = วินัยปิฎก มหาวรรค	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) คาดการณ์แนวโน้มของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโลก ในปีพ.ศ. ๒๕๖๓ ว่าจะมีนักท่องเที่ยวถึง ๑,๕๖๑ ล้านคน โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ ๔.๑๕ ต่อปี และคาดการณ์ต่อไปอีกว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่ยังภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จะมีถึง ๓๙๗ ล้านคน ในปีพ.ศ. ๒๕๖๓ เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ ๖.๕๕ ต่อปี^๑ การท่องเที่ยวของไทยมีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ ๕.๗ ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวของการท่องเที่ยวโลก (ร้อยละ ๔.๒๐) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตไทย สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวที่จะสามารถเพิ่มสมรรถนะและขีดของการแข่งขันของประเทศไทย ต่อประเทศคู่แข่งได้

ดังนั้นเพื่อให้การท่องเที่ยวมีการบริหารและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงต้องจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ ๕ ปีถัดไป ประกอบกับประเทศไทยอยู่ในช่วงเวลาแห่งการปฏิรูป เพื่อให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง และยั่งยืน โดยประชาชนทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูป จึงนับเป็นโอกาสอันดีที่ประเทศไทยจะได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) บนพื้นฐานของหลักการดังกล่าว เพื่อเป้าหมายการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศพัฒนาแล้วมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และการเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างยั่งยืน สอดคล้องตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ๒: สาขาวิชาการจัดการ คำสำคัญ: การสื่อสารทางการตลาด/ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/ วัด วัง/ ภาคกลางตอนล่าง ๒ พจนานุกรม: การพัฒนารูปแบบการสื่อสารทางการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ๒ ของประเทศไทย. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ และ รศ.ดร.ไพโรจน์ วิไลนุช. ๒๑๕ หน้า

---

^๑ พจนานุกรม, “บทบาทของชุมชนในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐม”, งานวิจัย, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวไว้ดังนี้ คือการเพื่อเป็นการเกื้อกูล หนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน โดยรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติศิลปกรรมโบราณคดี เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และใช้ผังเมืองเป็นกลไก ประสานการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองให้เกิดความน่าอยู่และยั่งยืน^๒

การท่องเที่ยวได้ถูกกล่าวถึงในฐานะของธุรกิจการค้าการบริการที่มีศักยภาพที่สามารถช่วยขยายการจ้างงาน การกระจายรายได้และการหารายได้จากเงินตราต่างประเทศและได้ถูกบรรจุให้เป็นแนวทางเร่งด่วนในการฟื้นฟู เศรษฐกิจและสังคม” ในประเทศไทยได้มีการจัดลำดับศักยภาพ ด้านการท่องเที่ยวระดับจังหวัด การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรูปธรรมการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งซึ่งเน้นความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับมรดกประเพณีที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาและวัฒนธรรมที่ดึงดูดความสนใจ โดยสิ่งที่ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว นั้น มีหลายอย่างประกอบด้วยพิพิธภัณฑสถาน โบราณคดี ศิลปะ การแสดงพื้นบ้าน ประเพณีพิธีกรรมทางศาสนา หัตถกรรมงานฝีมือ และการกระทำอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม^๓ ดังนั้น วัฒนธรรมที่นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ได้แก่ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน ลักษณะการประกอบการ อาชีพที่มีความโดดเด่น สถานที่ทางด้านขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณีการเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ งานหัตถกรรม และสินค้าในท้องถิ่นต่าง ๆ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กับประเทศเป็นอย่างมาก ถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อглоการพัฒนาประเทศไทย การส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งนำมาสู่การสร้างอาชีพ การจ้างงานทั้งในภาคการท่องเที่ยวโดยตรงและการจ้างงานในภาคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามมา เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่นมากขึ้น จะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจและมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา นั้น ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการชม หรือการสัมผัสสถาปัตยกรรมด้านศาสนา การท่องเที่ยววัด ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา^๔ โดยเน้นตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ รวมทั้ง

^๒ ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว, “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐”, (กรุงเทพมหานคร: สมานการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๗๑.

^๓ จุฑามาศ คงสวัสดิ์, “การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม”, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

^๔ มาโนช พรหมปัญญา และคณะ, “แนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานี”, วารสารการบริการและการท่องเที่ยว, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๓๗.

กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ประโยชน์ ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม โดยมีแนวโน้มการพัฒนาท่องเที่ยวจะเป็นไปในลักษณะการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้มากขึ้น คือ นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เห็นความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นพิเศษ^๕

วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต อิทธิพลของพระพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตของชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งรวบรวมศิลปวิทยาการและความรู้มากมายหลายสาขา ตลอดจนเป็นที่แหล่งรวมของศิลปกรรมที่มีคุณค่า เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งงานศิลปกรรมต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า และเป็นเสมือนเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย ปัจจุบันวัดมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม คือ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานที่สำคัญ เพราะภายในวัดประกอบด้วยศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นอารยธรรมและความเจริญของชาติ ที่สามารถศึกษาย้อนถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมถึงความเชื่อมโยงของความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน นอกจากนี้ วัดยังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม สงบ สันโดษตามหลักพระพุทธศาสนา นอกจากนี้มีพุทธศิลป์เป็นแหล่งจูงใจ พุทธศิลป์ เป็นทัศนูปกรณ์ในการสอนธรรมะได้อย่างยอดเยี่ยม ฉะนั้นวัดจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าที่บทบาทของวัดสามารถสนองประโยชน์ได้ถึง ๒ ด้าน คือ ๑) ด้านเศรษฐกิจและสังคม และ ๒) ด้านการนำรายได้เข้ามาทำนุบำรุงท้องถิ่น จังหวัด และประเทศโดยรวม ขณะเดียวกันวัดก็เป็นแหล่งที่สามารถให้ความรู้ ความคิดที่กว้างขวางขึ้น ให้ความสงบ ความร่มเย็นกับผู้มาเยือน ทำให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้น

วัดใหญ่ (บางปลากรด) (เหตุที่ได้ชื่อนี้เพราะเป็นวัดที่เก่าแก่ มีเสนาสนะและปูชนียวัตถุที่สำคัญมาแต่โบราณ ชาวบ้านนิยมเรียกอีกนามหนึ่งว่า “วัดใหญ่บางปลากรด” โดยเอาชื่อตำบลต่อเข้ากับนามวัด) วัดใหญ่ ตั้งอยู่ที่ ๑๔ หมู่ที่ ๓ ตำบลในคลองบางปลากรด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ วัดใหญ่เป็นวัดราษฎร์ ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่ง มีพระพุทธรูปชินราชจำลอง หน้าตักกว้าง ๔ ศอก ๙ นิ้ว เป็นพระประธานในอุโบสถและมีโบราณวัตถุ คือ โองาสมัยสุโขทัย พระพุทธรูปที่สำคัญสมัยอุททองเป็นศิลาแลง ประดิษฐานอยู่ในวิหาร ชื่อว่าหลวงพ่อโต หลวงพ่อโต เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ลักษณะเบิกเนตร ขัดสมาธิราบ สร้างแบบศิลปะสมัยสุโขทัย ประกอบด้วยพุทธลักษณะที่สำคัญ คือ พระเกศ ทำ

^๕ จุฑาภรณ์ หินซุยและคณะ, “แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด” วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๗) : ๕๒

เป็นอย่างเปลวเพลิงสูง พระศก ขมวดเป็นก้นหอยเล็ก พระพักตร์ เป็นหน้านางหรือหน้ารูปไข่ พระเนตรหลุบต่ำ ทำให้ได้รับความรู้สึกจากพระพักตร์อันเต็มไปด้วยพระเมตตา พระวรกายโดยรวมดูชะลุดอย่างมีทรง และเน้นกล้ามเนื้อดูพองามที่พระนาภี พระกรทั้งสองข้างแสดงปางมารวิชัย ทอดลงมาที่พระเพลาอย่างอ่อนช้อย และเล่นนิ้วพระหัตถ์แต่พองาม ดูไม่แข็งกระด้าง การซ้อนของพระเพลาگونขึ้นเล็กน้อยและดูรับกันทั้งสองข้าง ซึ่งได้รับความศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนจากที่ต่าง ๆ เดินทางมาสักการะ นอกจากนี้ พิพิธภัณฑวัดใหญ่ บางปลากรด ยังมีของสะสมที่มีคุณค่า แก่การศึกษาเรียนรู้เรื่องราวในอดีต ชุมชนบริเวณวัดใหญ่บางปลากรด มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีการดำรงชีวิตอยู่กับพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับชาวบ้านตั้งแต่เกิดจนตาย ตลอดจนพื้นที่ของวัดยังเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติ คือ ป่าชายเลน ที่อยู่ใกล้เมืองหลวง และการจัดรูปแบบตลาดน้ำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาทำบุญ ไหว้พระมีแหล่งท่องเที่ยวที่ครบวงจร และได้พักผ่อนหย่อนใจ จึงนับได้ว่าเป็นวัดใหญ่ บางปลากรด เป็นวัดหนึ่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเมื่อเปรียบเทียบกับวัดอื่น ๆ วัดใหญ่บางปลากรด มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่สำคัญมากมาย ซึ่งแต่ละสถานที่ก็มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษา วัดใหญ่ บางปลากรด ตำบลในคลองปลากรด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และเพื่อศึกษาการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้มีความเหมาะสม เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป และเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติโดยผ่านการท่องเที่ยว การศึกษานี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววัดใหญ่บางปลากรด ให้เป็นที่รู้จักในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด และสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในชุมชนอีกด้วย

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางปลากรด

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดใหญ่บางปลากรดเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดใหญ่บางปลากรดควรเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ปัจจัยอะไรที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่ บาง
ปลากด

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่
บางปลากด ได้แก่ประเด็นดังนี้ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ๔ ด้าน คือ ๑. ด้านพุทธศิลป์ ๒. ด้าน
การให้บริการ ๓. ด้านความสะอาดสบายในการท่องเที่ยว และ ๔. ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็น
สาระประโยชน์ ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางปลากด เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการ
ท่องเที่ยว

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑. ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในวัดใหญ่
บางปลากด ตำบลในคลองปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

๒. ตัวแปรตาม ได้แก่ การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บาง
ปลากด ประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านพุทธศิลป์ ๒) ด้านการให้บริการ ๓) ด้านความ
สะอาดสบายในการท่องเที่ยว และ ๔) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในวัดใหญ่บางปลากด ตำบลใน
คลองปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ตั้งแต่เดือน ตุลาคม ๒๕๖๐ – เดือน
มกราคม ๒๕๖๑ จำนวน ๒,๐๐๐ คน^๖ และได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ๓๒๒ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วัดใหญ่ บางปลากด ตำบลในคลองปลากด อำเภอพระ
สมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยระหว่างตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๐ – เดือนมกราคม ๒๕๖๑

---

^๖ วัดใหญ่บางปลากด ตำบลในคลองปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ (ประเมิน
จากเครื่องกนับ และสมุดเซ็นต์เยี่ยม)

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑. นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: ทัศนศึกษาวัดใหญ่บางปลากด แตกต่างกัน

๒. นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: ทัศนศึกษาวัดใหญ่บางปลากด แตกต่างกัน

๓. นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: ทัศนศึกษาวัดใหญ่บางปลากด แตกต่างกัน

๔. นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: ทัศนศึกษาวัดใหญ่บางปลากด แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การจัดการเสนาสนะสิ่งก่อสร้างของวัดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การจัดทำระบบการท่องเที่ยวภายในวัดใหญ่ บางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ให้มีระบบระเบียบครบวงจรตามแผนโครงสร้างและมีเป้าหมาย เพื่อให้วัดใหญ่ บางปลากด เป็นสถานที่เข้าไปท่องเที่ยว เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้

การท่องเที่ยวเชิงพุทธ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในพุทธสถานหรือสถานที่ที่มีความสำคัญทางศาสนาพุทธ เพื่อวัตถุประสงค์การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาศึกษา หลักธรรมคำสอน การปฏิบัติธรรม การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การบูชาสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การชมความงามของพุทธศิลป์ รวมถึงหาความสงบทางจิตใจ

ด้านพุทธศิลป์ หมายถึง ศิลปกรรมที่สร้างขึ้นรับใช้พระพุทธศาสนาโดยตรง ทั้งในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม

ด้านการให้บริการ หมายถึง การอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวของวัดใหญ่ บางปลากด ประกอบด้วย ป้ายบอกทาง ป้ายบอกสถานที่และจุดบริการต่าง ร้านค้า ร้านอาหาร สถานที่พักผ่อนภายในวัดและรวมถึงการบริการของเจ้าหน้าที่ภายในวัดเพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวและแก่ประชาชนทั่วไปที่เดินทางมาทำบุญ

ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการภายในวัดใหญ่ บางปลากดให้เป็นระบบและให้มีความสวยงามให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวเกิดความพึงพอใจการจัดการด้านสถานที่ประกอบด้วย มีป้ายชื่อและรายละเอียดแจ้งถึงสถานที่ภายในวัดที่ชัดเจน มีที่จอดรถ มีห้องน้ำเพียงพอและมีความสะอาด ความเป็นระเบียบสวยงาม การบริหารพื้นที่ใช้สอย การจัดการระบบสาธารณูปโภคภายในวัดให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวภายในวัด

ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ หมายถึง สถานที่ที่ทางวัดจัดให้สำหรับผู้เข้าไปท่องเที่ยวได้ชม ได้เห็น เช่น พุทธศิลป์ ตลอดถึงวัฒนธรรมประเพณีคำพังเพยสุภาษิตเตือนใจ หลักธรรมที่มีให้อ่านให้ศึกษา พระวิทยากรแนะนำการปฏิบัติธรรม แหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมที่มีในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสม เป็นต้น

วัดใหญ่ บางปลากด หมายถึง พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ตั้งอยู่ที่ ๑๔ หมู่ที่ ๓ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด

๑.๗.๒ ทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด

บทที่ ๒

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด นี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับกำหนดกรอบในการศึกษา เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในงานวิจัยนี้ เนื้อหาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

๒.๔ ข้อมูลพื้นฐานวัดใหญ่บางปลากด

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

คำว่า การบริหาร (administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาติน “administrate” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยความสะดวก (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ

การบริหารงานเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของทุกองค์กร ทั้งนี้เพราะการบริหารงานสามารถบ่งชี้ให้เห็นได้ว่าองค์กรนั้น ๆ มีความเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด การบริหารงานขององค์กรต่าง ๆ ที่ดีนั้น ผู้บริหารองค์กรจะต้องมีความสามารถในการวางแผนให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัย ทางด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมด้วย ซึ่งการวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพ และความสามารถของตัวผู้บริหารเอง^๑

คำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (profits) หรือกำไรสูงสุด (maximum profits) แต่

---

^๑ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

อย่างไรก็ตามทั้งสองคำนี้ก็อาจใช้แทนกันได้ ซึ่งหมายถึงการบริหาร เช่นเดียวกัน นักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการหลายทัศนะแตกต่างกันดังนี้

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์กร อำนาจการ และควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหารทั้ง ๕ ประการจะถูกกำหนดโดยวิชาการสมัยใหม่ก็ตาม แต่เมื่อก่อนทางปฏิบัติแล้วคนไทยเราก็บริหารแบบนี้มานานแล้วหน้าที่ของนักบริหารปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติขององค์การตั้งแต่สมัยโบราณ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^๒

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคง และสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคล และรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์การ^๓

ธงชัย สันติวงษ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การจัดการ” (Management) มีความหมายแตกต่างกันเล็กน้อย โดยการบริหารจะสนใจและสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายไปลงมือปฏิบัติ นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่าการบริหารใช้ในภาครัฐ ส่วนการจัดการใช้ในภาคเอกชน อย่างไรก็ตามก็ดีในตำราหรือหนังสือส่วนใหญ่ทั้ง ๒ คำนี้มีความหมายไม่แตกต่างกัน สามารถใช้แทนกันได้และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้น การบริหารจัดการจึงเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร^๔

^๒ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต), **คุณธรรมและพุทธวิธีการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรมและโรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๒ - ๕.

^๓ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี), **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^๔ ธงชัย สันติวงษ์, **หลักการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

สมพงษ์ เกษมสิน ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรบริหาร มาประกอบเป็นกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้มองเห็นลักษณะของการบริหารได้ดังนี้ การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์ การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นสำคัญ การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน การบริหารมีลักษณะการดำเนินการที่เป็นกระบวนการการบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มคน การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลและของกลุ่มคน และการบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล^๕

สิริภพ เหล่าลาภะ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารไว้ ๒ นัย คือ ๑) คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ธาตุในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปยุห ปริหริต สมตโต” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือการจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป ๒) คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนาจการ จัดการ จัดให้ วาง ส่งเสริม และบำรุง^๖

สมยศ นาวิการ ให้ความหมายว่า การบริหาร เป็นกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ ลักษณะที่สำคัญของการบริหารมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการดังนี้^๗

๑) การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร

๒) การบริหารงานที่จุดหมายทั้งนี้หมายความว่า ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตามส่วนการบริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

๓) การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายใน และภายนอกองค์กร ดังเช่นถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็อาจได้โดยการจัดหาเครื่องจักรเครื่องมืออันทันสมัยมาใช้ จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดี

^๕ สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไพบูลย์ สารานุกรม, ๒๕๔๑), หน้า

^๖ สิริภพ เหล่าลาภะ, **พุทธศาสตร์การเมือง**, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

^๗ สมยศ นาวิการ, **การบริหารเชิงกลยุทธ์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๗๘.

ต่อองค์กรและผู้ปฏิบัติงานด้วย ตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายนอกเป็นต้นว่า ถ้าองค์กรนั้น ๆ มีนโยบายที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษาหรือบริจาคเงินก่อสร้างโรงเรียนก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายในองค์กรหรือองค์การบางแห่งอาจไม่นำพาต่อความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้นเช่น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหารอันมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

๔) การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคนธุรกิจก่อตั้งขึ้น เพื่อดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพียงบุคคลเดียวเท่านั้นทั้งนี้ เพราะว่าคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัด ทั้งด้านกำลังกาย กำลังสมองและเวลา จึงจำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๕) การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดีด้วยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่น ๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่น ผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารให้มาบริหารในองค์กร

๖) การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้โดยการใช้ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะจึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการบริหารเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่งผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรง แต่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหาร อันได้แก่การวางแผน การจัดองค์การ ฯลฯ

๗) การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่า การบริหารดำเนินไปอย่างไร ได้ผลดีหรือไม่เพียงใดนั้น ก็คือผลงานเพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องวัดความสามารถทางการบริหาร

๘) เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว (ยกเว้นองค์กรขนาดเล็ก) คณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจ

วิลเลียมส์ (Williams) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารมีกิจกรรมหลัก ๓ ประการ ในการบริหาร คือ การดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมาย การบำรุงรักษาองค์การให้อยู่รอดและป้องกันองค์การจากสิ่งแวดล้อมภายนอก^๔

^๔ Williams J.D., Public Administration: The people's Business, (Boston: Little, Brown and Company, 1880), p.7.

เฮดดี (Heady) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นเรื่องสำคัญที่กำหนดการดำเนินการในการแสวงหาความรู้อย่างมีเป้าหมาย^๔

เฮนรี ฟาโยล์ (Henri Fayol) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เชื่อว่าเป็นไปได้ที่เราจะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการจัดการ ที่สามารถใช้ได้กับการจัดการทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการจัดการอุตสาหกรรม หรืองานรัฐบาล มีสาระดังนี้

๑. เกี่ยวกับหน้าที่การจัดการ (Management Functions) กระบวนการจัดการประกอบด้วย หน้าที่ต่าง ๆ ๕ ประการ คือ

๑.๑ การวางแผน (Planning) หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติขึ้นไว้เป็นแนวทางการทำงานในอนาคต

๑.๒ การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

๑.๓ การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง การสั่งงานต่าง ๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี และต้องเข้าใจผู้ที่ปฏิบัติงานด้วยตลอดจนเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงาน และองค์การที่มีอยู่ รวมถึงการติดต่อสื่อสารภายในองค์การด้วย

๑.๔ การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้และไปสู่เป้าหมายเดียวกันในที่สุด

๑.๕ การควบคุม (Controlling) หมายถึง การที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่วางไว้

๒. เกี่ยวกับหลักจัดการ (Management principles) Fayol ได้วางหลักทั่วไปที่ใช้ในการบริหารไว้ ๑๔ ข้อ ซึ่งใช้สำหรับเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหาร หลักทั่วไปดังกล่าวมีดังนี้คือ

๒.๑ หลักที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (authority responsibility) คือ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่แยกจากกันมิได้ ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่จะออกคำสั่งได้นั้นต้องมีความรับผิดชอบต่อผลงานที่ตนทำไปนั้นด้วย

๒.๒ หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (unity of command) คือ ในการกระทำใด ๆ คนงานควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความสับสนในคำสั่งด้วยการปฏิบัติตามหลักข้อนี้ ย่อมจะช่วยให้สามารถจัดสาเหตุแห่งการเกิดข้อขัดแย้งระหว่างแผนงาน และระหว่างบุคคลในองค์การให้หมดไป

---

^๔ Heady, Ferrel, *Public Administration: A Comparative Perspective*, 2nd ed, (NewYork and Basel: Marcel Dekker, 1979), p.2.

๒.๓ หลักของการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (unity of direction) กิจกรรมของกลุ่มที่มีเป้าหมายอันเดียวกันควรจะต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกัน เป็นไปตามแผนงานเพียงอันเดียวร่วมกัน

๒.๔ หลักของการอ้างรงไว้ซึ่งสายงาน (scalar chain) สายงานอันนี้คือสายการบังคับบัญชาจากระดับสูงมายังระดับต่ำสุด ด้วยสายการบังคับบัญชาดังกล่าวจะอำนวยความสะดวกให้การบังคับบัญชาเป็นไปตามหลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว และช่วยให้เกิดระเบียบในการส่งทอดข่าวสารข้อมูลระหว่างกันอีกด้วย

๒.๕ หลักของการแบ่งงานกันทำ (division of work or specialization) คือการแบ่งแยกงานกันทำตามความถนัด โดยไม่คำนึงถึงว่าจะเป็นงานด้านบริหารหรือด้านเทคนิค

๒.๖ หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย (discipline) โดยถือว่าระเบียบวินัยในการทำงานนั้น เกิดจากการปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำงาน ทั้งนี้โดยมุ่งที่จะก่อให้เกิดการเคารพเชื่อฟัง และทำงานตามหน้าที่ด้วยความตั้งใจ เรื่องดังกล่าวนี้ จะทำได้ก็โดยที่ผู้บังคับบัญชาต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นตัวอย่างที่ดี ข้อตกลงระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา จะต้องเป็นไปอย่างยุติธรรมมากที่สุด และจะต้องยึดถือเป็นหลักปฏิบัติอย่างคงเส้นคงวา

๒.๗ หลักของการถือประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นรองประโยชน์ส่วนรวม (subordination of individual to general interest) หลักข้อนี้ระบุว่า ส่วนรวมย่อมสำคัญกว่าส่วนย่อยต่าง ๆ เพื่อที่จะให้สำเร็จผลตามเป้าหมายของกลุ่ม (องค์การ) นั้น ผลประโยชน์ส่วนได้เสียของกลุ่มย่อมต้องสำคัญเหนืออื่นใดทั้งหมด

๒.๘ หลักของการให้ผลประโยชน์ตอบแทน (remuneration) การให้และวิธีการจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนควรที่จะยุติธรรม และให้ความพอใจมากที่สุดแก่ทั้งฝ่ายลูกจ้างและนายจ้าง

๒.๙ หลักของการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง (centralization) หมายถึง ว่าในการบริหารจะมีการรวมอำนาจไว้ที่จุดศูนย์กลาง เพื่อให้ควบคุมส่วนต่าง ๆ ขององค์การไว้ได้เสมอ และการกระจายอำนาจจะมากนักน้อยเพียงใดก็ย่อมแล้วแต่กรณี

๒.๑๐ หลักของความมีระเบียบเรียบร้อย (order) ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าสิ่งของหรือคนต่างต้องมีระเบียบและรู้ว่าตนอยู่ในที่ใดของส่วนรวม หลักนี้ก็คือหลักมูลฐานที่ใช้ในการจัดสิ่งของและตัวคนในการจัดองค์การนั่นเอง

๒.๑๑ หลักของความเสมอภาค (equity) ผู้บริหารต้องยึดถือความเอื้ออารีและความยุติธรรมเป็นหลักปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งความจงรักภักดี และการอุทิศตนเพื่องาน

๒.๑๒ หลักของความมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน (stability of tenure) กล่าวคือ ทั้งผู้บริหารและคนงานต้องใช้เวลาระยะหนึ่ง เพื่อเรียนรู้งานจนทำงานได้ดี การที่คนเข้าออกมากย่อมเป็นสาเหตุให้ต้องสิ้นเปลือง และเป็นผลของการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ

๒.๑๓ หลักของความคิดริเริ่ม (initiative) เนื่องจากว่าคนฉลาดย่อมต้องการที่จะได้รับความพอใจจากการที่ตนได้ทำอะไรด้วยตัวเอง ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาควรจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ย่อยได้ใช้ความคิดริเริ่มของตนบ้างหลักการจัดการของ Fayol ข้างต้นนี้ ยังเป็นหลักเกณฑ์ที่ได้ใช้ปฏิบัติอยู่จนทุกวันนี้ เพราะไม่ว่าเราจะยกเอากิจการใดก็ตามขึ้นมาแยกแยะดู ก็จะเห็นว่างานบริหารขององค์กรเหล่านี้ มีการจัดแบ่งหน้าที่ของผู้บริหารไว้ใกล้เคียงกับหลักเกณฑ์ที่ Fayol ได้แบ่งแยกเอาไว้^{๑๐}

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการพบว่า มีนักวิชาการนำเสนอไว้ดังนี้

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวถึงการบริหารเป็นวิธีการทำงานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ

P คือ Planning หมายถึงการวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

O คือ Organizing หมายถึงการจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของ การปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

ฟาโยล (Fayol) ได้กำหนดหลักการในการบริหารจัดการขึ้น ๑๔ ประการเป็นส่วนประกอบสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการ ดังนี้^{๑๑}

^{๑๐} Fayol, Henri, *Industrial and General Administration*, New York: Mc-Graw Hill, 1930 [Online], /Available: 2547. p.2

^{๑๑} ฟาโยล, อังโนศิริวรรณ เสรีรัตน์, *ทฤษฎีองค์การ: ฉบับมาตรฐาน*, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๖๘-๖๙.

๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ฟาโยล ได้เสนอว่า คนงานควรจะได้รับ การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบ ในผลลัพธ์ของงาน มากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์การยุคปัจจุบันได้

๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) แวปเบอร์ และฟาย ได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการของ แวปเบอร์จะได้อำนาจมาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชา ส่วนอำนาจหน้าที่แบบ ไม่เป็นทางการจะได้รับการยอมรับจากความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถในการนำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนเน้นว่าอำนาจหน้าที่และความ รับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

๓. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาโยล กล่าวว่าคำสั่งสอง คำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความเกี่ยวข้อง ใน เมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบาง สถานการณ์คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับ ชั้นของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยาก และผู้บริหารจะไม่ สนใจในความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา มักจะโกรธและอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคตถ้า ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

๔. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับ บัญชา จากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ ความสัมพันธ์ของการจำกัด ความยาวของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับชั้นของการบริหาร จัดการ จำนวนที่ดีที่สุดในการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือความยาวของการติดต่อสื่อสาร ระหว่างผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่าง รวมถึงความล่าช้าใน การวางแผน (Planning) และ การจัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้น การบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหา ในการติดต่อสื่อสารลดลง และองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ภายใน องค์การได้มีการแบ่งแยกแผนกต่าง ๆ ซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับชั้นการบังคับบัญชาโดยผู้บริหารใน ระดับกลางและระดับต้นของสาย การบังคับบัญชาแต่ละแผนกต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับ เดียวกันในแผนกอื่น ๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้น เนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคล อื่น และรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้น เป็นการสร้างทีมงานข้ามสาย ซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

๕. การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสาย การบังคับ

บัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าไร อย่างไรและมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่ามีผลสำคัญ เนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกระดับขององค์การ

๖. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การ องค์การใดที่ไม่มี การวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรมของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่า จะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ ยึดหลักว่ากิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนเดียวกัน

๗. หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาคคือ ความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

๘. การออกคำสั่ง (Order) วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหาเพื่อให้ องค์การได้รับประโยชน์สูงสุด และเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงานโดยใช้ผังองค์การ (Organization Chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน และเป็นการชี้วัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขั้นได้ในอนาคต การวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์การยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่า มีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนากำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตน

๙. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มซึ่งความคิดริเริ่มนี้นับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์การ เนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ ผู้บริหารมีความต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การและความต้องการของพนักงาน และความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุล ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้วัดผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๐. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง การเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Energy) คำขอร้อง (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมา สำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชา ความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะ ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลาย ๆ คนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด และทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก

ภายในองค์การกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์การ และเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

๑๑. ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) การให้รางวัลประกอบด้วย โบนัสและแผนการแบ่งกำไร เป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้ การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ ระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงานและองค์การ รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่ม โดยการให้รางวัลเพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรมและตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๑๒. ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ความมั่นคงในงานมีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์การซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะ และปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรขององค์การ การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

๑๓. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์การถือว่าเป็นประโยชน์ของทุกๆ คน หรือของทุกกลุ่มในองค์การ ในขณะที่องค์การยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์การและสมาชิกภายในองค์การ

๑๔. ความสามัคคี (Sprit de corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์การที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับชั้นภายในองค์การ และสิทธิในการสั่งการ หรือการบริโศค และความร่วมมือกันถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จและมีการพัฒนา ความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหารและคนงาน โดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลัง เมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์การมีความแข็งแกร่ง

วิลเลียม ไออูชิ (William Ouchi) ได้กล่าวทฤษฎีของการบริหารจัดการ คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประสมประสานกัน โดยมีแนวคิดด้านการบริหาร ดังนี้

- ๑) การจ้างงานระยะยาว
- ๒) การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
- ๓) ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
- ๔) การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
- ๕) การควบคุมในตัวเองไม่เป็นทางการโดยมีการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ

๖) เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง

๗) มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว^{๑๒}

วิโรจน์ สารรัตน์ ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหาร ควรประกอบด้วย ๔ ประการ คือ

๑) การวางแผน หมายถึง หน้าที่ทางการบริหารในการกำหนดจุดมุ่งหมายและการตัดสินใจเลือกวิธีการที่ดีที่สุดที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

๒) การจัดองค์การ หมายถึง กำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน

๓) การนำ หมายถึง ความพยายามทำให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

๔) การควบคุม หมายถึง การมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์การได้ประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานหรือจุดมุ่งหมาย มุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง^{๑๓}

๒.๑.๓ ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว

๒.๑.๓.๑ ความหมายของการจัดการการท่องเที่ยว (Tourism Management)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ให้ความหมายของการจัดการการท่องเที่ยวว่า หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผน โดยมีการจัดองค์การการบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้พร้อมทั้งมีการประเมินผลแผนการท่องเที่ยวด้วย^{๑๔}

มิตรา สามารถ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการที่กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ในชุมชนได้มาร่วมดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน ในการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีความรับผิดชอบและสัมพันธ์กัน^{๑๕}

^{๑๒} William Ouchi, **Organization and Management**, (Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971), p. 283.

^{๑๓} วิโรจน์ สารรัตน์, **การบริหารหลักการทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

^{๑๔} บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, **การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**, เอกสารประกอบการสอน เชียงใหม่ (คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕.

^{๑๕} มิตรา สามารถ, “การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” **รายงานผลการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๗.

๒.๑.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว

ปิยพร ทาวีกุล ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวไว้ว่า คนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง บทบาทของโครงการการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ คือ การเป็นสะพานเชื่อมความเข้าใจระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน บอกกล่าวให้คนที่จะไปเยี่ยมเยือนชุมชนได้เข้าใจเรื่องราวของชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยว กติกาและข้อปฏิบัติเมื่ออยู่ในชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็มีการพูดคุยกับชาวบ้านให้ชัดเจนถึงเป้าหมายของการทำกิจกรรมนี้ ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละชุมชน บางแห่งมองว่าการท่องเที่ยวเป็นการเผยแพร่เรื่องราววิถีชีวิตและวัฒนธรรมตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน บางแห่งอาจมองว่านอกจากเผยแพร่แล้วน่าจะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน และคนในชุมชนด้วย เราได้ร่วมกันมองถึงข้อดีข้อเสียและแนวทางป้องกัน ร่วมกันค้นหาเสน่ห์ของชุมชน ซึ่งหมายถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม และวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่น่าสนใจ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ ช่วยกันวางระบบการบริหารจัดการ จัดโปรแกรม แบ่งบทบาทหน้าที่ จัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสมและโปร่งใสตรวจสอบได้^{๑๖}

มิศรา สามารถ กล่าวว่า แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ได้แก่ การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว การสื่อความหมาย บริการความรู้ การส่งเสริมมาตรฐานที่พัก การบริการท่องเที่ยว การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมและการป้องกันผลกระทบทางวัฒนธรรม หากกิจกรรมที่ทำเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนจะสามารถพัฒนา กิจกรรมนั้นได้ง่าย ระบบบริหารการจัดการต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีความโปร่งใสในการจัดสรรผลประโยชน์ ต้องทำให้เป็นธรรมและชัดเจนและคนทำงานและชาวบ้านต้องวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวจะมีปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการบริหารจัดการที่สำคัญ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการประสานงาน ขอบเขตอำนาจหน้าที่ การออกกฎหมายและข้อบังคับ^{๑๗}

วรรณมา วงษ์วานิช ได้กล่าวว่าหลักสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวแบบ Eco Tourism มีดังนี้

๑. การกำหนดขอบเขตของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว (Zoning or the various activities) โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย เช่น ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographical Information System-GIS)

^{๑๖} ปิยพร ทาวีกุล, “การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านไหล่หิน ตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

๒. การควบคุมนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบนิเวศที่มีความเปราะบางทางธรรมชาติ (Fragile Ecosystem) โดยคำนึงถึงความสามารถในการรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่

๓. การจัดเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งในแง่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและประสบการณ์การท่องเที่ยว เช่น การเล่าประวัติย่อ ๆ ของชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวก่อนหรือระหว่างการเดินทางไปถึง ตลอดจนลักษณะที่สำคัญ ๆ ของพื้นที่นั้น ๆ หรืออาจจัดตั้งศูนย์ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ ซึ่งอาจมีทั้งภาพนิ่ง วิดิทัศน์ หรือแผ่นพับ เพื่อให้ภาพรวมหรือข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวกำลังจะไปเยือน

๔. ส่งเสริมและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยลดความแออัดให้กับพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก

๕. การนำกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจังสำหรับผู้กระทำผิด เช่น การตัดต้นไม้ทำลายป่า การลักลอบหรือเก็บหรือมีปะการังและพันธุ์สัตว์น้ำที่หายากไว้ในครอบครอง การล่าสัตว์ในเขตหวงห้าม ฯลฯ

แนวคิดหลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ๒ ประการคือ

๑. การให้บริการและอำนวยความสะดวก ตลอดจนให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

๒. การรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ให้คงอยู่ต่อไปนอกจากนั้นในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ (Carrying capacity) ๓ ประการคือ

๑) ความสามารถที่จะรับได้ในเชิงกายภาพ (Physical carrying capacity) หมายถึงสภาพหรือลักษณะของพื้นที่ที่เอื้ออำนวยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว

๒) ความสามารถที่จะรับได้ทางสังคม (Social carrying capacity) หมายถึงความสามารถที่จะอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว หรือความสามารถของสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถให้บริการแก่ผู้มาเที่ยวได้สูงสุด โดยปกติสถานที่ท่องเที่ยวประเภทชายหาด จะมีความสามารถที่จะรับนักท่องเที่ยวได้สูงกว่าสถานที่ท่องเที่ยวประเภทอุทยานแห่งชาติ

๓) ความสามารถที่จะรับได้เชิงนิเวศวิทยา (Ecological carrying capacity) หมายถึง ความสามารถของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในสถานที่นั้นและในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นในการรองรับธุรกิจการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ในพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีวิธีการและเทคนิคของการจัดการต่างกันโดยต้องคำนึงถึงความสามารถที่จะรองรับได้ของพื้นที่ โดยมีวิธีการดังนี้

๑. การกระจายจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวไปรวมกันในที่ใดที่หนึ่งของพื้นที่จะช่วยลดผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรในพื้นที่นั้น ซึ่งอาจจะกระทำได้โดย

๑.๑) การแบ่งเขตแหล่งท่องเที่ยว เป็นเขตย่อย ๆ เช่น บริเวณชมทิวทัศน์ เป็นต้น

๑.๒) เก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว

๒. การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เช่นการสร้างถนนเพื่อเชื่อมโยงจุดสำคัญในพื้นที่อุทยานและวนอุทยานต้องไม่ทำให้ภูมิทัศน์ของบริเวณนั้น ๆ เสียไป

๓. การจัดกิจกรรมส่งเสริมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเพลิดเพลินและพึงพอใจและให้ความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรธรรมชาติ อันจะนำไปสู่ความหวงแหนทรัพยากรในพื้นที่นั้น ๆ กิจกรรมต่าง ๆ มีดังนี้ คือ

- การออกไปบรรยายนอกสถานที่
- จัดนิทรรศการประเภทต่าง ๆ
- การนำนักท่องเที่ยวไปตามจุดต่าง ๆ พร้อมทั้งบรรยายประกอบ
- การจัดทำทางเท้า พร้อมทั้งแผ่นป้ายบรรยายหรือเอกสารแนะนำ
- ฉายภาพสไลด์และคำบรรยาย
- จัดเครื่องหมายและคำเตือนต่าง ๆ

นอกจากนั้นอาจกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ กฎข้อบังคับ ตลอดจนมีการตรวจตราพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและออกกฎหมายลงโทษผู้ละเมิดกฎข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ด้วย^{๑๘}

ภาคี รัตนผล กล่าวถึงการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชนในทิศทางปัจจุบันและอนาคต ควรเป็นไปในลักษณะที่ภาครัฐเป็นหน่วยสนับสนุนโดยท้องถิ่น ชุมชนและภาคเอกชนเป็นหน่วยดำเนินการบริหารจัดการ ภายใต้วัตถุประสงค์ร่วม คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีเหตุผลสนับสนุนใน ๔ ประการคือ

๑. ตามข้อบัญญัติรัฐธรรมนูญ ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความรู้สึกในความเป็นเจ้าของต่อทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง

๓. จากข้อกำหนดและแนวทางในการกระจายอำนาจในการจัดการงบประมาณ และการคลัง จากส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคลงสู่ท้องถิ่น อันจะส่งผลให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะดูแลพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง

๔. จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่าคนในท้องถิ่นจะมีความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ มีดังนี้คือ

- การจัดศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว

^{๑๘} วรรณภา วงษ์วานิช, ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๙), หน้า ๓๑.

- การจัดเก็บค่าบริการนักท่องเที่ยว
- การจัดบริการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม โดยกลุ่มแม่บ้านในท้องถิ่น
- การจัดรถบริการนำเที่ยวแบบพื้นบ้าน
- การจัดการด้านการดูแลรักษาความสะอาด การบริการห้องน้ำ และสถานที่จอดรถ
- การจัดทำป้ายชื่อ แสดงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว
- การจัดจำหน่ายสินค้าของท้องถิ่นและชุมชน
- การสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่นในการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว^{๑๙}

สรุปการจัดการ หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการนำทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ อันได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการจัดการ โดยผ่านกระบวนการบริหาร คือ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นการบริหารจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในอันจะชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จ หรือล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงานหรือองค์กร ในงานวิจัยนี้คือ รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่บางปลากรด ตำบลในคลองปลากรด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

๒.๒.๑ ความหมายของความคิดเห็น

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้สึก หรือความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียน โดยมีอารมณ์ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในขณะนั้น เป็นพื้นฐานของการแสดงออก ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้แล้วแต่ละบุคคลจะแสดงความคิดเห็นออกมา รวมทั้งอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ นักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็นหลายทัศนะดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวว่า ความเห็น (ทิวฐิ) หมายถึง ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎี ความเข้าใจตามนัยเหตุผลข้อที่เข้ากับความเข้าใจของตน หลักการที่เห็นสมควร ข้อที่ถูกใจ ข้อที่เชิดชูเอาไว้ ความใฝ่นิยมหรือที่ปัจจุบันเรียกว่าค่านิยม รวมไปถึงอุดมการณ์ แนวทัศนะในการมองโลกและชีวิต ที่เรียกว่า โลกทัศน์และชีวทัศน์ต่าง ๆ ตลอดจนทัศนคติพื้นฐานที่สืบเนื่องจากการเก็บ

^{๑๙} ภัคดี รัตนผล, การมีส่วนร่วมของภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชนในการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว, (ลำปาง: สำนักงานจังหวัดลำปาง, ๒๕๔๓), หน้า ๕๓.

ความเข้าใจและความใฝ่ฝันเหล่านั้น ถ้าจะจัดเข้าเป็นพวก ๆ ก็คงมี ๒ ระดับ คือ ความเห็น ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่า ดี ไม่ดี ควรจะเป็น เป็นต้น^{๒๐}

ความคิดเห็น (Opinion) ตามพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า

๑. ข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาความคิดประกอบถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ได้เสมอไปก็ตาม

๒. ทศนะหรือประมาณการที่เกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นหนึ่ง เช่น ทศนะเกี่ยวกับความเหมาะสมของนโยบายวางแผนครอบครัว

๓. คำแถลงของผู้ที่ยอมรับนับถือกันว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อปัญหาที่มีผู้นำมาขอคำปรึกษา^{๒๑}

บุญเรียง ขจรศิลป์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางวาจาของเจตคติ การที่บุคคลกล่าวว่าเขามีความเชื่อหรือความรู้สึกอย่างไรนั้น เป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้น ดังนั้น การวัดความคิดเห็นของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้^{๒๒}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกซึ่งวิจรรย์ญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิดเห็นมีลักษณะที่แคบกว่าทัศนคติในขณะที่ทัศนคติเป็นสิ่งที่แสดงภาพความรู้สึกทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ แต่ความคิดเห็นจะอธิบายเหตุผลเฉพาะ^{๒๓}

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ได้ให้ความหมายว่า ความคิดเห็น คือ “ความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานที่ และอื่น ๆ รวมทั้งท่าทีที่แสดงออกบ่งถึงสภาพของจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง”^{๒๔}

^{๒๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗๓๕-๗๓๖.

^{๒๑} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**, อ่างใน อุทิศ แก้วขาว, “ความคิดเห็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกี่ยวกับคุณลักษณะและบทบาทของนายกเทศมนตรี: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓), หน้า ๕-๖.

^{๒๒} บุญเรียง ขจรศิลป์, **วิธีวิจัยศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: พิชญา พรินต์ติ้ง, ๒๕๓๔), หน้า ๑๕๓.

^{๒๓} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

^{๒๔} ประภาเพ็ญ สุวรรณ, **ความคิดเห็น: การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพัฒนา, ๒๕๒๖), หน้า ๑.

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้สึก หรือความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียน โดยมีอารมณ์ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมในขณะนั้น เป็นพื้นฐานของการแสดงออก ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้แล้วแต่ละบุคคลจะแสดงความคิดเห็นออกมา รวมทั้งอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ ความคิดเห็นนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา ทศนคติความนึกคิดของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวในวัดหนองแขวงพระอารามหลวง ในงานวิจัยนี้หมายถึง ความคิดเห็นของการมาท่องเที่ยว สิ่งที่ได้รับจากการมาท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวของวัดใหญ่ บางปลากรด

๒.๒.๒ ความสำคัญของความคิดเห็น

จิตรจันง สุภาพ ได้กล่าวถึงความสำคัญของความคิดเห็นว่า ความคิดเห็นมีอิทธิพลครอบงำและมีบทบาทในการกำหนดวิถีชีวิตและสังคมของมนุษย์เป็นอย่างมากสามารถนำชีวิต สังคม หรือ มนุษย์ชาติทั้งหมดไปสู่ความเจริญงอกงามหลุดพ้น หรือนำไปสู่ความเสื่อม ความพินาศก็ได้ ดังจะมองเห็นชีวิตของบุคคลที่รู้ (ความเห็น) เป็นตัวชักจูง และกำหนดวิถีชีวิตทั้งในด้านรับเข้า และด้านแสดงออก กล่าวคือ มองเห็นโลกและชีวิตเป็นอย่างไร และจะปฏิบัติต่อโลกและชีวิตนั้นอย่างไรเริ่มตั้งแต่การแปลความหมายของประสบการณ์ที่รับรู้เข้ามาใหม่อย่างไร จะมีค่าจะตัดสินวินิจฉัยอย่างไร จะหันไปหาหรือเลือกรับสิ่งใด ส่วนใด ในแง่ใด จะเห็นด้วยหรือไม่ จะอยู่อย่างไร พูดหรือทำอะไรกับบุคคล สิ่งของ สภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์นั้น ๆ พร้อมทั้งสร้างเหตุผลประกอบสำหรับการที่จะพูดจะทำเช่นนั้น

การสำรวจความคิดเห็น เป็นการศึกษารูสึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งแต่ละบุคคลจะแสดงออกต่อความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมาโดยการพูดหรือการเขียนเป็นต้น การสำรวจความเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานด้านต่าง ๆ เพราะจะทำให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถ้าจะให้สำเร็จและบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริงแล้วก็คงจะได้ความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงจะทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้^{๒๕}

๒.๒.๓ หลักการวัดความคิดเห็น

เนื่องจากความคิดเห็นและทัศนคติมีความหมายและลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นการวัดความคิดเห็นจึงสามารถใช้วิธีการวัดในทางทัศนคติไว้ด้วย แต่เนื่องจากการวัดทัศนคติเป็นพฤติกรรมภายใน และไม่สามารถทราบได้เลยว่าบุคคลมีทัศนคติอย่างไร ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีการอนุมานจากพฤติกรรมภายนอก และมีวิธีการวัดไว้ดังนี้

^{๒๕} จิตรจันง สุภาพ, ทฤษฎีวิธีชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์พลชัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๙๓.

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ ได้กล่าวถึงมาตราวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่ใช้กันอยู่แพร่หลาย มี ๔ วิธี คือ

๑. วิธีของเธอร์สตัน (Thuston's Method) เป็นวิธีสร้างมาตราวัดออกเป็นปริมาณ แล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็นหรือทัศนคติไปในทางเดียวกันและเสมือนว่าเป็น scale ที่มีช่วงห่างเท่ากัน (equal-appearing intervals)

๒. วิธีของกัตต์แมน (Guttman's Scale) เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นในแนวเดียวกันและสามารถจัดอันดับของทัศนคติสูง-ต่ำ แบบเปรียบเทียบกันและกันได้ จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุดได้ และแสดงถึงการสะสมของข้อความความคิดเห็น

๓. วิธีจำแนกแบบ เอส ดี สเกล (Semantic. Differential. Scale: S-D. Scale) เป็นวิธีการวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น โดยอาศัยคู่คำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม (Bipolar Adjective) เช่น ดี-เลว, ชยัน-ชู้เกียรติ เป็นต้น

๔. วิธีของไลเคิร์ต (Likert's Method) เป็นวิธีสร้างมาตราวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่นิยมแพร่หลาย เพราะว่าเป็นวิธีสร้างมาตราวัดที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติในทางชอบหรือไม่ชอบ โดยจัดอันดับความชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งอาจมีคำตอบให้เลือก ๔ หรือ ๕ คำตอบ และให้คะแนน ๕, ๔, ๓, ๒, ๑ หรือ +๒, +๑, ๐, -๑, -๒ ตามลำดับ^{๒๖}

วิเชียร เกตุสิงห์ ได้กล่าวถึงหลักการวัดความคิดเห็น ว่าการใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบ ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย กับข้อความที่กำหนดไว้ แบบสอบถามประเภทนี้นิยมสร้างตามความคิดของลิเคอร์ท ซึ่งแบ่งน้ำหนักความคิดเห็นออกเป็น ๕ ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยมาก เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนการให้คะแนนขึ้นอยู่กับใจความว่าจะเป็นปฏิฐาน (Positive) หรือ (Negative) นอกจากนี้ ในการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นนั้น สิ่งที่มีอิทธิพลที่ให้ความเห็นต่างกันประกอบด้วย

๑) การอบรมของครอบครัว อิทธิพลของครอบครัวมีมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ เพราะครอบครัวเป็นสถาบันสังคมแห่งแรกของบุคคล

๒) กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลเมื่อในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็จะมีความเห็นไปทางเดียวกับกลุ่มและสังคมนั้น ๆ กลุ่มเป็นส่วนผลักดันให้บุคคลมีการเรียนรู้

๓) วัฒนธรรมประเพณี บุคคลเมื่อได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและประเพณีย่อมปฏิบัติไปตามวัฒนธรรมประเพณีนั้น ๆ และมักจะมีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมและประเพณีของตนในทางที่ดี

^{๒๖} พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, การวัดทัศนคติ, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑), หน้า ๓.

๔) การศึกษา ระดับการศึกษามีอิทธิพลมากต่อการแสดงความคิดเห็นเพราะเป็นการจัดประสบการณ์ให้บุคคล

๕) สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลมากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล เพราะจะเป็นสื่อในการสร้างความคิดเห็นทางด้านบวกและด้านลบได้^{๒๗}

สรุปได้ว่า การวัดความคิดเห็นมีมากมายหลายวิธีการด้วยกันแล้วแต่ความเหมาะสมว่าเราต้องการใช้วิธีการใดจึงจะทำให้ได้ประโยชน์จากการแจกแบบสอบถามในการเก็บข้อมูล เช่น

๑) การรายงานตนเองเป็นการวัดทัศนคติโดยวิธีการให้ผู้ถูกวัดรายงานตนเองถึงความรู้สึก ท่าที่ ต่อสิ่งนั้น ๆ อาจเป็นไปในรูปทางบวกหรือทางลบ

๒) การสังเกตพฤติกรรมภายนอกของบุคคล เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ถึงทัศนคติของบุคคลได้ ซึ่งอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ประกอบด้วย เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อธิบายเพิ่มเติม นอกจากนี้อาจจะใช้วิธีการต่าง ๆ ต่อไปนี้เพื่อวัดทัศนคติซึ่งได้เสนอแนะว่าวิธีที่ง่ายที่สุด ในการที่จะบอกถึงความคิดเห็น คือ การแสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ผู้วิจัยได้ทบทวนจากงานวิชาการแล้วพบว่า หากพิจารณาความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ตามคำนิยามของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในหนังสือโครงการส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ แล้วจะพบว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ก็คือ การท่องเที่ยวเชิงพุทธ

๒.๓.๑ ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารทางงานวิชาการ พบว่ามีผู้ให้ความหมายคำว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนา หรือ การท่องเที่ยวเชิงพุทธ ไว้หลายท่านดังนี้

ศูนย์บริการวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความหมาย ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา หมายถึง การเดินทางไปท่องเที่ยวยัง ศาสนสถาน (Religious Place) เพื่อเยี่ยมชมหรือบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นมัสการศาสนสถานและพระสงฆ์ ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ครอบคลุมถึงสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ได้แก่ สถานที่ตั้งของอาคารที่ประดิษฐานรูปเคารพ สถานที่สำหรับบรรดาศาสนิกชนมาประชุมกันเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนาตลอดจนที่พำนัก

^{๒๗} วิเชียร เกตุสิงห์ ๒๕๒๔ : ๙๔-๙๗ อ้างในถึง พระมหานันท อูปสอด, “ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๖ ที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๔๙), หน้า ๔๙.

ของนักบวชตามศาสนานั้น ๆ โดยมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วน ๆ ตามกิจกรรมการใช้งานที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงศาสนายังหมายถึง การเดินทางเพื่อการบำบัตจิตใจตามหลักพุทธศาสนา หรือการบำบัตจิตใจ โดยการฝึกปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้แก่ การนั่งสมาธิและการทำวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อการผ่อนคลายและลดความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน ซึ่งการฝึกตนนี้จะต้องเข้าไปฝึกปฏิบัติตนภายในพุทธสถาน โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับโลกภายนอกในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถาน หมายถึง อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา คือ ที่ประดิษฐานรูปเคารพ สถานที่สำหรับบรรดาศาสนิกชนมาประชุมกันเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนที่พำนักของนักบวชตามศาสนานั้น ๆ ศาสนสถานของศาสนาพุทธ ได้แก่ วัด เจดีย์พระธาตุ ปราสาท เช่น วัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน และพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม เป็นต้น

๒. แหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานปฏิบัติธรรม หมายถึง สถานที่สำหรับบำบัตจิตใจโดยการเข้าฝึกปฏิบัติตามแนวทางพุทธศาสนา ได้แก่ การนั่งสมาธิและทำวิปัสสนากรรมฐานเพื่อการฝึกฝนจิตใจให้สงบ สถานที่ปฏิบัติธรรม เช่น เสถียรธรรมสถาน สำนักปฏิบัติวิปัสสนาอ้อมน้อย เป็นต้น^{๒๘}

ศุภลักษณ์ อัครางกูร ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาเป็นหลัก ถือเป็นปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่มานาน ซึ่งเหตุผลในการเดินทางที่แท้จริงแล้วอาจไม่มีการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ในปัจจุบันการเดินทางลักษณะนี้มักจะรวมกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากกิจกรรมทางศาสนาเข้าอยู่ด้วย ผู้ที่นับถือศาสนาต่างๆ มักจะมีความเชื่อในการทำกิจกรรมทางศาสนาซึ่งอาจรวมถึงการเดินทางไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือประกอบพิธีกรรม อย่างไรก็ตามกิจกรรมบางอย่างได้ลดความนิยมไปเนื่องจากจำนวนผู้ที่นับถือศาสนา หรือความเชื่อนั้นลดลง สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาไม่ได้มีเพียงผู้ที่นับถือศาสนาเท่านั้นที่เข้าเยี่ยมชม หากแต่นักท่องเที่ยวอื่นๆ ยังให้ความสนใจเข้าชมความงาม หรือเข้าไปพักผ่อนสงบจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมที่วุ่นวายในปัจจุบันนี้ ผู้คนโดยทั่วไปต่างให้ความนิยมสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาเป็นที่พึงพิงทางจิตใจกันมาก^{๒๙}

ภัทร์สุภา ลีลานภาพรรณ ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวเชิงพุทธไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธ หมายถึง การเดินทางไปยังพุทธศาสนสถานใดๆ โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

๑. เป็นการเดินทางไปเพื่อการบำเพ็ญบุญกุศล ๑๐ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ

๑.๑ ทานมัย ทำบุญด้วยการให้

^{๒๘} การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, การส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ, (กรุงเทพมหานคร: มปท, ๒๕๔๙), หน้า ๒๘.

^{๒๙} ศุภลักษณ์ อัครางกูร, พฤติกรรมนักท่องเที่ยว, (ขอนแก่น: คลังนาวิทยา, ๒๕๕๑), หน้า ๙๙.

- ๑.๒ ศิลมัย ทำบุญด้วยการรักษาศีลประพฤติดี
- ๑.๓ ภาวนามัย ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา
- ๑.๔ อปจายนมัย ทำบุญด้วยการประพฤติอ่อนน้อม
- ๑.๕ เวยยาวัจจมัย ทำบุญด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้
- ๑.๖ ปัตติทานมัย ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนความดีให้ผู้อื่น
- ๑.๗ ปัตตานุโมทนามัย ทำบุญด้วยความยินดีของผู้อื่น
- ๑.๘ ัมมัสสวนมัย ทำบุญด้วยการฟังธรรม
- ๑.๙ ัมมเทศนามัย ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรม
- ๑.๑๐ ทิฏฐชุกัมม ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง

๒. เป็นการเดินทางไปเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์และปฏิบัติธรรม ณ พุทธศาสนสถาน
แห่งใดแห่งหนึ่ง

๓. เป็นการเดินทางไปเพื่อเข้าร่วมศาสนพิธี งานเทศกาลประเพณีต่างๆ เช่นการไป
ทอดกฐินทอดผ้าป่า ตักบาตรดอกไม้ แห่เทียนพรรษา เป็นต้น^{๓๐}

ในส่วนของผู้ให้บริการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น
ศาสนาสถาน และสถานวิปัสสนา ซึ่งการท่องเที่ยวประเภทนี้ไม่มีหน่วยงานใดจัดเก็บข้อมูลด้านรายได้
และจำนวนนักท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตามจากการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิง
ศาสนาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่ส่งเสริมการไหว้พระ ๙ สถานี่ศักดิ์สิทธิ์
โดยเฉพาะในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ได้มีการประเมินจำนวนนักท่องเที่ยวที่ทำการ
ดังกล่าวไว้ในปี ๒๕๔๕ และปี ๒๕๔๗ ในเขตกรุงเทพมหานครช่วงเทศกาลปีใหม่ พบว่า ใน ปี ๒๕๔๕
จำนวนนักท่องเที่ยวที่ทำการไหว้พระ ๙ สถานี่ศักดิ์สิทธิ์ มีประมาณ ๑,๓๖๘ คน ส่วนในปี
๒๕๔๗ จำนวนประมาณ ๒๔,๐๐๐ คน ซึ่งมีอัตราการเติบโตที่สูงขึ้นมาก

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะไม่สามารถทราบขนาดตลาดจากจำนวนนักท่องเที่ยวได้ชัดเจน
แต่จากการสำรวจตัวอย่างนักท่องเที่ยว พบว่า มีสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่ทำการกรรมการท่องเที่ยว
เชิงศาสนาในสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ ๔๙ สำหรับชาวไทยและร้อยละ ๔๕ สำหรับชาวต่างชาติ^{๓๑}

๒.๓.๒ การท่องเที่ยวเชิงพุทธในประเทศไทย

ประเทศไทยเมื่อกล่าวถึงในสายตาของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยส่วนใหญ่จะ
มองว่าเป็นประเทศที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม มีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณีที่งดงาม

^{๓๐} ภัทร์สุภา ลีลานภาพรรณ, “การท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมใน
กรุงเทพมหานคร”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,
๒๕๕๑), หน้า ๒๕.

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๒.

โดยเฉพาะเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนาซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งได้ให้ความสนใจและต้องการที่จะศึกษา ปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนา และในปรัชญา วิถีชีวิตแบบชาวตะวันออก โดยการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและการปฏิบัติในทางศาสนา หรือการเดินทางเพื่อแสวงบุญของศาสนิกชนต่างๆ นั้น เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจของผู้เดินทาง ดังเช่น พุทธศาสนิกชน เดินทางไปนมัสการสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ในประเทศอินเดีย และการเดินทางไปทอดผ้าป่า ทอดกฐิน ตามต่างจังหวัดในเทศกาลต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้คนเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ซึ่งนักท่องเที่ยว (ชาวต่างประเทศ) กลุ่มหนึ่งได้เลือกกิจกรรมทางศาสนาดังกล่าว เป็นทางเลือกในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคมในปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันสูง ผู้คนยึดติดในวัตถุ ทำให้จิตใจของผู้คนตกต่ำ หลายคนจึงแสวงหาความสุขจากจิตใจ ภายใน และสิ่งที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น กอปรกับการท่องเที่ยวที่ผ่านมามีลักษณะของการทำลายทรัพยากรท่องเที่ยว-สิ่งแวดล้อม และการเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เช่น การกดขี่ในทางเพศ หรือการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต-ทรัพย์สิน วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมนั้นๆ อันเป็นการครอบงำและลดศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ดังนั้น การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาถึงข้อปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ควรพิจารณาถึง และปัจจุบันนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศก็ให้ความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยในการศึกษาเบื้องต้นของผู้เขียน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ได้สนใจและฝึกปฏิบัติ เกี่ยวกับสมาธิ วิปัสสนา เฉพาะที่กองวิปัสสนาธุระ วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ และบ้านแสงธรรม (House of Dhamma) ซึ่งได้จัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนา และเป็นศูนย์ข้อมูลทางพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะแล้วจะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่สนใจและทดลองปฏิบัติจำนวนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีการสอนเกี่ยวกับสมาธิ วิปัสสนาตามวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในบรรดานักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ยังมีนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งที่ให้ความสนใจ ศึกษา และปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ซึ่งจัดเป็นการเดินทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ และความสงบสุขต่อผู้เดินทางและเพื่อนมนุษย์โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าว กำลังได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวชาวยุโรปผู้สูงอายุ และนักการศึกษาที่สนใจในวิถีชีวิตของชาวเอเชีย นับได้ว่าการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและปฏิบัติทางศาสนาได้เป็นทางเลือกหนึ่งในการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งสมควรที่จะมีการศึกษาและส่งเสริมกันอย่างจริงจัง ในฐานะประเทศไทยเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา การท่องเที่ยวในแนวพุทธ มิใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ แต่เป็นสิ่งที่มาตั้งแต่ในสมัยพุทธกาล ซึ่งมีค่านิยมต่าง ๆ เช่น "ธรรมสัจจะ" "การจาริกแสวงบุญ" "การเดินทางแสวงบุญ" หรือแม้แต่ในปัจจุบันที่ว่า การท่องเที่ยวแนวพุทธ หรือ Buddhist Tourism ซึ่งถ้าหากกล่าวถึงพระพุทธวาระใน คราวที่ส่งสาวกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ว่า

“จรรณ ภิกขเว จาริกัม พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปกาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानิ”^{๓๒} ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์”^{๓๓} หรือกล่าวโดยย่อว่า “จงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของคนหมู่มาก” จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวแนวพุทธ ในแต่ละนิกาย ล้วนมีความหมายเพื่อการแสวงหาความรู้ ศึกษาหาข้อปฏิบัติอันเป็นหลักการในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง ไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น ซึ่งหมายถึงเป็นการเดินทางที่ก่อประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวและผู้ให้บริการ อันจะนำมาซึ่งความสงบสุข สันติภาพ แก่มวลมนุษย์ทุกหมู่เหล่า มิได้เป็นการเดินทางเพื่อบังเบียดผู้อื่น หรือเพื่อสนองความต้องการอยากของนักท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเดินทางที่ควบคู่ไปกับการศึกษา การพัฒนาจิตใจของผู้เดินทาง และการปฏิบัติในหนทางที่ถูกต้องแก่เพื่อนมนุษย์ รวมถึงหมู่สัตว์ และสิ่งแวดล้อมอันวิถิต่างแห่งธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ที่ทุกสรรพสิ่งล้วนต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และเพื่อความดีงามของสังคมและสรรพสิ่งในโลก ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปว่า “การท่องเที่ยวแนวพุทธ คือ การเดินทางเพื่อการศึกษา พัฒนาจิตใจ และการปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้องแก่เพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อสรรพสิ่ง”^{๓๔}

๒.๓.๓ ความสำคัญของวัด

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ในสังคมไทยเรานั้น มีความศรัทธา ความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนามาเป็นเวลาช้านาน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแยกไม่ออก วัดอาศัยบ้าน บ้านอาศัยวัด พึ่งพาอาศัยกันมาตลอดจนถึงทุกวันนี้ วัดมีส่วนสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก เป็นที่พึ่งทางกาย และทางใจ เป็นสถานที่ขัดเกลาจิตใจ พัฒนาจิตใจ เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ มีความสำคัญดังต่อไปนี้

๑) เขตพุทธาวาส เช่น พระอุโบสถ พระประธาน พระปราสาท พระเจดีย์บรรจุพระบรมอัฐิพระมหากษัตริย์ เป็นต้น โดยเฉพาะพระอุโบสถนั้นเป็นสถานที่ทำสังฆกรรมของพระสงฆ์ ซึ่งทุกคนต้องให้ความเคารพ

๒) พระอารามหลวงแต่ละวัดนั้น เป็นวัดที่พระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงสร้างหรือทรงบูรณปฏิสังขรณ์ และทรงให้การอุปถัมภ์ เป็นวัดที่สร้างขึ้นมีแบบแผนถูกลักษณะการสร้างวัดตามแบบโบราณราชประเพณี

^{๓๒} วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๒/๒๗.

^{๓๓} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^{๓๔} พระมหาสุทิตย์ อบอุ้น, “การท่องเที่ยวแนวพุทธ”, จุลสารการท่องเที่ยว, ปีที่ ๑๘ เล่มที่ ๑ (ม.ค.-มี.ค. ๒๕๔๒): ๔-๙.

๓) กิจกรรมของวัด เช่นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มารการเวียนเทียน ฟังธรรม เทศนา สวดมนต์ปฏิบัติธรรม การมอบทุนการศึกษา การตอบปัญหาธรรมะสำหรับเยาวชน การจัดประกวดสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ เป็นต้น

๒.๓.๔ บทบาทของวัด

๑) ด้านการปกครอง บริหารจัดการตามกฎหมายระเบียบของวัด ดูแลสถานที่ที่อยู่อาศัยให้สะอาดเรียบร้อย รักษาเสนาสนะเดิมให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์หรือพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ใหม่ให้มั่นคงถาวร อำนวยความสะดวกหรือต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยือนแบบเป็นกันเอง สมควรแก่สถานะ

๒) ด้านศาสนศึกษา จัดอาคารสถานที่ศึกษาพระปริยัติธรรม ศึกษาธรรมบาลีและแผนกสามัญให้แก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป

๓) ด้านศึกษาสงเคราะห์ เป็นการมอบทุน อุปกรณ์การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไป

๔) ด้านการเผยแพร่ แสดงธรรมบรรยายธรรม อบรมเยาวชน สอนกัมมฐาน

๕) ด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการช่วยเหลือชุมชนและสังคม เช่น โครงการอุปสมบทและบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยแล้ง น้ำท่วม ยากจน เป็นต้น

๖) ด้านสาธารณูปการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ได้แก่ การดูแลบำรุงรักษาสมบัติของวัด สิ่งก่อสร้าง อาคารสถานที่ เสนาสนะ เครื่องใช้สอย

อย่างไรก็ตาม วัดจะอยู่ได้ตลอดไปนั้นต้องอาศัยแรงศรัทธาจากนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวที่บริจาตปัจจัยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา พระสงฆ์เองก็มีหน้าที่เพียงดูแลรักษาเท่านั้น ส่วนนักท่องเที่ยวเองต้องเห็นความสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวประเภทนี้ เพราะวัดนั้นเป็นแหล่งรวมอารยสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่ามากมาย

๒.๓.๕ บทบาทของวัดในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

บทบาทของวัดในการท่องเที่ยวมีปรากฏมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ในกายสังสัคคสิกขาบทว่าด้วยการถูกต้องกายกับมาตุคาม พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ที่พระเชตวันมหาวิหาร กล่าวถึงวิหารของพระอุทายีว่ามีความสวยงาม น่าดู น่าชม ห้องกลางมีระเบียบรอบด้าน จัดเตียง ตั้ง พูก หมอนไว้เรียบร้อย ตั้งน้ำฉันน้ำใช้ไว้พร้อม บริเวณวิหารเตียนสะอาด มักมีผู้คนเดินทางมาชมวิหารเป็นอันมาก พรหมณ์ผู้หนึ่งได้พาภริยามาเที่ยวชม พระอุทายีจึงเป็นมคฺคเทศก์พาเที่ยวชม^{๓๕} ซึ่งนับเป็นหลักฐาน

^{๓๕} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒๖๙/๒๙๑.

ขึ้นหนึ่งทีที่แสดงร่องรอยว่าวัดเริ่มมีบทบาทในฐานะสถานที่ท่องเที่ยวของประชาชน พระพุทธศาสนาได้มีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อสังคมไทยมานานนับพันปี เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของสังคม และพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของวัดเป็นผู้นำจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อถือการร่วมมือกัน เป็นที่ประกอบพิธีกรรม เป็นเข้าห่อหลอมวิถีชีวิตชาวพุทธไทย วัดเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมอันล้ำค่าทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรม ที่ศิลปินได้ถ่ายทอดลักษณะเด่นของคำสอนทางพระพุทธศาสนาออกมาในงานศิลปะอย่างกลมกลืนน่าชื่นชม เป็นพุทธศิลป์ที่ให้คุณค่าทั้งด้านความงามและทั้งเป็นสื่อให้คนได้เข้าถึงธรรมปฏิบัติซึ่งช่วยกล่อมเกลาจิตใจมนุษย์ให้อ่อนโยนและสะอาดบริสุทธิ์ขึ้น พุทธศิลป์ที่ปรากฏในวัดจึงเป็นศิลปะแห่งอุดมคติที่ให้คุณค่าและความหมายเชิงจริยธรรมอย่างสูง วัดในปัจจุบันจึงเป็นศูนย์รวมของมรดกวัฒนธรรมและสรรพวิชาอันหลากหลายนับตั้งแต่โบราณกาล มีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อนุรักษ์สืบสาน และใช้ประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชนปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป บทบาทของวัดและพระสงฆ์ลดลงไปจากเดิม แต่กระนั้นวัดและพระสงฆ์ก็ยังปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยบทบาทหลักของวัดก็ยังคงเป็นสถานที่พำนักของพระสงฆ์สามเณร เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน ประพฤติปฏิบัติธรรมสืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอน และยังมีฐานะเป็นแหล่งประดิษฐานและรวบรวมของมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุตลอดถึงการเป็นศูนย์กลางในการประกอบประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้น วัดจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๒.๓.๖ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนานั้น ถือว่าเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพราะการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศประเทศไทย เป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา เชื้อชาติ ภาษา เผ่าพันธุ์ ของประชากรเป็นอย่างมาก ซึ่งถึงแม้ประเทศไทยจะมีความแตกต่างในด้านต่าง ๆ จึงเป็นแรงจูงใจทางด้านศาสนา โดยมีปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยว ได้แก่ การมีโอกาสไปร่วมแสวงบุญ ศึกษาธรรมะ ฝึกสมาธิ เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาที่เคารพนับถือ การได้ไปสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ การทำบุญให้ทาน การบริจาค ช่วยให้เกิดความสุขทางใจแก่นักท่องเที่ยว และถือได้ว่าเป็นการพักผ่อนทางจิตใจด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ **ณัฐพงษ์ สิบบุญเรือง, สุวิมล แม้นจริง และภราดัย ไชยนวัต** พบว่า กิจกรรมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมการเข้าร่วมพิธีกรรม กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมการปฏิบัติธรรม กิจกรรมการสืบทอดพระพุทธศาสนา กิจกรรมการเป็นที่พึ่งทางใจ และกิจกรรมการเข้าวัดอุ้มงคล วัดและพุทธศาสนิกชนชาวไทยมีความ

ผูกพันกันเป็นอย่างมาก เพราะวัดเป็นสถานที่ที่ใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา วัดจึงกลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวไทยมาโดยตลอด อีกทั้งวัดยังเป็นศูนย์รวมแห่งศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อในพระพุทธศาสนา ศิลปะต่าง ๆ ที่แสดงออกมาในรูปแบบของพุทธศิลป์ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อในพระพุทธศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนต่าง ๆ โดยการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ ปัจจัยกิจกรรมการตลาด การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในปัจจุบัน ประกอบด้วย กิจกรรมการเข้าร่วมพิธีกรรม กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมการปฏิบัติธรรม กิจกรรมการสืบทอดพระพุทธศาสนา กิจกรรมการเป็นที่พึ่งทางใจ และกิจกรรมการเช่าวัตถุมงคลดังมีรายละเอียด ดังนี้

๑) กิจกรรมการเข้าร่วมพิธีกรรม เป็นกิจกรรมในวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันวิสาขบูชา เป็นต้น

๒) กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นกิจกรรมสันทนาการ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจโดยเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในบริเวณวัดเป็นสำคัญ เช่น งานประจำปี งานวัด ในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง เป็นต้น

๓) กิจกรรมการปฏิบัติธรรม เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการขึ้นภายในวัดอาจจะจัดในรูปแบบของโปรแกรมการปฏิบัติธรรมซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวิธีการของผู้จัด เช่น การสมาทานศีล ๕ การฟังธรรมเทศนา เป็นต้น

๔) กิจกรรมการสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา เช่น งานบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานต่าง ๆ ของวัด งานกฐิน งานผ้าป่า งานบวชภาค เป็นต้น

๕) กิจกรรมการเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นตามความประสงค์ ความนับถือ ความพึงพอใจส่วนตัว โดยประเทศไทยประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ การดำเนินกิจกรรมทางศาสนาซึ่งนับว่าเป็นที่พึ่งทางใจของพุทธศาสนิกชนโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การทำบุญตักบาตร การถวายดอกไม้ ธูป เทียน เพื่อใช้บูชาพระ เป็นต้น

๖) กิจกรรมการเช่าวัตถุมงคล เป็นกิจกรรมที่ทางวัดจัดให้มีการเช่าวัตถุมงคล ตามที่วัดได้จัดทำขึ้นเพื่อหาเงินรายได้เข้าวัดเพื่อนำไปทำนุบำรุงพุทธศาสนา หรือปฏิสังขรณ์ภายในบริเวณวัด และจัดให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้เข้าไปบูชาตามกำลังศรัทธา เป็นต้น

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางวัดได้จัดขึ้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ ๘๐ มาวัดมิใช่เพียงเพื่อการทำบุญเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่มาวัดเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางวัดได้จัดขึ้น หากวัดสามารถจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ นักท่องเที่ยวได้

โดยเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา จะเป็นการช่วยเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้อีกทางหนึ่ง^{๓๖}

ดังนั้น การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ จะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ของสังคม ที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานกันระหว่างศิลปะ ความเชื่อ และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของคนในสังคมนั้น ๆ ทำให้เกิดเป็นพุทธศิลป์ ที่มีคุณค่าและสวยงาม วิถีชีวิตของพระสงฆ์ ที่มีการดำรงอยู่อย่างเรียบง่าย สมถะและมีความพอเพียงกับการอยู่อาศัยภายในวัด นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ได้จากแนวทางเหล่านี้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตปัจจุบันของตน

๒.๓.๗ การเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

๑. ภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา การสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่จำเป็นมาก เนื่องจากจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ ได้รับคุณค่าจนเกิดความประทับใจแล้ว ยังต้องมีการรับรู้ และจดจำภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาได้ เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ หากจดจำภาพลักษณ์ได้แล้ว นักท่องเที่ยวจะสามารถรับรู้และเชื่อมโยงความรู้และความเข้าใจได้ง่าย

๒. ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ มักจะมีวัตถุประสงค์หรือมีสิ่งที่ดึงดูดใจต่าง ๆ กัน ที่ต้องการเดินทางไปยังที่ใดที่หนึ่งเพื่อชื่นชมธรรมชาติ ความงาม ตากอากาศ แต่สิ่งหนึ่งที่ที่มีพลังดึงดูดให้ผู้คนจำนวนมากเดินทางไป ก็คือ การเดินทางไปยังสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาของตน วัดนั้นเป็นสถานที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวมาช้านาน เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจที่มีอิทธิพลสูง ซึ่งบทบาทของวัดที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยววนั้น คือ

๑) สภาพของวัดที่มีสถาปัตยกรรม วิหาร อุโบสถ องค์พระพุทธรูปและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ อันประกอบรวมกันเป็นวัด อยู่ในสภาพที่เหมาะสม วัดที่มีบริเวณสะอาด ต้วอาคารสง่างาม ไม่อยู่ในสภาพทรุดโทรม

๒) วัดเป็นสถานที่รวมศิลปกรรมอันเป็นผลงานของสกุลช่างต่าง ๆ เป็นผลงานที่ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยจิตใจศรัทธา จึงมักเป็นศิลปกรรมชั้นยอด วัดจึงเป็นแหล่งที่จะให้นักเรียน นักศึกษา และคนทั่วไปได้เข้ามาศึกษาหาความรู้และชื่นชมผลงาน อันเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ

^{๓๖} อนุรักษ์ สืบบุญเรือง, สุวิมล แม้นจริง และภราดัย ไชยณัฐ, “ปัจจัยทางจิตสังคมที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา”, งานวิจัย, (ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ

๓) การที่วัดเป็นสถานที่ที่มีบริเวณ มีอาคารสถานที่กว้างขวาง มีข้าวของเครื่องใช้มากมาย วัดจึงเป็นที่พึ่งพิงแก่นักท่องเที่ยวบางกลุ่มได้ โดยเฉพาะคนที่มีรายได้น้อย ได้มีโอกาสเดินทางท่องเที่ยวได้มากขึ้น นับเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชนด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ

๓. การรับรู้คุณค่าทางพระพุทธศาสนา การท่องเที่ยวในอดีตของวัด คือเป็นสถานที่ทำบุญ มีผู้คนมานมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือประกอบศาสนกิจ เพื่อความเป็นสิริมงคล ต่อมาเมื่อนักท่องเที่ยวเริ่มสนใจเสนาสนะอันทรงคุณค่าและมีรูปแบบศิลปกรรมงดงามทั้งหลายภายในวัด จึงทำให้วัดที่มีเสนาสนะอันงดงามและมีความเป็นมาที่บ่งบอกถึงอดีตอันรุ่งเรือง กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมา ฉะนั้น วัดจึงถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางการพัฒนาจิตใจและเป็นที่พึ่งทางใจ

การท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นสิ่งที่ควรนำมาพิจารณาในสถานการณ์ที่การท่องเที่ยวได้มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของผู้คน นักท่องเที่ยว ที่สนใจในการศึกษาพัฒนาจิตใจ และการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อความสัมพันธ์ทางสังคม และการปฏิบัติที่ถูกต้องต่อเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อทุก ๆ ฝ่ายเปรียบประดุจหมุ่มกมร เทียวชื่นชมความงดงามของมวลบุปผา โดยมีทำลายความงดงามของมวลดอกไม้ ดังนั้น หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาเพื่อเป็นทางเลือกในการดำเนินงาน และประชาสัมพันธ์ ให้เกิดขึ้นในกิจกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ในฐานะที่เป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา^{๓๗}

สรุป การท่องเที่ยวเชิงพุทธในงานวิจัยนี้ หมายถึง การท่องเที่ยววัดใหญ่ บางปลาทด แนวคิดจากดังกล่าวข้างต้นได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธ คือ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ตามคานิยามของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาก็คือ การท่องเที่ยวเชิงพุทธ ซึ่งหมายถึง การเดินทางไปท่องเที่ยวยังศาสนสถาน (Religious Place) เพื่อเยี่ยมชมหรือบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นมัสการศาสนสถาน และพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ทำบุญทำทานและการสาธารณกุศลต่าง ๆ การเดินทางเพื่อการบำบัดจิตใจตามหลักพุทธศาสนา หรือการบำบัดจิตใจโดยการฝึกปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การนั่งสมาธิและการทำวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อการผ่อนคลายและลดความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน ซึ่งบางครั้งการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนา ซึ่งเหตุผลในการเดินทางที่แท้จริงแล้วอาจไม่มีการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ในปัจจุบัน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาได้มีแต่เพียงผู้ที่นับถือศาสนาเท่านั้นที่เข้าเยี่ยมชมศาสนสถาน หากแต่นักท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ยังให้ความสนใจเข้าชมความงาม เข้าชมศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของศาสนสถาน หรือเข้าไปพักผ่อนสงบจิตสงบใจ ซึ่งในปัจจุบันนี้ ผู้คนโดยทั่วไปนั้น ก็มักจะให้ความนิยมในสถานที่ทางศาสนาเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจกันมาก

^{๓๗} ญัฐพงษ์ สิบบุญเรือง, สุวิมล แม้นจริง และภรดาชัย ไชยอนุวัต, “ปัจจัยทางจิตสังคมที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา”, หน้า ๔-๙.

รวมถึงการเดินทางไปเพื่อการบำเพ็ญบุญกุศลหรืออย่างใดอย่างหนึ่งและยังร่วมไปถึงการเดินทางไปเพื่อเข้าร่วมศาสนพิธี และงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ

นอกจากนี้ ในการท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีการสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างต่อเนื่องส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางด้านวัฒนธรรม โดยเน้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่แสดงถึงวัฒนธรรมของสถานที่นั้น ซึ่งหมายถึง กระบวนการการท่องเที่ยวและเยี่ยมชมสถานที่ที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และแสดงถึงความเป็นวัฒนธรรม เช่น การชมสถานโบราณวัตถุ โบราณสถาน ปราสาท พระราชวัง วัด พระบรมธาตุ เจดีย์ มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม ตลอดถึงประเพณีวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ซึ่งมีผลดีของการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ นั้นแบ่งออกเป็น

๑) ผลดีทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้รายได้ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ทำให้วัดมีรายได้จากการท่องเที่ยว และสามารถนำรายได้เหล่านี้ไปพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของวัดได้ อีกทั้งทำให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนรอบวัด มีรายได้จากการขายสินค้า ของที่ระลึกต่าง ๆ เป็นต้น

๒) ผลดีทางด้านวัฒนธรรม วัดเป็นสถานที่ที่ดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม อีกทั้งยังเป็นศูนย์รวมความเชื่อ ความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ดังนั้น จึงถือได้ว่าวัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ที่อุดมไปด้วยสิ่งดีงามทางด้านคำสอนของพระพุทธศาสนา และความสวยงามของพุทธศิลป์ต่าง ๆ ดังนั้น หากวัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว จะทำให้ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามทางพระพุทธศาสนา สามารถเผยแพร่ไปยังนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

๓) ผลดีทางด้านสังคม นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยววัด จะได้รับการปลูกฝังทางด้านคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวที่เป็นเยาวชน จะทำให้เยาวชนสามารถเรียนรู้คุณธรรม และสิ่งที่ดีงามต่าง ๆ จากการมาท่องเที่ยวที่วัด ส่งผลให้เยาวชนและประชาชนในสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้น ซึ่งจะทำให้สังคมมีความสงบมากยิ่งขึ้น

๔) ผลดีทางด้านสิ่งแวดล้อม การที่วัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้วัดมีรายได้จากนักท่องเที่ยว ซึ่งรายได้ที่มาจากนักท่องเที่ยวเหล่านี้ วัดสามารถนำมาปรับปรุง บูรณะซ่อมแซมพุทธศิลป์ต่าง ๆ ภายในวัดที่เสื่อมโทรมให้สวยงามได้ นอกจากนี้ วัดยังสามารถนำเงินที่ได้จากนักท่องเที่ยวมาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้อีกทางหนึ่ง

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

๒.๔.๑ ความหมายเกี่ยวกับนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของคนไทยปัจจุบันให้ยืนยาวไปจนถึงคนรุ่นลูกรุ่นหลานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการตอบสนองความต้องการกลุ่มใหญ่ (Mass tourism) กระทบกลุ่มเล็กทั้งในเมืองและชนบท การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่ยืนยาวไปจนถึงคนรุ่นลูกรุ่นหลานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งนี้ต้องไม่เป็นการไปเพิ่มภาระหรือสร้างเงื่อนงำที่ยากลำบากให้แก่คนในยุคต่อไปต้องขบคิดหาทางแก้ไข

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการทรัพยากรทั้งหมด ในลักษณะที่สามารถรักษาความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรมกระบวนการที่จำเป็นเชิงนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีววิทยาและระบบสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน^{๓๘}

ดร.ชฎี เอมพันธ์ ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต^{๓๙}

วรรณา วงษ์วานิช ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบันโดยมีการปกป้อง และสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวจะมีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย^{๔๐}

ภราเดช พยัทธิเชียร ได้อธิบายถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนไว้ว่า จำเป็นต้องมีการพิจารณาทั้งในมิติด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่กันไปด้วยตลอด การพัฒนาที่ยั่งยืนก็หมายถึง การพัฒนาที่จะใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน โดยไม่กระทบกระเทือน

^{๓๘} การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ๒๕๔๑, [ออนไลน์ แหล่งที่มา : <http://www.tat.or.th>. [๓๐ มกราคม ๒๕๕๖].

^{๓๙} ดร.ชฎี เอมพันธ์, การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตร การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๘), หน้า ๑๔๑.

^{๔๐} วรรณา วงษ์วานิช, ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๔๖.

ผลประโยชน์ที่พึงได้พึงมีในอนาคต หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากวัฒนธรรมหรือธรรมชาติในระดับที่ให้อัตนธรรมหรือธรรมชาติยังมีชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างถาวร

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลายและธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรมในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดอย่างยั่งยืน

หลักสำคัญ ๓ ประการ ของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๑. ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Sustainability)

๑.๑ การเติบโตต้องอยู่ในอัตราที่บริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากโตเร็วไปอาจทำให้สิ่งรองรับนักท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ไม่พร้อม ไม่เพียงพอ เช่น โครงสร้างพื้นฐานคุณภาพของแรงงาน และการให้บริการอาจมีผลทำให้นักท่องเที่ยวหงุดหงิดไม่พอใจ ขาดความนิยม ไม่เดินทางมาท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำในระยะยาว

๑.๒ การเติบโตของการท่องเที่ยวอาจทำให้คนหันมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหมด เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาคอื่น ๆ เช่น ภาคการเกษตร การกสิกรรม การอุตสาหกรรม

๑.๓ การเติบโตที่ต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน และผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ เป็นผลทำให้เงินตราต่างประเทศรั่วไหลออกไปนอกประเทศ

๒. ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social Sustainability)

๒.๑ การหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวต่างประเทศมากเกินไปและรวดเร็วเกินไปมีผลกระทบต่อชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น

๒.๒ การใช้จ่ายเงินอย่างง่ายดายของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีกำลังซื้อสูงกว่าคนในท้องถิ่น การใช้ชีวิตที่หรูหรา หรืออย่างอิสระเสรี ซึ่งทะลักเข้าสู่ชุมชนหนึ่ง ๆ อาจกลายเป็นแม่เหล็กดึงดูดใจให้คนหนุ่มสาวในท้องถิ่นหลงใหลมัวเมาต่อเงินทองหรือความสำเร็จที่หาได้ง่าย ๆ ทำให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมากมาย

๓. ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)

๓.๑ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการควบคุม อาจกลายเป็นสิ่งที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นตัวต้นกำเนิดของกิจกรรมท่องเที่ยวนั้น ๆ เสียเอง เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่ล้นหลาม ความแออัด ความสกปรกรุงรัง และอื่น ๆ

๓.๒ การเร่งรัดพัฒนาโดยใช้เทคนิคก่อสร้างที่ไม่เหมาะสมทำให้เกิดการพังทลายอย่างถาวรของหน้าดิน หาดทราย ชายทะเลการสูญเสียสภาพภูมิทัศน์ ฯลฯ

๓.๓ การก่อสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างในตำแหน่งที่ผิดพลาด อาจทำให้วงจรธรรมชาติเกิดความแปรปรวน

๓.๔ การเก็บเอาพันธุ์ไม้ไปจากพื้นที่ อาจทำลายระบบนิเวศวิทยาที่เปราะบางของพื้นที่บางแห่งไป

๓.๕ กิจกรรมของนักท่องเที่ยวจำนวนมากทำให้เกิดปริมาณของเสียอย่างมหาศาล เช่นของเสีย เศษอาหาร ขยะ ฯลฯ ทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมากมาย

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีหลักการดังนี้

Using Resource Sustainable: การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดีทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว

Reducing Over – Consumption and waste: การลดการบริโภคที่มากเกินไป และการลดของเสีย จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาวและเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว

Integrating Tourism into Planning: การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะช่วยให้ขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว^{๔๑}

๒.๔.๒ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔

๑. หลังจากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีแล้วสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติเพื่อผลักดันให้เกิดกระบวนการแปลงแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติของหน่วยงานรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อให้เกิดการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

๒. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) สาระสำคัญของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญ กับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศทั้งด้านคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการสร้างสมดุลของการพัฒนา ทั้งในมิติของพื้นที่ เวลา กิจกรรม รูปแบบ และกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างรายได้ และการกระจาย

^{๔๑} เนตรชนก นันท์, “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอสี จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕), หน้า ๔-๕๗.

รายได้สู่ชุมชน และการเตรียมความพร้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคตบนพื้นฐานของการลงพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) สามารถใช้เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยสู่วิสัยทัศน์ที่คาดหวังได้อย่างแท้จริง

๒.๔.๓ นโยบายภาคการท่องเที่ยวและการบริการของรัฐบาล

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐ (มติครม.เห็นชอบเมื่อ ๔ ส.ค. ๒๕๕๘)^{๔๒}

วิสัยทัศน์: วางรากฐานการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

เป้าหมาย: ๑. ด้านเศรษฐกิจ: ปี ๒๕๖๐ สร้างรายได้ ๒.๕ ล้านล้านบาท และกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

๒. ด้านสังคม: ยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในสังคมไทย และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

๓. ด้านสิ่งแวดล้อม: มีการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

พันธกิจ: ๑. กระตุ้นตลาดท่องเที่ยวคุณภาพให้ได้ตามเป้าหมาย

๒. พัฒนาสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและชุมชน

๓. บริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการบูรณาการเชื่อมโยงระดับชาติถึงท้องถิ่น

๑) การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

๑.๑) ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนการท่องเที่ยวและเร่งรัดการปรับปรุงมาตรฐานในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกความปลอดภัย และสุขอนามัย โดยคำนึงถึงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของผู้พิการและผู้สูงอายุ

๑.๒) พัฒนาบูรณะและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่แล้วส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเชิงกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพสามารถเชื่อมโยงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของประเทศรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลงทุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

^{๔๒} คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.dpe.go.th/content/file/download> [๑๓ มกราคม ๒๕๖๑]

๑.๓) ยกระดับและรักษามาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้การประกอบการและดำเนินธุรกิจเป็นไปตามมาตรฐาน สากลรวมทั้งพัฒนามาตรฐานบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตลอดจนปรับปรุงการบริการภาครัฐเพื่อให้สามารถดึงดูดและรองรับตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๔) ส่งเสริม สนับสนุนตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพทั้งจากต่างประเทศและในประเทศโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุกในกลุ่มต่าง ๆ ทั้งระดับภายในประเทศและระหว่าง ประเทศเพื่อให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก ศูนย์กลางการประชุมและแสดงสินค้าระหว่างประเทศและศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจลงตรา การยกเว้นค่าธรรมเนียมการตรวจลงตราให้แก่นักท่องเที่ยวอยู่ในกรอบการค้าเสรีหรือมีความสัมพันธ์ด้านการค้าการลงทุนร่วมกับประเทศไทย และการยกเว้นการตรวจลงตราให้แก่นักท่องเที่ยวจากประเทศกลุ่มเป้าหมาย

๑.๕) ส่งเสริมกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพการบริการท่องเที่ยว สนับสนุนการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างชาติในประเทศไทยและส่งเสริมการเสนอตัว ให้ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพการจัดกิจกรรมนานาชาติ

๑.๖) ผลักดันความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งพัฒนามาตรฐานบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้เพียงพอกับความ ต้องการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และเพิ่มประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวก ดูแลความปลอดภัย และป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งป้องกันแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน

๑.๗) พัฒนาด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วน ร่วมในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ด้านการตลาด และการประชาสัมพันธ์เพื่อยกระดับแหล่งท่องเที่ยวของไทยให้เป็นที่รู้จักทั่วโลก

๒) การพัฒนาด้านการบริการ

๒.๑) เร่งรัดพัฒนาผู้ประกอบการด้านบริการให้มีองค์ความรู้ เสริมสร้างนวัตกรรม และทักษะทั้งด้านภาษา มาตรฐานการบริการ และการจัดการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของความตกลงระหว่างประเทศด้านการค้าบริการ การเสริมสร้างบรรยากาศการลงทุน มาตรฐานธุรกิจและการพัฒนาบุคลากรให้พร้อมรับการขยายตัวของธุรกิจ และส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการไทย

๒.๒) พัฒนาธุรกิจบริการที่มีศักยภาพเพื่อขยายฐานการผลิตและการตลาดสู่ระดับภูมิภาคโดยเพิ่มให้เป็นแหล่งสร้างรายได้เงินตราต่างประเทศและรายได้ท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยว ธุรกิจบริการสุขภาพ ธุรกิจการประชุมและแสดงสินค้า การศึกษานานาชาติ การก่อสร้าง ธุรกิจ

ภาพยนตร์ ธุรกิจออกแบบแฟชั่น ธุรกิจอัญมณี การบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับกีฬาและนันทนาการ รวมทั้งสินค้าบริการที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

สรุป นโยบายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว หมายถึง แผนการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีการแจ้งความต้องการแนวทางในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน เพราะถ้าหากทุกคนได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวของตนก็จะเกิดกระแสที่เป็นความภาคภูมิใจ รัก ห่วงแหน อนุรักษ์ และความรู้สึกรักก็จะถูกถ่ายทอดไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไป ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนก็จะยังคงมีอยู่ไม่หมดสิ้นไป การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่ต้องพัฒนาในประเทศไทยเพราะนอกจากการท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ และนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยแล้ว การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการสร้างอาชีพสืบเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการให้บริการด้านต่าง ๆ นับได้ว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไรก็ดีเนื่องจากสถานการณ์ตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการแข่งขันอย่างรุนแรง ประเทศไทยจึงควรส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับการใช้วัฒนธรรม เป็นจุดขายในการแข่งกับแหล่งท่องเที่ยวทั่วโลก

ทั้งนี้ ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งจัดได้ว่าเป็นแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วจำนวน ๕ แห่งด้วยกัน และรอการขึ้นทะเบียนจำนวน ๒ แห่ง นอกจากนี้ยังมีมรดกทางวัฒนธรรมอีกจำนวนมาก เช่น ปราสาท พระราชวัง วัดโบราณสถาน โบราณวัตถุประเพณี และวิถีการดำเนินชีวิตทั้งนี้ หัวใจสำคัญของการวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีการเติบโตอย่างยั่งยืน คือการรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะสำเร็จลุล่วงไปได้จะต้องอาศัยความร่วมมือกันจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ และชุมชน ขั้นตอนของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นประกอบด้วยการตลาดที่จะต้องตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวการวางแผนโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงการวางแผนการใช้พื้นที่การวางแผนการขนส่ง การประเมินผลกระทบและศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดการโครงสร้างองค์กรและการจัดการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงพุทธพร้อมกับการอนุรักษ์พัฒนาวัฒนธรรมให้ยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานวัดใหญ่ บางปลากด

วัดใหญ่ (บางปลากด) (เหตุที่ได้ชื่อนี้เพราะเป็นวัดที่เก่าแก่ มีเสนาสนะและปูชนียวัตถุที่สำคัญมาแต่โบราณ ชาวบ้านนิยมเรียกอีกนามหนึ่งว่า “วัดใหญ่บางปลากด” โดยเอาชื่อตำบลต่อเข้ากับนามวัด)

๒.๕.๑ รูปแบบและสภาพวัดใหญ่ บางปลากด

วัดใหญ่ ตั้งอยู่ที่ ๑๔ หมู่ที่ ๓ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ วัดใหญ่เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

ที่ตั้ง เป็นที่ราบลุ่ม น้ำทะเลท่วมถึง ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา

วัดใหญ่ เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่ง มีพระพุทธรูปชินราชจำลอง หน้าตักกว้าง ๔ ศอก ๙ นิ้ว เป็นพระประธานในอุโบสถและมีโบราณวัตถุ คือ โองสมัยสุโขทัย พระพุทธรูปที่สำคัญสมัยอุทองเป็นศิลาแลง ประดิษฐานอยู่ในวิหาร ชื่อว่า หลวงพ่อโต ซึ่งได้รับความศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนจากที่ต่าง ๆ เดินทางมาสักการะ ชุมชนบริเวณวัดใหญ่บางปลากด มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีการดำรงชีวิตอยู่กับพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับชาวบ้านตั้งแต่เกิดจนตาย ตลอดจนพื้นที่ของวัดยังเป็นแหล่งศึกษาเรียนทางธรรมชาติ คือ ป่าชายเลน ที่อยู่ใกล้เมืองหลวง แหล่งศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติป่าโกงกาง และการจัดรูปแบบตลาดน้ำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาทำบุญ ไหว้พระมีแหล่งท่องเที่ยวที่ครบวงจร และได้พักผ่อนหย่อนใจ จึงนับได้ว่าเป็นวัดใหญ่บางปลากด เป็นวัดหนึ่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเมื่อเปรียบเทียบกับวัดอื่น ๆ วัดใหญ่บางปลากด มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่สำคัญมากมาย ซึ่งแต่ละสถานที่ก็มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางปลากด หมายถึง กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายหรือบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การนำทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ อันได้แก่ บุคลากร เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการจัดการ ผ่านกระบวนการทางการบริหาร คือการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ดังนั้นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของวัดใหญ่ บางปลากด จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากวัดใหญ่ บางปลากด ถือว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธหรือเชิงศาสนาอีกแห่งหนึ่งที่ประชาชนจำนวนมากเดินทางมาท่องเที่ยวและรูปแบบการบริหารจัดการนี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อน จุดแข็ง ความสำเร็จ หรือล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพและแนวการพัฒนาแก้ไขต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางปลากด และเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัด

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางปลากด ประกอบด้วย

๑. ด้านพุทธศิลป์
๒. ด้านการให้บริการ
๓. ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว
๔. ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสาระประโยชน์

๑. ด้านพุทธศิลป์

คำว่า “พุทธศิลป์” โดยสรุปอย่างเข้าใจง่ายที่สุดหมายถึง งานศิลปะประเภทต่าง ๆ ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่และการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาโดยตรง และเป็นสิ่งช่วยโน้มน้าวจิตใจของพุทธศาสนิกชน ให้เกิดความศรัทธา ประพฤติปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีงาม ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

พุทธศิลป์ มีที่มาจากคำสอนแห่งพระพุทธศาสนาอธิบายสภาวะธรรมชาติและความเป็นจริงของชีวิต และพัฒนาสติปัญญาให้บังเกิดความเป็น “พุทธะ” อันหมายถึงการพัฒนาไปสู่ความบริสุทธิ์บริบูรณ์ทางปัญญาเพื่อการแสวงหาวิถีแห่งการหลุดพ้นจากวัฏสงสาร ด้วยศรัทธาและความเชื่อเป็นเหตุให้พุทธศาสนิกชนผู้เลื่อมใสศรัทธาในคำสอนของพระพุทธองค์ได้สร้างสรรค์งาน “**พุทธศิลป์**” ขึ้นซึ่งนอกจากจะได้เผยแพร่แนวคิดที่มีต่อพระพุทธศาสนาด้วยผลงานศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนาแล้วและยังเป็นการน้อมนำให้ผู้สร้างสรรค์ศิลปกรรมและผู้ที่ได้รับชม ได้ใกล้ชิดแนบแน่นกับวิถีแห่งพุทธศาสนายิ่งขึ้น

โดยคำว่าพุทธศิลป์มีรากฐานที่ผูกพันกับวิถีการดำเนินชีวิต ของผู้คนในสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน มีลักษณะเฉพาะของพิเศษแบบชนชาติไทยศิลปะกับวัด มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมาเป็นเวลาช้านาน ไม่ว่าจะเป็นภาพเขียน พุทธปฏิมา สถาปัตยกรรม และวรรณกรรม ซึ่งเป็นศิลปะแขนงต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการกล่าวขานว่าเป็นพุทธศิลป์ โดยมีเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง เพราะสร้างขึ้นในปริณทณของวัด เนื้อหาสาระมีส่วนเกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น พุทธประวัติ พุทธปฏิมาเกี่ยวข้องกับคำสอนโดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ

โดยสิ่งผู้สร้างงานศิลปะได้พยายามสื่อหรือสอดแทรกไว้ในงานศิลปะแต่ละชนิดเรียกได้ว่าเป็นปรัชญาศิลปะในงานพุทธศิลป์ คืองานศิลปะที่มีธรรมะในศาสนาพุทธอยู่ในงานศิลปะนั้นซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบทั้งในรูปแบบของงานศิลปวัตถุหรือพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งจะมีหลักธรรมะสอนอยู่ โดยแบ่งศึกษาออกเป็นประเภทต่าง ๆ ทั้งพระพุทธรูป สถูปเจดีย์ อาคารสถานที่และวัตถุสิ่งของ จึงสามารถกล่าวได้ว่างานศิลปกรรมเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ของชาติอย่างหนึ่ง ดังนั้น การนำงานพุทธศิลป์มาเป็นสื่อในการสอนปรัชญา ธรรมะต่าง ๆ เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบหนึ่ง ดังความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะและศาสนาที่ว่า “มีศิลปะอยู่ที่ไหนศาสนาก็สว่างไสวอยู่ที่นั่น” เท่ากับเป็นการอนุรักษ์ทั้งเรื่องราวและหลักฐานเพื่อสืบทอดให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

วัดใหญ่ปลากด มีพุทธศิลป์ที่ถือว่าเป็นทรัพย์สินของวัดที่ทรงคุณค่า นำศึกษาเรียนรู้อยู่อย่างมากมาย เช่น

สถาปัตยกรรม ได้แก่ พระอุโบสถเก่าแก่ลักษณะการสร้างเป็นแบบประเพณีนิยม

จิตรกรรมฝาผนัง บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ มหาชาติชาดก เป็นการถ่ายทอดผ่านงานช่างโดยแฝงไว้ด้วยความหมายนอกเหนือไปจากประโยชน์ใช้สอย

ประติมากรรม ที่สำคัญ คือ พระพุทธรูปเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา (หลวงพ่โต) ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวศรัทธาของประชาชน นอกจากนี้ยังมีบานหน้าต่างแกะสลักด้วยไม้จริง เล่าถึงเรื่องราวในพระพุทธศาสนา และวิถีชีวิตของชาวบ้าน บานประตู ที่แกะสลักทวารบาลเป็นรูปนางกิริ ลงรักปิดทอง

พุทธศิลป์ถือว่าเป็นทรัพย์สินการท่องเที่ยวที่สำคัญอย่างหนึ่ง หมายถึง ความสวยงามตามธรรมชาติ คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ เป็นต้น ทรัพย์สินการท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์นั้น เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาจิตและปัญญา ศาสนวัตถุ หรือปูชนียวัตถุที่ควรค่าแก่การบูชา เช่น พระพุทธรูป ศาสนสถาน ปูชนียสถาน เช่น พระปฐมเจดีย์จังหวัดนครปฐม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร และวัดพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เป็นต้น ได้ให้คุณค่าเชิงการท่องเที่ยวทั้งในลักษณะของรูปธรรม ที่สามารถสัมผัสได้ด้วย ความงามเชิงพุทธศิลป์ ทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และอื่น ๆ ในลักษณะของนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยการจับต้องแต่หากสัมผัส ได้ด้วยทางอื่น เช่น ความงามเชิงคุณค่าทางจิตใจและปัญญา

๒. ด้านการให้บริการ

การให้บริการการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายต่อสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (Infrastructure) เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ การสื่อสาร โทรคมนาคม เป็นต้น และขั้นสูง (Super structure) เช่น ร้านค้า-ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ที่พัก การให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยว เป็นต้น

วัดใหญ่ บางปลากด มีสถานที่บริการและอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวดังนี้

๒.๑ บริการที่จอดรถ (parking lot) สำหรับนักท่องเที่ยวจะอยู่บริเวณรอบวิหารและหน้าร้านค้าด้านทิศตะวันออกของพระอุโบสถ สามารถรองรับรถนักท่องเที่ยวได้วันละประมาณ ๑๕๐ - ๒๐๐ คัน/วัน

๒.๒ ร้านขายเครื่องดื่ม (Beverage store) และร้านขายของที่ระลึก (Souvenir shop) ให้บริการตั้งอยู่ใกล้ ๆ สวนหย่อมโดยวางขายอย่างเป็นระเบียบ

๒.๓ อาคารที่พัก (Building) สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาไกลเกิดความเหนื่อยล้าในการเดินทาง ทางวัดมีอาคารที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งพักได้ถึง ๑๐๐-๒๐๐ คน/วัน

๒.๔ ศูนย์แพทย์ชุมชนวัดใหญ่ (Community Medical Center Wat Yai) เครือข่ายโรงพยาบาลสมุทรปราการ ที่เปิดให้บริการแก่ประชาชนที่ไม่สะดวกจะเดินทางไปโรงพยาบาล

๒.๕ ชมรมแพทย์แผนไทย วัดใหญ่ บางปลากรด (Wat Yai Thai Traditional Medicine club) เปิดบริการให้แก่ประชาชนทั่วไปที่ต้องการ นวดตามร่างกายหรือนวดแก่นักท่องเที่ยวที่เกิดความเมื่อยล้าจากการเดินทางไกล

๒.๖ ห้องสุขา (Toilets) ให้บริการห้องสุขาแยกชาย-หญิง อยู่บริเวณทิศเหนือและทิศตะวันตกของศาลาการเปรียญ^{๔๓}

สรุป การให้บริการ หมายถึง การอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวของวัดใหญ่ บางปลากรด ตำบลในคลองบางปลากรด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบ ป้ายบอกทาง ป้ายบอกสถานที่และจุดบริการต่าง ร้านค้า ร้านอาหาร สถานที่พักผ่อนภายในวัดและรวมถึงการบริการของเจ้าหน้าที่ภายในวัดเพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวและแก่ประชาชนทั่วไปที่เดินทางมาทำบุญ ในวัดใหญ่ บางปลากรด มีการจัดการให้บริการไว้อย่างทั่วถึง เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน ทองไว้ให้บูชาสักการะ ตามกำลังศรัทธา มีภาชนะรองรับขยะตามจุดต่าง ๆ ไว้บริการอย่างทั่วถึง มีเจ้าหน้าที่ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี และคอยอำนวยความสะดวก มีอาหารและเครื่องดื่มที่สะอาดไว้คอยบริการ ในราคาเหมาะสม วัตถุมงคล เช่น ผ้ายันต์ ตะกรุด พระเนื้อผง เหรียญหลวงพ่อบุตร พระเกจิตั้งของวัดใหญ่ และของที่ระลึกจากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น กุ้งเหยียด อาหารทะเล และอื่น ๆ จำหน่ายในราคาเหมาะสม

๓. ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว

วิธีการกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดี ต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและประสบความสำเร็จ การพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ (System approach) และบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาระบบย่อย (Subsystem) หรือองค์ประกอบหลักของการจัดการเพื่อเกิดความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ (Relationship) ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นรวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วย^{๔๔}

สรุป ความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการสถานที่ภายในวัดใหญ่ บางปลากรด ตำบลในคลองบางปลากรด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัด

^{๔๓} ศิริวรรณ เสรีรัตน์, กลยุทธ์การตลาดและการบริหารการตลาด, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีระฟิล์ม และซีเท็กซ์ จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๗๒

^{๔๔} วัชรารัตน์ รัชชบุรี, “พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงพุทธของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติที่มาเที่ยววัดในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (แผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐), หน้า ๔๓.

สมุทรปราการ ให้เป็นระบบและให้มีความสวยงามให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวเกิดความพึงพอใจ การจัดการด้านสถานที่ประกอบด้วย ความสะอาด ความเป็นระเบียบสวยงาม การบริหารพื้นที่ใช้สอย การจัดการระบบสาธารณูปโภคภายในวัดให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวภายในวัด

ภายในวัดใหญ่ บางพลากด ได้จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในวัดได้รับความสะดวกสบาย เช่น มีป้ายชื่อและรายละเอียดแจ้งถึงสถานที่ภายในวัดที่ชัดเจน มีที่จอดรถเพียงพอสำหรับผู้เข้ามาท่องเที่ยวภายในวัด มีจำนวนห้องน้ำและห้องนี้สะอาดเพียงพอสำหรับผู้มาท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้วัด เช่น ป้อมพระจุลจอมเกล้า บ้านขุนสมุทรจีน ท่าเรือหลวงซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์เรือรบปลดระวาง และแหล่งอาหารทะเลขึ้นชื่ออีกด้วย

๔. ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสาระประโยชน์

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้นักท่องเที่ยว แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ที่เป็นสาระประโยชน์ ได้จากการท่องเที่ยวในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น

๑) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๒) การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพ พิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

๓) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (rural tourism / village tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม

และคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว เป็นต้น^{๔๕}

ภายในวัดใหญ่ บางพลากด นอกจากจะเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านพุทธศิลป์แล้ว ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ เกี่ยวกับระบบนิเวศน์วิทยา การศึกษาเรียนรู้เรื่องปลาชายเลนที่มีนักเรียนที่อยู่ใกล้เคียงมาศึกษาหาความรู้ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดใหญ่บาง พลากด ได้จัดทำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสาระประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ติดป้ายคำสุภาพชัดเจนใจ หลักธรรมทั้งภาษาไทย และภาษาบาลีให้อ่านให้ศึกษา มีพระวิทยากรแนะนำการปฏิบัติธรรม บุคคลากร/ประชาสัมพันธ์ของวัดให้ความรู้ดี มีมัคคุเทศก์น้อยไว้คอยบริการ แหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมีศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสม

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสถานที่ท่องเที่ยว

การจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเป็นกระบวนการให้การสร้างความเป็นระเบียบและความสวยงามแก่สถานที่ท่องเที่ยวซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป การจัดการสถานที่ท่องเที่ยวนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสถานที่ท่องเที่ยว เพราะสถานที่ท่องเที่ยวจะเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวและเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้นำเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมา ดังนี้

เกศินี พรหมบุตร ได้ทำวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางขณะเดียวกันประชาชนมีส่วนร่วมในระดับน้อย ด้านการให้ความรู้และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และด้านการศึกษารวบรวมข้อมูล และเตรียมความพร้อมชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากผลการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมค่อนข้างจำกัดเฉพาะการช่วยกันปรับปรุงทัศนียภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการสนับสนุนงบประมาณ สำหรับซ่อมแซม ดูแล แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบางส่วนเท่านั้น ปัญหาและอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน

^{๔๕} พระครูวิมลศิลปกิจ (เรืองฤทธิ์ ธนปญโญ)และคณะ, “การศึกษารูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย”, **งานวิจัย**, (พะเยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๘๖.

อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า ขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน ขาดการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ให้คนในชุมชน ตลอดจนเด็กและเยาวชน ได้เรียนรู้และเข้าใจในการอนุรักษ์ ดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ในชุมชนที่ต่อเนื่อง แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ในชุมชน ป้ายประชาสัมพันธ์ ที่จอดรถ ห้องน้ำสาธารณะ ไม่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้มีความสะอาดเหมาะสม^{๔๖}

ตลใจ มณีงาม ได้ทำวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลงานวิจัยพบว่า ๑. พฤติกรรมของผู้มาเที่ยวส่วนใหญ่ มาท่องเที่ยว ๓ ครั้งขึ้นไปต่อเดือน มาเที่ยววันเสาร์-วันอาทิตย์ เดินทางมาโดยรถส่วนตัว ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง ๑,๐๐๑ - ๕,๐๐๐ บาท และจะกลับมาเที่ยวอีก ๒. ระดับความคิดเห็นของผู้มาเที่ยวด้านการวางแผน ด้านการจัดการสถานที่ท่องเที่ยว ด้านการแนะนำ/จูงใจผู้มาเที่ยว และด้านควบคุมดูแลความปลอดภัย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้านแนะนำ/จูงใจผู้มาเที่ยว และด้านควบคุมดูแลความปลอดภัย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๓. ระดับความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวด้านการบริการ และด้านสถานที่ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการอำนวยความสะดวก มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ๔. ผู้มาเที่ยวที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนต่างกัน มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๕. ผู้มาเที่ยวที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน และสถานภาพสมรสต่างกัน มีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๖. ผู้มาเที่ยวที่มีการเดินทางมาท่องเที่ยว และค่าใช้จ่ายที่ใช้ต่างกัน มีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๗. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้มาเที่ยวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้มาเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๘. ระดับความคิดเห็นของผู้มาเที่ยวมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของผู้มาเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๔๗}

นุชคินี ยศปรกรณ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า

๑) นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ ด้านกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทท่องเที่ยวได้แก่ ผลិតภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากรให้บริการ ลักษณะทางกายภาพ และระบบการให้บริการ อยู่ในระดับมาก

^{๔๖} เกศินี พรหมบุตร, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๔๗} ตลใจ มณีงาม, “พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

๒) สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยว การตลาดท่องเที่ยว ทรัพยากรท่องเที่ยว และการบริการทางการท่องเที่ยว มีผลต่อการบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยว และนอกจากนี้ ยังมีความสัมพันธ์ กับลักษณะทางกายภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ กิจกรรมทางสังคม ตลอดจนประเพณี วัฒนธรรม

๓) สำหรับวิธีการการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า บริษัทท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีการนำการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ทางการตลาด ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์ทางด้านผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร ให้บริการ ลักษณะทางกายภาพ และระบบการให้บริการ มาเป็นแนวทางในการจัดการทางการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

๔) นักท่องเที่ยวเพศชาย และเพศหญิง มีความพึงพอใจการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ทางการตลาดในภาพรวมไม่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ทางการตลาดในภาพรวมไม่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีสัญชาติต่างกันมีความพึงพอใจการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ทางการตลาดในภาพรวมแตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีสถานภาพต่างกันมีความพึงพอใจการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ทางการตลาดในภาพรวมไม่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ทางการตลาดในภาพรวมไม่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ทางการตลาดในภาพรวมไม่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ทางการตลาดในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และ

๕) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว กับพฤติกรรมและลักษณะการท่องเที่ยว พบว่า สัญชาติและอาชีพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมและลักษณะการท่องเที่ยว^{๔๘}

บุญพิเศษฐ์ จันท์เมือง ได้ทำวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์” พบว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพระอารามหลวงชั้นเอกทุกวัด มีศักยภาพโดดเด่น ซึ่งทางภาครัฐพร้อมให้การสนับสนุน ภาคเอกชนมีความสนใจร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวยังปลื้มในความงดงามของพระอาราม แต่ในด้านการบริการการท่องเที่ยวของพระอาราม ๕ วัดยังไม่ได้มาตรฐาน ยกเว้นวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เนื่องจากความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่เหมาะสมในทิศทางเดียวกันได้ ระหว่างแนวคิดการอนุรักษ์กับแนวคิดเพื่อการพัฒนาวัดเพื่อบริการ

^{๔๘} นุชศินี ยศปกรณ์, “การบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

การท่องเที่ยว รวมถึงการใช้อาณาบริเวณบริหารสิ่งต่าง ๆ ของวัด แนวทางการจัดการการท่องเที่ยว ภายในพระอารามหลวงนั้น ควรเน้น

- ๑) การชื่นชมศิลปกรรมต่าง ๆ
- ๒) การนมัสการไหว้พระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์
- ๓) การฝึกสมาธิภาวนาในวันหยุดและวันพักผ่อน
- ๔) สิ่งที่นักท่องเที่ยวควรได้รับในการมาท่องเที่ยวคือความเพลิดเพลิน คติธรรม เกร็ดความรู้ทางศาสนาที่ประกอบด้วยประวัติศาสตร์ที่ละเอียดลึกซึ้ง และ
- ๕) ควรปรับปรุงด้านการบริการท่องเที่ยวของวัดที่ยังไม่เป็นที่ดึงดูดใจเพื่อมาตรฐาน แรงจูงใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการสาธารณสุข

วัฒนาพร สุฉายา ได้ทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวดอยตุง จังหวัดเชียงราย” พบว่า บริบทของสภาพแหล่งท่องเที่ยวดอยตุงตามองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ องค์ประกอบด้านองค์การ และองค์ประกอบด้านการจัดการ มีความพร้อมและสามารถจัดการแหล่งท่องเที่ยวดอยตุง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ อย่างไรก็ตามผลจากการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรู้ด้านพื้นที่ท่องเที่ยว ดอยตุง ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับกลาง ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวควรจะมีการปรับปรุงด้านการให้ความรู้และการสื่อความหมายให้กับนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น^{๔๔}

สุดชีวัน นันทวัน ณ ออยุธยา ได้ทำวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง” จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ได้ดังนี้คือ ๑) การกำหนดนโยบายการศึกษาทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ๒) คือการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐ จำเป็นต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น ๓) เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการประเมิน และที่สำคัญคือมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น ๔) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาครัฐ องค์กรที่เกี่ยวข้อง และคนในชุมชนไม่ควรมุ่งเน้นประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเป็นสำคัญ ควรมุ่งเน้นวัตถุประสงค์และความต้องการของเจ้าของชุมชนและประโยชน์ที่ชุมชนพึงจะได้รับอย่างยั่งยืน

^{๔๔} วัฒนาพร สุฉายา, “แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวดอยตุง จังหวัดเชียงราย”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

ในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านคุณภาพชีวิต ความมั่นคงทางสังคม ความงามทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันการผูกครองทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้^{๕๐}

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

การท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ผู้วิจัยได้นำเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาดังนี้

กฤษฎา ชูยอภัย ได้ทำวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านลวงเหนือตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความเห็นว่าการท่องเที่ยวทางตลาดท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ คือ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความเห็นว่าการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่คือ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิต ส่วนในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศพบว่าการบอกต่อจากคนใกล้ชิด หรือคนรู้จัก และอินเทอร์เน็ต มีอิทธิพลมากที่สุด ในด้านค่าครองชีพและงบประมาณในการท่องเที่ยวมีอิทธิพลมากที่สุด

ส่วนในด้านความน่าสนใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความเห็นว่ายังไม่แน่ใจ และผู้ประกอบการ ธุรกิจท่องเที่ยวมีความเห็นว่าสถานการณ์ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ค่อนข้างชะลอตัวเนื่องจาก ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาทางการเมือง โดยเล็งเห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมีความสำคัญมากขึ้น สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่าควรจะต้องจัดขึ้นในรูปแบบของโฮมสเตย์ และต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐ สำหรับความเห็นของผู้นำชุมชนบ้านลวงเหนือมีความเห็นสอดคล้องกับผู้ประกอบการ อีกทั้งยังพบปัญหา ๓ ส่วนคือ ๑. ปัญหาภายนอกชุมชน ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง ๒. ปัญหาภายในชุมชน เช่น การขาดความเข้มแข็งของชุมชนในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหาขาดแคลนบุคลากรและภาษาอังกฤษ เป็นต้น ๓. ปัญหาจากภาครัฐ คือ การขาดกานสนับสนุนที่ดีจากภาครัฐเท่าที่ควร สำหรับผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถแบ่งได้สองส่วนคือ ผลกระทบด้านบวก ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นรายได้ การประชาสัมพันธ์ชุมชน ส่วน

^{๕๐} สุดชีวิต นันทวัน ณ อุษยา, “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

ผลกระทบด้านลบคือ อาจเกิดปัญหาด้านอาชญากรรม ยาเสพติด และโรคระบาด เป็นต้น แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านลวงเหนือคือ การพัฒนาในรูปแบบของโฮมสเตย์ และการสร้างแหล่งความรู้ชุมชน^{๕๑}

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า จังหวัดปทุมธานีมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง โดดเด่นด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวมอญ ด้าน ประวัติศาสตร์ ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก่ วัดมอญ เต่าโอง่าง เครื่องปั้น ดินเผา ต่อมสามโคก ตลอดจนด้านประเพณี เทศกาล ได้แก่ งานสงกรานต์ งานแห่เสาหงส์ธงตะขาบ และวิถีชีวิตของชุมชนชาวมอญ ได้แก่ อาหารการกิน การแต่งกายแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ควรเน้นการพัฒนาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ อนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้ให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาด้านกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนชาวมอญ ควรพัฒนาด้านการคมนาคม โดยการปรับปรุงถนน และพัฒนาเส้นทางการเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงถึงกัน ตลอดจนพัฒนาด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ^{๕๒}

พระครูวิมลศิลปกิจ (เรืองฤทธิ์ ธนปญโญ) และคณะ เรื่อง การศึกษารูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย พบว่า มีความสวยงามของสถาปัตยกรรมภายในวัด อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สถาปัตยกรรมของอุโบสถ หอมน้ำห้องสุขา หอบริเวณรอบอุโบสถ รองลงมาได้แก่ หอพระธาตุ หอพระ กุฏิสงฆ์ และประตูเข้าเขตพุทธาวาสตามลำดับ ส่วนความสวยงามของประติมากรรมภายในวัด ได้แก่ พระประธานในอุโบสถ และพระพุทธรูปด้านหน้าอุโบสถ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สะพานเข้าสู่อุโบสถ ชุ่มพระ และหอศิลป์ ตามลำดับสำหรับมีความสวยงามของจิตรกรรมฝาผนังภายในวัด ได้แก่ ภาพพระพุทธรูปเจ้าหลังพระประธานในอุโบสถ และภาพภายในอุโบสถ ขณะที่เป็นแหล่งการเรียนรู้และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ได้แก่ ภาพฝาผนังด้านในอุโบสถ หอศิลป์ และห้องแสดงภาพและจำหน่ายภาพ และเป็นแหล่ง

^{๕๑} กฤษดา ชูยอาภัย, “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๕๒} พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, “การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**, (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๕๓, บทคัดย่อ.

พักผ่อนและให้ความเพลิดเพลินใจได้ดี ได้แก่ บริเวณที่พักสองข้างทางภายในบริเวณวัด หอศิลป์ ห้องแสดงและจำหน่ายภาพ และบริเวณรอบ ๆ อุโบสถ ตามลำดับ^{๕๓}

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของวัดและผลการเรียนรู้ด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความสนใจในการเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการเจริญจิตภาวนาและการเจริญปัญญา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่า ทางวัดได้จัดให้มีข้อมูลข่าวสาร สถานที่ และการแนะนำความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสม มีรูปแบบการฝึกอบรมด้านจิตใจที่ดี ซึ่งสิ่งนี้นักท่องเที่ยวได้รับจากการปฏิบัติ คือ การเห็นคุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์ การเห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตใจและปัญญา การเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย การเห็นคุณค่าของการรักษาศีล การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีชาวพุทธ และสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ผลศึกษากระบวนการสื่อสารคุณค่าและการพัฒนาจิตใจแก่นักท่องเที่ยวพบว่า วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีกระบวนการสื่อสารคุณค่าและการพัฒนาจิตใจแก่นักท่องเที่ยวตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยมีการสื่อสารและการพัฒนาจิตใจที่อาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนา เช่น การให้ไหว้พระสวดมนต์ การฝึกสมาธิ การเจริญปัญญา และการจัดกิจกรรมเชิงประเพณี เป็นต้น โดยใช้สื่อที่สำคัญ ๔ ประเภท คือ ๑) สื่อบุคคล ๒) สื่อธรรมชาติ ๓) สื่อประเพณีและกิจกรรม และ ๔) สื่อมวลชน^{๕๔}

พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสกุลโก (ช่างเมือง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัย พบว่า

๑. ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ (๑) ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด (๒) ด้านการพัฒนาศาสนสถาน (๓) ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรในวัด และ (๔) ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

^{๕๓} พระครูวิมลศิลป์กิจ (เรืองฤทธิ์ ธนปญโญ) และคณะ, “การศึกษารูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย”, รายงานการวิจัย, (พะเยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ

^{๕๔} พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอูน), “รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวไทย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

๒. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล โดยภาพรวมประชาชนที่มีเพศและจำนวนครั้งในการมาท่องเที่ยววัด ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ วุฒิการศึกษา อาชีพและรายได้ ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหาส่วนใหญ่ในการพัฒนาวัด คือ ปัญหาเกี่ยวกับความสะอาด ขยะมูลฝอยมูลสุนัขมูลนก ห้องน้ำห้องสุขาไม่ค่อยสะอาด มีต้นไม้ไม้ยืนต้นไม่ค่อยร่มรื่น เจ้าหน้าที่ของทางวัดที่ทำความสะอาดหรือทำงานในจุดต่าง ๆ มีน้อย ทั้งยังแต่งกายไม่ค่อยสุภาพ และปัญหาในเรื่องของกิจกรรมในวัดซึ่งมีการประชาสัมพันธ์น้อย จัดไม่ตรงกับวันหยุด จึงทำให้ไม่ทราบเรื่องและไม่สะดวกในการมาร่วมกิจกรรม ข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ควรมีการจัดเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดและเจ้าหน้าที่ประจำในจุดต่าง ๆ ให้มากขึ้น และแต่งกายให้เรียบร้อย ในเรื่องการพัฒนาศาสนสถาน หากมีการสร้างใหม่ควรมีการคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก มีการวางผังใหม่ให้ดี มีการปลูกต้นไม้ให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดความร่มรื่นและเป็นการทำให้ภูมิทัศน์ของวัดสวยงาม น่ารื่นรมย์ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง และมีการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ของวัดให้สมบูรณ์ เพราะหากวัดมีความพร้อมในการรองรับประชาชนที่มาวัดแล้ว ย่อมทำให้ประชาชนมาวัดแล้วเกิดศรัทธา เกิดความยินดี เกิดความสุขใจ มาทำบุญ ทำกุศลต่าง ๆ พร้อมทั้งการมาพักผ่อนหย่อนใจในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธได้ ^{๕๕}

ภัทรสุภา ลีลานภาพรรณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธหมายถึง การเดินทางไปท่องเที่ยวยังพุทธสถานใด ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบำเพ็ญบุญกุญญาวิบัติ ๑๐ หรืออย่างใดอย่างหนึ่งตามคติทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึงการเดินทางไปเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปฏิบัติธรรมและเข้าร่วมศาสนพิธี งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญได้แก่ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นต้นแบบในการเสด็จประพาสไปสู่พุทธศาสนสถาน

พระพุทธศาสนาผสมผสานอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยมาแต่โบราณ และกระแสสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้ประชาชนนิยมหาทางออกจากความรีบเร่ง สับสน วุ่นวาย ด้วยการเดินทางท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงพุทธจากการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในแหล่งวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครทั้ง ๓ แหล่งพบว่า นักท่องเที่ยวสามารถดำเนินกิจกรรมทาง

^{๕๕} พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสกโก (ช่างเมื่อง), “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

พระพุทธศาสนาต่าง ๆ ได้ด้วยการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การสวดมนต์ การฟังธรรม และการบำเพ็ญภาวนา นอกจากนั้น ยังสามารถเยี่ยมชมและศึกษาแหล่งศิลปวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดคุณค่าทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธและคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญ ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณี ก่อให้เกิดการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย เอกลักษณ์ของชาติและสืบทอดปรัชญาคติและศาสนคติ ด้านเศรษฐกิจ ช่วยลดปัญหาความยากจน และส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการพัฒนาชีวิตและจิตใจ ก่อให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมอันดี และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านศาสตร์และศิลป์ของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทย^{๕๖}

วัชรภรณ์ ระยัปศรี ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติที่มาเที่ยววัดในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร” พบว่านักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ศิลปกรรมไทยเป็นสิ่งควรช่วยกันอนุรักษ์และศึกษา กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ ได้แก่ การเที่ยวชมศิลปกรรมความสวยงามของวัด และประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเดินทางมาเที่ยววัดคือ การได้ผ่อนคลายความเครียด เกิดความสบายใจ และได้พัฒนาจิตใจให้สงบ^{๕๗}

สมภรณ์ คงเจริญกาย ได้ทำวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้นมาจากการบอกของญาติและเพื่อนแนะนำที่เข้ามาท่องเที่ยวก่อนแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเข้ามาไหว้พระตามวัดต่าง ๆ ซึ่งจะเข้ามาท่องเที่ยวเฉลี่ยอยู่จำนวน ๒ - ๔ ครั้ง ในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์ ด้วยการใช้จ่ายพาหนะรถยนต์ส่วนตัว และเมื่อเข้ามาท่องเที่ยวแล้ว ผู้เข้ามาท่องเที่ยวมักจะจ่ายใช้สอยซื้อของเบ็ดเตล็ด จำนวนเฉลี่ยไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท ลักษณะการท่องเที่ยวตามสถานที่เป็นการเดินเท้าเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ มีอาณาบริเวณใกล้เคียงกัน มุ่งเน้นความสนใจด้านโบราณสถาน ส่วนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่สามารถดึงดูดกลุ่มผู้เข้ามาท่องเที่ยวคือการจัดงานมรดกโลก โดยรับทราบข้อมูลการจัดงานจากทางวารสารการท่องเที่ยว และผู้เข้ามาท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่จะกลับมาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีกครั้ง ๒) การศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าระดับความพึง

^{๕๖} ภัทร์สุภา ลีลานภาพรรณ, “การท่องเที่ยวเชิงพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร”, **สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๕๗} วัชรภรณ์ ระยัปศรี, “พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเที่ยววัดในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

พอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีต่อด้านสถานที่ ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการบริการ ส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ๓) ผู้เข้ามาท่องเที่ยวที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีผลต่อระดับความพึงพอใจในการเข้ามาท่องเที่ยวที่ต่างกัน ๔) พฤติกรรมความถี่ในการเข้ามาท่องเที่ยว การเดินทาง ลักษณะค่าใช้จ่ายในการเข้ามาท่องเที่ยวค่าใช้จ่ายที่ใช้ และการกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้งที่ต่างกัน มีระดับความพึงพอใจในการเข้ามาท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน และ ๕) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมของผู้เข้ามาท่องเที่ยวพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนและสถานภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา^{๕๘}

อรพิน บุญเยี่ยม ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้ามาเที่ยวในวัดพระศรีสรรเพชญ์” พบว่า ๑) สาเหตุที่เดินทางมาเที่ยวส่วนใหญ่สนใจในประวัติศาสตร์ของวัดพระศรีสรรเพชญ์ เดินทางมาเที่ยวชมวัดพระศรีสรรเพชญ์มาโดยรถยนต์ส่วนตัว เดินทางมาเที่ยวชม วัดพระศรีสรรเพชญ์ครั้งแรก รู้จักวัดพระศรีสรรเพชญ์ส่วนใหญ่ รู้จักจากเพื่อนแนะนำ การเดินทางมายังวัดพระศรีสรรเพชญ์สะดวกสบาย การเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ใช้จ่ายงบประมาณไม่เกิน ๕๐๐ บาท การใช้จ่ายในการท่องเที่ยวครั้งนี้ได้มุ่งเน้นใช้จ่ายค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด สถานที่ท่องเที่ยวควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขส่วนใหญ่บูรณะซ่อมแซม ประทับใจอะไรมากที่สุดประทับใจความรู้ทางประวัติศาสตร์ทางโบราณคดีและความสวยงามทางด้านสถาปัตยกรรมศิลปกรรม ๒) ความคิดเห็นของผู้มาเที่ยวที่มีต่อวัดพระศรีสรรเพชญ์ สถานที่ท่องเที่ยวเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญเห็นด้วยมากที่สุด ในส่วนของขนาดของแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ความคิดเห็นด้วยค่อนข้างมาก การประชาสัมพันธ์และการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวจัดอยู่ในระดับความคิดเห็นด้วยค่อนข้างมาก ร้านขายของที่ระลึกและร้านอาหารประจำท้องถิ่นจัดอยู่ในชั้นความคิดเห็นที่ค่อนข้างมาก การเดินทางในการมาท่องเที่ยวถือว่ามีความสะดวกค่อนข้างมากเพราะอยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ สามารถเดินทางได้ทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ ซึ่งจัดอยู่ในระดับความคิดเห็นค่อนข้างดีมาก ในส่วนของบรรยากาศภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์ก็ถือว่าร่มรื่น และสวยงาม และมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวมากเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งตรงจุดนี้ถือว่าเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างความสบายใจเกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี^{๕๙}

^{๕๘} สมภารณ์ คงเจริญกาย, “พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

^{๕๙} อรพิน บุญเยี่ยม, “การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้ามาเที่ยวในวัดพระศรีสรรเพชญ์”, **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

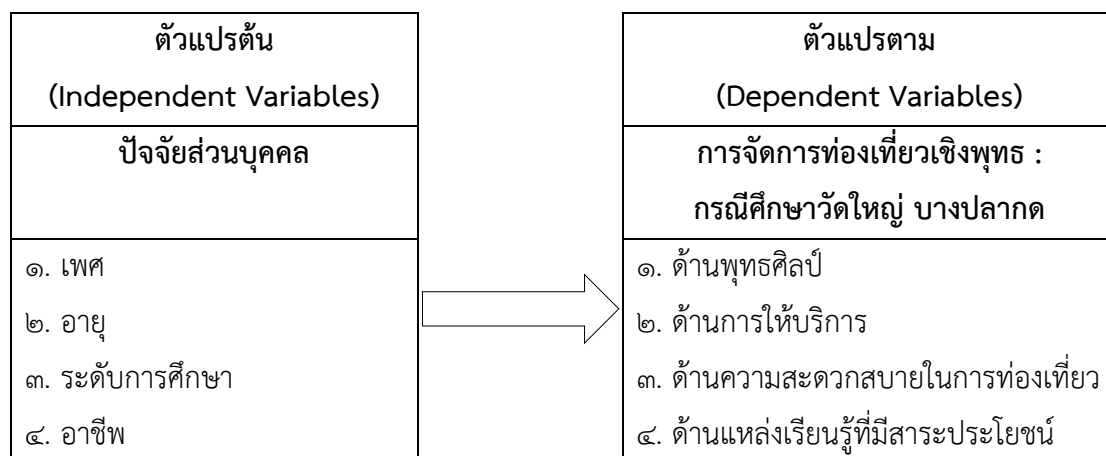

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า นักท่องเที่ยวมีความสนใจในการเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ ได้แก่ การเที่ยวชมศิลปกรรมความสวยงามของวัด นักท่องเที่ยวสามารถดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ ได้ด้วยการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การสวดมนต์ การฟังธรรม และการบำเพ็ญภาวนา นอกจากนี้ ยังสามารถเยี่ยมชมและศึกษาแหล่งศิลปวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดคุณค่าทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธและคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงพุทธ นอกจากนี้การบริการและการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในวัด เช่น แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ ร้านขายของที่ระลึกและร้านอาหาร การเดินทางในการมาท่องเที่ยวต้องมีความสะดวกค่อนข้างมาก มีความร่มรื่นและสวยงาม มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก เป็นต้น

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ากรอบแนวคิดให้เห็นถึงกระบวนการเชื่อมโยงกับงานวิจัยของณัฐพงษ์ สืบบุญเรือง และคณะที่ศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ จึงได้นำมาศึกษาและกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) เพื่อการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากดเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในวัดใหญ่ บางปลากด ตำบลในคลองปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๐-เดือนธันวาคม ๒๕๖๑ จำนวน ๒,๐๐๐ คน^๑

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในวัดใหญ่ บางปลากด โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มจำนวน ๓๒๒ คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิด

^๑ วัดใหญ่ บางปลากด ตำบลในคลองปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ (ประเมินจากเครื่องกตน์และสมุดเยี่ยม)

ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (R.C. Krejcie and D.W. Morgan)^๒ ตารางนี้ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร และกำหนดให้สัดส่วนของประชากร เท่ากับ ๐.๕ ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ๕% และระดับความเชื่อมั่น ๙๕% โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ระยะเวลาประมาณ ๑ เดือน ระหว่างเดือนวันที่ ๕ มกราคม - ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด โดยผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการสร้าง และขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๓.๓.๒ นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์ และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย

๓.๓.๓ สร้างข้อคำถามแบบสอบถามโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ โดยใช้แบบสอบถามชนิดตรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางพลากด โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบจำแนกเป็น ๔ ด้าน คือ ๑. ด้านพุทธศิลป์ ๒. ด้านการให้บริการ ๓. ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว ๔. ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสาระประโยชน์ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale)^๓ มี ๕ อันดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยกำหนดคำถามเชิงบวกจำนวน ๒๐ ข้อ มีระดับการจัดการ ๕ ระดับ ดังนี้

๕ หมายถึง ว่ามีการจัดการในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง ว่ามีการจัดการในระดับมาก

๓ หมายถึง ว่ามีการจัดการในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง ว่ามีการจัดการในระดับน้อย

^๒ ชานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: ปิสนิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒), หน้า ๔๘ -๔๙.

^๓ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวีรียาสาส์น, ๒๕๓๕), หน้า ๙๙-๑๐๐.

๑ หมายถึง ว่ามีการจัดการในระดับน้อยที่สุด

สำหรับการแปลค่าความหมายค่าเฉลี่ยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษา วัดใหญ่ บางพลากด ได้กำหนดการแปลผล โดยใช้ค่าเฉลี่ยตามหลักทางคณิตศาสตร์ที่กำหนดให้ค่า ๐.๕๑ ขึ้นไปให้ปัดเป็นเลขจำนวนเต็ม เกณฑ์ที่ใช้เป็นดังนี้^๔

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ – ๕.๐๐ หมายถึง ว่ามีการจัดการในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ – ๔.๕๐ หมายถึง ว่ามีการจัดการในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑ – ๓.๕๐ หมายถึง ว่ามีการจัดการในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑ – ๒.๕๐ หมายถึง ว่ามีการจัดการในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๕๐ หมายถึง ว่ามีการจัดการในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางพลากด ซึ่งให้เลือกตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ แบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. แนวทางการพัฒนาจิตใจและปัญญา ๒. แนวทางในการดำเนินชีวิต ๓. ผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยว

ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางพลากด ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี

๓.๓.๔ นำแบบสอบถาม (ฉบับร่าง) ที่สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา และความชัดเจนของข้อความ และนำกลับมาปรับปรุง ตามคำแนะนำ

๓.๓.๕ นำร่างแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปตรวจสอบความเรียบร้อยและนำเสนอแบบสอบถามนั้นต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา และความชัดเจนของข้อความ และตรวจสอบความเที่ยงตรงและความครอบคลุมเนื้อหา (Content Validity) จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

๓.๓.๖ นำร่างแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)

$$\text{สูตร} \quad \text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

^๔ สมชัย วงษ์คณะและทวนทอง เขวกีร์ติพงศ์, เอกสารการสอนวิชาการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒๙.

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

ΣR คือ ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ +๑ = แน่ใจว่าสอดคล้อง
 ๐ = ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
 -๑ = ไม่สอดคล้อง

กำหนดเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมด ๒๐ ข้อ (ภาคผนวก ก)

๓.๓.๗ นำแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปดำเนินการหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักท่องเที่ยว วัดสาขา ตำบลนาเกลือ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ คน

และนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๔

$$\alpha = \left[\frac{K}{K-1} \right] \frac{\sum s_i^2}{s_t^2}$$

เมื่อ α = ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
 K = จำนวนข้อของแบบสอบถาม
 s_i^2 = ผลรวมค่าความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ
 s_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ

---

^๔ Cronbach, Lee J, *Essentials of psychological testing* (4 th ed.), New York: Harper & Row, 1971, : P. 160.

ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๑๙๘ (ภาคผนวก ข)

๓.๓.๘ นำแบบสอบถามที่ทดลองแล้วมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขออนุมัติใช้เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปแจกกลุ่มตัวอย่างจริง โดยเจอนักท่องเที่ยวท่านใด ก็แจกโดยไม่กำหนด (เจอใครแจกหมด) ตามที่กำหนดไว้

๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยประสานงานและชี้แจงวัตถุประสงค์ในการตอบคำถามเพื่อการวิจัย และรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้วผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลที่วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ตามขั้นตอนดังนี้

๓.๔.๑ วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ ๑ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)

๓.๔.๒ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางพลากด ที่เป็นข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า ๕ ระดับ มาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓.๔.๓ ทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากดกับข้อมูลทั่วไป ดังนี้

ตัวแปร เพศ ทำการทดสอบนัยสำคัญกับค่าเฉลี่ยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางพลากด ด้วยสถิติแจกแจง แบบที่ชนิดที่เป็นอิสระจากกัน (t-dependent)

ตัวแปร อายุ การศึกษา และอาชีพ ทำการทดสอบนัยสำคัญกับค่าเฉลี่ยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด ด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance: ANOVA) ในกรณีที่ตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จึงทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางพลากด ประกอบด้วย ด้านพุทธศิลป์ ด้านการให้บริการ ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว และด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์

๒. ผู้วิจัยได้เดินทางไปแจกแบบสอบถาม ทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. สูตรหาค่าสถิติร้อยละ (Percentage)^๖

$$P = \frac{X * 100}{N}$$

โดยที่ P = ร้อยละ

X = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

* = คูณ

N = จำนวนประชากร

๒. สูตรหาค่าเฉลี่ย (Mean)^๗

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

โดยที่ $\bar{x}$ = ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ = ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม

N = จำนวนประชากร

๓. สูตรหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)^๘

$$S.D. = \frac{\sqrt{N\sum x^2 - (\sum x)^2}}{N(N-1)}$$

โดยที่ = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

S.D.

$\sum x$ = ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละระดับ

N = จำนวนประชากร

^๖ นิภา เมธธาวิชัย, วิทยาการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๘.

^๗ ส่องศรี ชมพูนงค์, การวิจัย, (นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๗), หน้า ๕๕.

^๘ ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสน์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๗๔.

๔) สูตรหาค่าสถิติการแจกแจงแบบทีชนิดที่เป็นอิสระจากกัน (t-dependent)^๙

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}; df = n-1$$

โดยที่ D = เป็นความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่

D = เป็นจำนวนคู่

๕) สูตรสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมกัน (Analysis of Covariance: ANOVA)^{๑๐}

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F คือ ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ (F-Distribution)

MS_b คือ ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w คือ ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

$$๑. MS_b = \frac{SS_b}{df_b}$$

โดยที่ MS_b = ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (Mean Square)

SS_b = ผลบวกกำลังสองระหว่างกลุ่ม ซึ่งคำนวณได้จากสูตร

$$SS_b = \sum_{j=1}^p \left[\frac{T_j^2}{n_j} \right] - \frac{T^2}{N}$$

T_j = คะแนนรวมของกลุ่มแต่ละกลุ่ม

n_j = จำนวนคนของแต่ละกลุ่ม

T = คะแนนรวมทั้งหมด

N = คะแนนรวมทั้งหมด

เมื่อ df_b = ตัวแปรอิสระหาได้จากสูตร $df_b = p-1$

เมื่อ p = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

$$๒. MS_w = \frac{SS_w}{df_w}$$

^๙ ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา, หน้า ๒๗๕.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๕.

โดยที่ Ms_w = ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

SS_w = ผลบวกกำลังสองภายในกลุ่มซึ่งคำนวณได้จากสูตร

$$SS_w = SS_T - SS_b$$

เมื่อ SS_T = ผลรวมกำลังสองของทั้งหมดโดยคำนวณดังนี้

$$SS_T = \sum_{j=1}^p \sum_{i=1}^n x_{ij}^2 - \frac{T^2}{N}$$

เมื่อ $\sum_{j=1}^p \sum_{i=1}^n x_{ij}^2$ = คะแนนรวมทั้งหมดของแต่ละคนยกกำลังสองของทุกกลุ่ม

T = คะแนนรวมทั้งหมด

N = คะแนนรวมทั้งหมด

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ตำบลในคลองปลากรด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่บางปลากรด และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ตำบลในคลองปลากรด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คัดเลือกตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในวัดใหญ่ บางปลากรด จำนวน ๓๒๒ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๑ ผู้วิจัยเป็นผู้แจกแบบสอบถามและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืนมาครบทุกฉบับ (ร้อยละ ๑๐๐) เมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและวิเคราะห์สรุปข้อมูลลงตารางประกอบการบรรยาย

สถิติที่ใช้ในการทำวิจัย ประกอบด้วย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนสถิติที่ใช้ศึกษาวิเคราะห์วัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ สถิติแจกแจงแบบที่ชนิดที่เป็นอิสระจากกัน (t-dependent) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance: ANOVA) ถ้าปรากฏนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลความหมายของการรายงานข้อมูลผลการวิจัยที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนความหมาย ดังต่อไปนี้

$\bar{x}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา
t	หมายถึง	ค่าแจกแจงการกระจายข้อมูลแบบ F-distribution
P	หมายถึง	แสดงค่านัยสำคัญทางสถิติ
*	หมายถึง	ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติ

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ผู้วิจัยนำเสนอโดยแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ ลงในตารางประกอบการบรรยาย ดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๒. อายุ	๑๕๕	๔๘.๒๐	๑๖๗	๕๑.๘๐	๓๒๒	๑๐๐
อายุต่ำกว่า ๒๐ ปี	๒๒	๖.๘	๒๐	๖.๓	๔๒	๑๓.๑
๒๑-๓๐ ปี	๕๙	๑๘.๔	๓๕	๑๐.๗	๙๔	๒๙.๑
๓๑-๔๐ ปี	๒๖	๘.๑	๕๗	๑๗.๖	๘๓	๒๕.๗
๔๑-๕๐ ปี	๓๗	๑๑.๕	๒๒	๖.๘	๕๙	๑๘.๓
๕๑-๖๐ ปี	๑๑	๓.๔	๑๓	๓.๙	๒๔	๗.๓
๖๑ ปีขึ้นไป	๐	๐	๒๑	๖.๕	๒๑	๖.๕
รวม	๑๕๕	๔๘.๒	๑๖๗	๕๑.๘	๓๒๒	๑๐๐
๓. ระดับการศึกษา						
มัธยมศึกษาตอนต้น	๕๐	๑๕.๕	๕๑	๑๕.๗	๑๐๐	๓๑.๒
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	๑๙	๖.๐	๑๘	๕.๕	๓๗	๑๑.๕
อนุปริญญา/ปวส.	๕๑	๑๕.๗	๖๗	๒๐.๗	๑๑๗	๓๖.๔
ปริญญาตรี	๑๙	๕.๘	๒๒	๖.๘	๔๑	๑๒.๖
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๗	๕.๒	๑๐	๓.๒	๒๗	๘.๔
รวม	๑๕๕	๔๘.๒	๑๖๗	๕๑.๘	๓๒๒	๑๐๐
๔. อาชีพ						
นักเรียน/นักศึกษา	๕๐	๑๕.๕	๓๓	๑๐.๒	๘๓	๒๕.๗
รับราชการ	๓๐	๙.๔	๑๔	๔.๒	๔๔	๑๓.๖
พนักงานบริษัท/โรงงาน	๓๓	๑๐.๒	๗๐	๒๑.๗	๑๐๓	๓๑.๙
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	๑๙	๕.๘	๒๘	๘.๖	๔๖	๑๔.๔
รับจ้างทั่วไป	๑๔	๔.๒	๑๔	๔.๔	๒๘	๘.๖
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	๑๐	๓.๒	๘	๒.๖	๑๘	๕.๘
รวม	๑๕๕	๔๘.๒	๑๖๗	๕๑.๘	๓๒๒	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยววัดใหญ่ บางปลาเกด ตำบลในคลองบางปลาเกด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ สามารถอธิบายในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยววัดใหญ่ บางปลาเกด ตำบลในคลองบางปลาเกด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ เพศหญิง จำนวน ๑๖๗ คนร้อยละ ๕๑.๘ รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน ๑๕๕ คน ร้อยละ ๔๘.๒ ตามลำดับ

๒. ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยววัดใหญ่ บางปลาเกด ตำบลในคลองบางปลาเกด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่อายุ ๒๑-๓๐ ปี ร้อยละ ๒๙.๑ รองลงมาคือ อายุ ๓๑-๔๐ ปี ร้อยละ ๒๕.๗ อายุ ๔๑-๕๐ ปี ร้อยละ ๑๘.๓ อายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ร้อยละ ๑๓.๑ อายุ ๕๑-๖๐ ปี ร้อยละ ๗.๓ และ อายุ ๖๑ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๖.๕ ตามลำดับ

๓. ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยววัดใหญ่ บางปลาเกด ตำบลในคลองบางปลาเกด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา อนุปริญญา/ปวส. คิดเป็น ร้อยละ ๓๖.๔ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ ๓๑.๒ ระดับปริญญาตรี ร้อยละ ๑๒.๖ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช ร้อยละ ๑๑.๕ และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๘.๔ ตามลำดับ

๔. ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยววัดใหญ่ บางปลาเกด ตำบลในคลองบางปลาเกด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท/โรงงาน ร้อยละ ๓๑.๙ เป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ ๒๕.๗ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ ๑๔.๔ รับราชการ ร้อยละ ๑๓.๖ รับจ้างทั่วไป ๘.๖ และเป็นแม่บ้าน/พ่อบ้าน ๕.๘ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่บางปลาเกด โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ ๑ เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่บางปลาเกด ตามแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านพุทธศิลป์ ๒) ด้านการให้บริการ ๓) ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว และ ๔) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ แล้วปรากฏผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางพลากด โดยภาพรวม

การจัดการท่องเที่ยว		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านพุทธศิลป์	๔.๔๘	๐.๖๑	มาก
๒	ด้านการให้บริการ	๔.๑๐	๐.๘๔	มาก
๓	ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว	๔.๐๔	๐.๘๖	มาก
๔	ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์	๓.๙๖	๐.๘๒	มาก
รวม		๔.๑๗	๐.๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๗$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ คือ ด้านพุทธศิลป์ ($\bar{X} = ๔.๔๘$) ด้านการให้บริการ ($\bar{X} = ๔.๑๐$) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ ($\bar{X} = ๔.๐๔$) และด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว ($\bar{X} = ๓.๙๖$)

ตารางที่ ๔.๓ แสดงคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางพลากด ด้านพุทธศิลป์

(n= ๓๒๒)

ด้านพุทธศิลป์		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีความสวยงามของสถาปัตยกรรมภายในวัด	๔.๓๓	๐.๖๗	มาก
๒	มีความสวยงามของประติมากรรมภายในวัด	๔.๕๒	๐.๖๐	มาก
๓	มีความสวยงามของจิตรกรรมภายในวัด	๔.๔๓	๐.๖๒	มาก
๔	เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น	๔.๕๘	๐.๕๖	มาก
๕	เป็นแหล่งพักผ่อนและให้ความเพลิดเพลินใจได้ดี	๔.๕๓	๐.๕๘	มาก
รวม		๔.๔๘	๐.๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด ด้านพุทธศิลป์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = ๔.๔๘$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ เห็นว่า เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นแหล่งพักผ่อนและให้ความ

เพลิดเพลินใจได้ดี มีความสวยงามของประติมากรรมภายในวัด มีความสวยงามของจิตรกรรมภายในวัด และมีความสวยงามของสถาปัตยกรรมภายในวัด

ตารางที่ ๔.๔ แสดงคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางพลากด ด้านการให้บริการ (n= ๓๒๒)

	ด้านการให้บริการ	ระดับ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีดอกไม้ ธูปเทียน ไว้บริการอย่างทั่วถึง	๓.๙๕	๐.๙๓	มาก
๒	มีภาชนะรองรับขยะตามจุดต่าง ๆ ไว้บริการอย่างทั่วถึง	๔.๒๙	๐.๘๖	มาก
๓	เจ้าหน้าที่มีอัธยาศัยดีและให้การต้อนรับเป็นอย่างดี	๔.๐๕	๐.๘๐	มาก
๔	อาหาร/เครื่องดื่มมีความสะอาด ราคาเหมาะสม	๔.๒๐	๐.๗๔	มาก
๕	ราคาของที่ระลึก และวัตถุมงคลมีราคาเหมาะสม	๔.๐๓	๐.๙๓	มาก
	รวม	๔.๑๐	๐.๘๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด ด้านการให้บริการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ เห็นว่า มีภาชนะรองรับขยะตามจุดต่าง ๆ ไว้บริการอย่างทั่วถึง อาหารเครื่องดื่ม/มีความสะอาด ราคาเหมาะสม เจ้าหน้าที่มีอัธยาศัยดีและให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ราคาของที่ระลึก และวัตถุมงคลมีราคาเหมาะสม และมีดอกไม้ ธูปเทียน ไว้บริการอย่างทั่วถึง

ตารางที่ ๔.๕ แสดงคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว (n= ๓๒๒)

	ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว	ระดับ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีป้ายชื่อและรายละเอียดแจ้งถึงสถานที่ภายในวัดที่ชัดเจน	๓.๙๓	๐.๙๕	มาก
๒	มีที่จอดรถเพียงพอสำหรับผู้เข้ามาท่องเที่ยวภายในภายในวัด	๔.๐๖	๐.๘๖	มาก
๓	มีจำนวนห้องน้ำเพียงพอกับผู้มาท่องเที่ยว	๓.๙๗	๐.๘๐	มาก
๔	ห้องน้ำสะอาดเหมาะสมกับเป็นวัดท่องเที่ยว	๔.๒๐	๐.๗๔	มาก
๕	มีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้วัด	๔.๐๓	๐.๙๓	มาก
	รวม	๔.๐๔	๐.๘๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีสักขาวัตใหญ่ บางปลาถด ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว โดยภาพรวม อยู่ในระดับดี มาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ เห็นว่า ห้องน้ำสะอาดเหมาะสมกับเป็นวัดท่องเที่ยว มีที่จอดรถเพียงพอสำหรับผู้เข้ามาท่องเที่ยวภายในภายในวัด มีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้วัด มีจำนวนห้องน้ำเพียงพอสำหรับผู้มาท่องเที่ยว และมีป้ายชื่อและรายละเอียดแจ้งถึงสถานที่ภายในวัดที่ชัดเจน

ตารางที่ ๔.๖ แสดงคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีสักขาวัตใหญ่ บางปลาถด ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์

(n= ๓๒๒)

	ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์	ระดับ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	สุภาพดีเตอนใจ หลักรรรมที่มีให้อ่านให้ศึษา	๓.๙๐	๐.๗๘	มาก
๒	มีพระวิทยากรแนะนำการปฏิบัติธรรม	๓.๗๒	๐.๘๖	มาก
๓	บุคคลากร/ประชาสัมพันธ์ของวัดให้ความรู้ดี	๓.๙๗	๐.๘๐	มาก
๔	แหล่งศึษาเรียนรู้ด้านธรรมชาตีสึงแวดล้อม	๔.๒๐	๐.๗๔	มาก
๕	ศึษาวัฒนธรรมที่มีในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสม	๔.๐๓	๐.๙๓	มาก
	รวม	๓.๙๖	๐.๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีสักขาวัตใหญ่ บางปลาถด ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ เห็นว่า แหล่งศึษาเรียนรู้ด้านธรรมชาตีสึงแวดล้อม ศึษาวัฒนธรรมที่มีในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสม บุคคลากร/ประชาสัมพันธ์ของวัดให้ความรู้ดี สุภาพดีเตอนใจ หลักรรรมที่มีให้อ่านให้ศึษา และมีพระวิทยากรแนะนำการปฏิบัติธรรม

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีสักขาวัตใหญ่ บางปลาถด ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีสักขาวัตใหญ่ บางปลาถด การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์หาความแตกต่างระหว่างตัวแปร จำแนกตามเพศ อายุ การศึษา และอาชีพ โดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีผลต่าง

นัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD) ตามสมมติฐานตามรายละเอียดในตาราง
ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ:
กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ แสดงผลเปรียบเทียบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด
จำแนกตามเพศ

การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ	เพศ				t	Sig.
	ชาย		หญิง			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านพุทธศิลป์	๔.๔๙	๐.๔๕	๔.๔๗	๐.๔๖	๑.๒๑๓	๐.๒๗๑
ด้านการให้บริการ	๔.๒๗	๐.๕๐	๔.๓๔	๐.๕๐	๐.๗๐๘	๐.๔๐๐
ด้านความสะดวกสบายในการ ท่องเที่ยว	๔.๑๗	๐.๕๙	๔.๑๘	๐.๕๙	๐.๐๐๘	๐.๙๓๑
ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มี สาระประโยชน์	๓.๙๖	๐.๕๕	๓.๙๖	๐.๕๙	๐.๐๔๑	๐.๙๖๗
รวม	๔.๒๒	๐.๕๒	๔.๒๔	๐.๕๔	๒.๙๖๘	๐.๖๔

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่านักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการเชิง
พุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการ
เชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด แตกต่างกัน
 ตารางที่ ๔.๘ แสดงผลเปรียบเทียบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด จำแนกตามอายุ

(n= ๓๒๒)

การจัดการท่องเที่ยว เชิงพุทธ	อายุ												F	Sig.
	ต่ำกว่า ๒๐ ปี		๒๑-๓๐ ปี		๓๑-๔๐ ปี		๔๑-๕๐ ปี		๕๑-๖๐ ปี		๖๑ ปีขึ้นไป			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านพุทธศิลป์	๔.๕๐	๐.๔๕	๔.๕๖	๐.๕๒	๔.๓๔	๐.๔๗	๔.๔๖	๐.๔๔	๔.๓๐	๐.๔๖	๔.๒๐	๐.๔๙	๒.๗๘๔	๐.๔๙๓
ด้านการให้บริการ	๔.๓๒	๐.๔๘	๔.๓๗	๐.๕๐	๔.๒๖	๐.๕๔	๔.๓๖	๐.๕๔	๔.๒๖	๐.๕๕	๔.๐๐	๐.๓๐	๐.๘๘๒	๐.๔๙๓
ด้านความสะดวกสบาย ในการท่องเที่ยว	๔.๒๒	๐.๕๙	๔.๒๑	๐.๕๖	๔.๐๙	๐.๕๙	๔.๒๕	๐.๖๔	๔.๐๒	๐.๖๔	๓.๔๘	๐.๒๙	๒.๑๔๔	๐.๐๖๐
ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มี สาระประโยชน์	๔.๓๔	๐.๕๒	๔.๑๓	๐.๕๓	๔.๓๙	๐.๖๑	๔.๐๖	๐.๖๑	๓.๙๖	๐.๕๙	๔.๕๖	๐.๓๙	๐.๐๔๑	๐.๙๖๗
รวม	๔.๓๕	๐.๕๑	๔.๓๒	๐.๕๓	๔.๒๗	๐.๕๕	๔.๒๘	๐.๕๖	๔.๑๔	๐.๕๖	๔.๐๖	๐.๓๗	๑.๔๖๘	๐.๕๐

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด โดยภาพรวม
 ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ นักท่องเที่ยวที่มีระดับต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด แตกต่างกัน
 ตารางที่ ๔.๙ แสดงผลเปรียบเทียบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด จำแนกตามระดับการศึกษา

(n= ๓๒๒)

การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ	ระดับการศึกษา										F	Sig.
	มัธยมศึกษา ตอนต้น		มัธยมศึกษาตอน ปลาย/ปวช.		อนุปริญญา/ปวส.		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านพุทธศิลป์	๔.๕๖	๐.๓๙	๔.๔๕	๐.๔๖	๔.๖๐	๐.๔๗	๔.๔๒	๐.๔๗	๔.๒๙	๐.๔๖	๓.๑๐๐	๐.๐๑๖*
ด้านการให้บริการ	๔.๔๓	๐.๔๓	๔.๒๖	๐.๔๙	๔.๕๐	๐.๔๗	๔.๒๒	๐.๕๓	๔.๓๖	๐.๕๓	๔.๔๒๘	๐.๐๐๒*
ด้านความสะดวกสบายในการ ท่องเที่ยว	๔.๓๔	๐.๕๒	๔.๑๓	๐.๕๓	๔.๓๙	๐.๖๑	๔.๐๖	๐.๖๑	๓.๙๘	๐.๖๖	๕.๔๐๔	๐.๐๐๐*
ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มี สาระประโยชน์	๔.๔๔	๐.๓๙	๔.๒๘	๐.๔๑	๔.๕๐	๐.๔๔	๔.๒๔	๐.๔๕	๔.๒๑	๐.๔๙	๕.๕๔๑	๐.๐๐๐*
รวม	๔.๔๔	๐.๔๓	๔.๒๘	๐.๔๗	๔.๕๐	๐.๕๐	๔.๒๔	๐.๕๒	๔.๒๑	๐.๕๔	๔.๖๒๘	๐.๐๐๐*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เป็นนักเรียนนักศึกษา มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด โดย
 ภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษา

ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด ด้านพุทธศิลป์ ด้านการให้บริการ ด้านความสะอาดสบายในการท่องเที่ยว และด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๕

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นคู่ โดยรวม จำแนกตาม การศึกษา ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดแสดง ในตารางที่ ๔.๑๐- ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด จำแนกตามระดับการศึกษา

การศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ ปวช.	อนุปริญญา/ ปวส.	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
	$\bar{X} = ๔.๔๔$	$\bar{X} = ๔.๒๘$	$\bar{X} = ๔.๕๐$	$\bar{X} = ๔.๒๔$	$\bar{X} = ๔.๒๑$
มัธยมศึกษาตอนต้น $\bar{X} = ๔.๔๔$	-	.๑๕๐๖๔*	-.๐๕๔๕๓๕	.๒๐๓๕๕*	.๒๒๒๙๓*
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. $\bar{X} = ๔.๒๘$	-	-	.๒๑๘๗๕*	.๐๔๙๔๑	.๐๖๗๘๘
อนุปริญญา/ปวส. $\bar{X} = ๔.๕๐$	-	-	-	.๒๖๐๘๗	.๒๘๕๔๕๕
ปริญญาตรี $\bar{X} = ๔.๒๔$	-	-	-	-	.๐๒๓๗๘
สูงกว่าปริญญาตรี $\bar{X} = ๔.๒๑$	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมต้น มีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด โดยภาพรวม แตกต่างจากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

นักท่องเที่ยวที่เป็นนักเรียนมัธยมต้น มีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด โดยรวมแตกต่างจากนักเรียนมัธยมปลาย/ปวช. ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

นักท่องเที่ยวนักเรียนมัธยมปลาย/ปวช. มีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิง
พุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด โดยรวมแตกต่างจากนักเรียนในระดับอนุปริญญา

นอกจากนี้นักท่องเที่ยงมีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัด
ใหญ่ บางปลากรดไม่แตกต่าง

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักท่องเที่ยงต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ:
กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ด้านพุทธศิลป์ เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา

การศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ ปวช.	อนุปริญญา/ ปวส.	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
	$\bar{X} = ๔.๔๔$	$\bar{X} = ๔.๒๘$	$\bar{X} = ๔.๕๐$	$\bar{X} = ๔.๒๔$	$\bar{X} = ๔.๒๑$
มัธยมศึกษาตอนต้น $\bar{X} = ๔.๔๔$	-	.๑๐๓๓๓๓	-.๐๔๔๘๕	.๑๓๒๖๓*	.๒๔๖๗๕*
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. $\bar{X} = ๔.๒๘$	-	-	.๑๔๘๘๑	.๐๒๙๙๒	.๑๖๒๓๑
อนุปริญญา/ปวส. $\bar{X} = ๔.๕๐$	-	-	-	.๑๘๗๓๗*	.๓๑๐๐๔*
ปริญญาตรี $\bar{X} = ๔.๒๔$	-	-	-	-	.๑๓๓๑๑
สูงกว่าปริญญาตรี $\bar{X} = ๔.๒๑$	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า นักท่องเที่ยวนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเห็น
ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด แตกต่างจากนักท่องเที่ยวนักเรียน
นักศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี

นักท่องเที่ยงที่เรียนอยู่ในระดับอนุปริญญามีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิง
พุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด แตกต่างจากนักท่องเที่ยวนักศึกษาระดับปริญญาตรีและ
สูงกว่าปริญญาตรี

นอกจากนี้นักท่องเที่ยงมีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัด
ใหญ่ บางปลากรดไม่แตกต่าง

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักท่องเที่ยงต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ด้านการให้บริการ เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา

การศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ ปวช.	อนุปริญญา/ ปวส.	ปริญญา ตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
	$\bar{X} = ๔.๔๔$	$\bar{X} = ๔.๒๘$	$\bar{X} = ๔.๕๐$	$\bar{X} = ๔.๒๔$	$\bar{X} = ๔.๒๑$
มัธยมศึกษาตอนต้น $\bar{X} = ๔.๔๔$	-	.๒๐๑๓๔*	-.๐๕๗๙๖	.๒๗๐๘๗*	.๓๕๒๔๒*
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. $\bar{X} = ๔.๒๘$	-	-	.๒๕๙๓๐*	.๐๖๙๖๒	.๑๕๑๐๘
อนุปริญญา/ปวส. $\bar{X} = ๔.๕๐$	-	-	-	.๓๒๘๙๓*	.๔๑๐๓๘*
ปริญญาตรี $\bar{X} = ๔.๒๔$	-	-	-	-	.๐๘๑๔๕
สูงกว่าปริญญาตรี $\bar{X} = ๔.๒๑$	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า นักท่องเที่ยงที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด แตกต่างจากนักท่องเที่ยงที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี

นักท่องเที่ยงที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด แตกต่างจากนักท่องเที่ยงที่เรียนในระดับอนุปริญญา/ปวส.

นักท่องเที่ยงที่เรียนอยู่ในระดับอนุปริญญา มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด แตกต่างจากนักท่องเที่ยงที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี

นอกจากนั้นนักท่องเที่ยงมีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรดไม่แตกต่าง

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักท่องเที่ยวยุทธต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา

การศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ ปวช.	อนุปริญญา/ ปวส.	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
	$\bar{X} = ๔.๔๔$	$\bar{X} = ๔.๒๘$	$\bar{X} = ๔.๕๐$	$\bar{X} = ๔.๒๔$	$\bar{X} = ๔.๒๑$
มัธยมศึกษาตอนต้น $\bar{X} = ๔.๔๔$	-	.๑๗๖๖๔*	-.๐๖๒๘๖	.๒๑๑๘๓*	.๐๗๐๖๘
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. $\bar{X} = ๔.๒๘$	-	-	.๒๓๙๕๐*	.๐๓๕๑๙	-.๑๐๙๖๕
อนุปริญญา/ปวส. $\bar{X} = ๔.๕๐$	-	-	-	.๒๗๙๕๖*	.๑๓๓๔๕*
ปริญญาตรี $\bar{X} = ๔.๒๔$	-	-	-	-	-.๑๔๕๑๑
สูงกว่าปริญญาตรี $\bar{X} = ๔.๒๑$	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด แตกต่างจากนักท่องเที่ยวที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี

นักท่องเที่ยวที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด แตกต่างจากนักท่องเที่ยวที่เรียนในระดับอนุปริญญา/ปวส.

นักท่องเที่ยวที่เรียนอยู่ในระดับอนุปริญญา มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด แตกต่างจากนักท่องเที่ยวที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี

นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวมีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากดไม่แตกต่าง

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักท่งเกี่ยวกับการจัดการท่งเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด ด้านแหล่งการเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา

การศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ ปวช.	อนุปริญญา/ ปวส.	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
	$\bar{X} = ๔.๔๔$	$\bar{X} = ๔.๒๘$	$\bar{X} = ๔.๕๐$	$\bar{X} = ๔.๒๔$	$\bar{X} = ๔.๒๑$
มัธยมศึกษาตอนต้น $\bar{X} = ๔.๔๔$	-	.๑๖๗๖๔*	-.๐๘๖๒๖	.๑๒๑๘๓*	.๐๗๐๖๘
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. $\bar{X} = ๔.๒๘$	-	-	.๐๒๓๙๕*	.๓๐๕๑๙	-.๑๐๙๖๕
อนุปริญญา/ปวส. $\bar{X} = ๔.๕๐$	-	-	-	.๒๔๗๙๖*	.๑๔๕๓๓*
ปริญญาตรี $\bar{X} = ๔.๒๔$	-	-	-	-	-.๑๔๑๕๑
สูงกว่าปริญญาตรี $\bar{X} = ๔.๒๑$	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า นักท่งเที่ยวที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเห็นต่อการจัดการท่งเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด แตกต่างจากนักท่งเที่ยวที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี

นักท่งเที่ยวที่เรียนอยู่ในระดับอนุปริญญามีความคิดเห็นต่อการจัดการท่งเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด แตกต่างจากนักท่งเที่ยวที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี

นอกจากนั้นนักท่งเที่ยวมีความเห็นต่อการจัดการท่งเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากดไม่แตกต่าง

สมมติฐานที่ ๔ นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางพลากด แตกต่างกัน
 ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางพลากด โดยรวม จำแนกตามอาชีพ

(n= ๓๒๒)

การจัดการท่องเที่ยวเชิง พุทธ	อาชีพ												F	Sig.
	นักเรียน/ นักศึกษา		รับราชการ		พนักงานบริษัท/ โรงงาน		ค้าขายธุรกิจ/ ส่วนตัว		รับจ้างทั่วไป		แม่บ้านพ่อบ้าน/			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านพุทธศิลป์	๔.๕๑	๐.๔๕	๔.๔๒	๐.๔๕	๔.๔๐	๐.๔๒	๔.๔๓	๐.๔๒	๔.๕๐	๐.๕๑	๔.๒๐	๐.๗๗	๑.๐๒๒	๐.๔๐๕
ด้านการให้บริการ	๔.๓๕	๐.๔๙	๔.๒๐	๐.๕๒	๔.๒๙	๐.๔๘	๔.๔๓	๐.๔๔	๔.๒๓	๐.๕๖	๔.๐๗	๐.๘๒	๑.๔๔๕	๐.๒๐๗
ด้านความสะดวกสบายใน การท่องเที่ยว	๔.๒๒	๐.๕๙	๔.๑๔	๐.๕๔	๔.๐๗	๐.๕๘	๔.๑๙	๐.๖๓	๔.๑๓	๐.๖๓	๓.๘๙	๐.๙๑	๐.๘๖๓	๐.๕๒๕
ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มี สาระประโยชน์	๔.๓๖	๐.๔๔	๔.๒๖	๐.๔๑	๔.๒๕	๐.๔๒	๔.๓๕	๐.๔๒	๔.๒๙	๐.๔๘	๔.๐๕	๐.๗๙	๑.๑๔๕	๐.๓๓๖
รวม	๔.๓๖	๐.๔๙	๔.๒๖	๐.๔๘	๔.๒๕	๐.๔๘	๔.๓๕	๐.๔๘	๔.๒๙	๐.๕๕	๔.๐๕	๐.๘๒	๑.๑๑๙	๐.๓๖๘

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน มีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงสรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ตัวแปรอิสระ	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
ปัจจัยส่วนบุคคล	การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด	
เพศ		✓
อายุ		✓
การศึกษา	✓	
อาชีพ		✓

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด แตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักท่องเที่ยวที่มี เพศ อายุ และอาชีพ ที่ต่างกันมีความคิดเห็น มีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ความเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด

นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวภายในวัดใหญ่ บางปลากด มีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๗ ความเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด ด้านแนวทางในการพัฒนาจิตใจและปัญญา

ที่	ด้านแนวทางในการพัฒนาจิตใจและปัญญา	จำนวน (คน)
๑	ได้รับความรู้ในการพัฒนาปัญญา	๒๑๐
๒	ได้รับความรู้ในการฝึกสมาธิและปัญญา	๑๙๓
๓	ได้รับความรู้และหลักการในทำบุญทำทาน	๒๙๐
๔	ได้รับความรู้และหลักธรรมเพื่อความกตัญญูรู้คุณ	๒๗๙
๕	เห็นคุณค่าของพุทธศิลป์ เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม	๑๕๐

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่า ได้รับความรู้และหลักการในทำบุญทำทาน ได้รับความรู้และหลักธรรมเพื่อความกตัญญูรู้คุณ ได้รับความรู้ในการพัฒนาปัญญา ได้รับความรู้

ในการฝึกสมาธิและปัญญา และเห็นคุณค่าของพุทธศิลป์ เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรมตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๘ ความเห็นของนักท่องเที่ยวยต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด ด้านแนวทางในการดำเนินชีวิต

ที่	ด้านแนวทางในการดำเนินชีวิต	จำนวน (คน)
๑	ไม่ประมาทในชีวิต	๒๗๙
๒	ดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ	๒๖๐
๓	ดำเนินชีวิตตามทำนองครองธรรม	๑๙๐
๔	มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น	๒๐๘
๕	ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์	๒๑๐
๖	เข้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่ระลึก	๑๘๗

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า นักท่องเที่ยวยเห็นว่า ได้รับแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ ไม่ประมาทในชีวิต ดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ดำเนินชีวิตตามทำนองครองธรรม และเข้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่ระลึก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๙ ความเห็นของนักท่องเที่ยวยต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด ผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยว

ที่	ผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยว	จำนวน (คน)
๑	รู้สึกมีความสุข	๒๗๘
๒	เมื่อได้พบกับสิ่งที่ร้ายก็กลายเป็นดี	๑๗๖
๓	จิตใจที่ฟุ้งซ่านก็สงบลง และมีสติมากขึ้น	๒๒๑
๔	ทำให้มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น	๒๐๐
๕	มีกำลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคและผ่านพ้นไปได้	๑๙๙
๖	เมื่อมีสติมากขึ้น ก็ทำให้ทำงานได้ดีขึ้น ประสบความสำเร็จมากขึ้น	๑๘๕
๗	ต่อไปภายหน้า จะกลับมากราบไหว้อีกเพื่อเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบไป	๑๕๐

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า นักท่องเที่ยวยเห็นว่า ผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยว คือ รู้สึกมีความสุข ใจที่ฟุ้งซ่านก็สงบลง และมีสติมากขึ้น ทำให้มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตมาก

ขึ้น มีกำลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคและผ่านพ้นไปได้ เมื่อมีสติมากขึ้น ก็ทำให้ทำงานได้ดีขึ้น ประสบความสำเร็จมากขึ้น เมื่อได้พบกับสิ่งที่ร้ายก็กลายเป็นดี และต่อไปภายหน้า จะกลับมากราบไหว้อีก เพื่อเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบไป ตามลำดับ

๔.๕ ข้อเสนอแนะต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด

นักท่องเที่ยวได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ว่าควรมีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และควรมีราวจับให้มากจุด เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ หากมีรถเข็น (Wheel Chair) ไว้บริการจะดีมาก

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มาท่องเที่ยวภายในวัดใหญ่ บางปลากด ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๒,๐๐๐ คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซี (Krejcie) และมอร์แกน (Moregan) ได้จำนวน ๓๒๒ คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนวันที่ ๕ มกราคม ถึง ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ระยะเวลาประมาณ ๑ เดือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) และ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ซึ่งมีรายละเอียด ตามลำดับดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไป

นักท่องเที่ยวของวัดใหญ่ บางปลากด ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๘ รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน ๑๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๒ ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีอายุ ๒๑-๓๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๑ รองลงมาคือ อายุ ๓๑-๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๗ อายุ ๔๑-๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๓ อายุ

ต่ำกว่า ๒๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑ อายุ ๕๑-๖๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๗.๓ และ อายุ ๖๑ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๖.๕ ตามลำดับ มีระดับการศึกษาอนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๔ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒ ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๖ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕ และสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๘.๔ ตามลำดับ และมีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/โรงงาน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๙ เป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๗ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๔ รับราชการ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖ รับจ้างทั่วไป ๘.๖ และเป็นแม่บ้าน/พ่อบ้าน คิดเป็นร้อยละ ๕.๘ ตามลำดับ

๕.๑.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่บางปลากรด โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ ๑ เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ตามแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านพุทธศิลป์ ๒) ด้านการให้บริการ ๓) ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว และ ๔) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ แล้วปรากฏผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๗$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ คือ ด้านพุทธศิลป์ ($\bar{X} = ๔.๔๘$) ด้านการให้บริการ ($\bar{X} = ๔.๓๒$) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ ($\bar{X} = ๔.๑๘$) และด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว ($\bar{X} = ๔.๐๘$)

ด้านพุทธศิลป์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = ๔.๔๘$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เห็นว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นแหล่งพักผ่อนและให้ความเพลิดเพลินใจได้ดี มีความสวยงามของประติมากรรมภายในวัด มีความสวยงามของจิตรกรรมภายในวัด และมีความสวยงามของสถาปัตยกรรมภายในวัด

ด้านการให้บริการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เห็นว่า มีภาชนะรองรับขยะตามจุดต่าง ๆ ไว้บริการอย่างทั่วถึง อาหารเครื่องดื่มมีความสะอาด ราคาเหมาะสม เจ้าหน้าที่มีอัธยาศัยดีและให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ราคาของที่ระลึกและวัตถุมงคลมีราคาเหมาะสม และมีดอกไม้ ธูปเทียน ไว้บริการอย่างทั่วถึง

ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เห็นว่า ห้องน้ำสะอาดเหมาะสมกับเป็นวัดท่องเที่ยว มีที่จอดรถเพียงพอสำหรับผู้เข้ามาท่องเที่ยวภายในภายในวัด มีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้วัด มีจำนวนห้องน้ำเพียงพอสำหรับผู้มาท่องเที่ยว และมีป้ายชื่อและรายละเอียดแจ้งถึงสถานที่ภายในวัดที่ชัดเจน

ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เห็นว่า แหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมที่มีในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสม บุคลากร/ประชาสัมพันธ์ของวัดให้ความรู้ดี สุภาพชัดเจนใจ หลักธรรมที่มีให้อ่านให้ศึกษา และมีพระวิทยากรแนะนำการปฏิบัติธรรม

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่บางปลากด ผลการวิจัยพบว่า

สมมติฐานที่ ๑ นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด แตกต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด แตกต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด แตกต่างกัน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด ด้านพุทธศิลป์ ด้านการให้บริการ ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว และด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๕

สมมติฐานที่ ๔ นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด แตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ความเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด ผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดจากแบบสอบถาม นักท่องเที่ยวได้แสดงความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด ดังนี้

๑. แนวทางในการพัฒนาจิตใจและปัญญา นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ได้รับความรู้และหลักการในทำบุญทำทาน ได้รับความรู้และหลักธรรมเพื่อความกตัญญูรู้คุณ ได้รับความรู้ในการพัฒนาปัญญา ได้รับความรู้ในการฝึกสมาธิและปัญญา และเห็นคุณค่าของพุทธศิลป์ เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรมตามลำดับ

๒. แนวทางในการดำเนินชีวิต นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ได้รับแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ ไม่ประมาทในชีวิต ดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ดำเนินชีวิตตามทำนองครองธรรม และเข้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่ระลึก ตามลำดับ

๓. ผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยวคือ รู้สึกมีความสุข จิตใจที่ฟุ้งซ่านก็สงบลง และมีสติมากขึ้น ทำให้มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น มีกำลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคและผ่านพ้นไปได้ เมื่อมีสติมากขึ้น ก็ทำให้ทำงานได้ดีขึ้น ประสบความสำเร็จมากขึ้น เมื่อได้พบกับสิ่งที่ร้ายก็กลายเป็นดี และต่อไปภายหน้า จะกลับมากราบไหว้อีกเพื่อเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบไป ตามลำดับ

๕.๒ อภิปรายผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด

จากการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๗$) ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ คือ ด้านพุทธศิลป์ ($\bar{X} = ๔.๔๘$) ด้านการให้บริการ ($\bar{X} = ๔.๓๒$) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ ($\bar{X} = ๔.๑๘$) และด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว ($\bar{X} = ๔.๐๘$) เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในแต่ละด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ ด้านพุทธศิลป์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = ๔.๔๘$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เห็นว่า เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นแหล่งพักผ่อนและให้ความเพลิดเพลินใจได้ดี มีความสวยงามของประติมากรรมภายในวัด มีความสวยงามของจิตรกรรมภายในวัด และมีความสวยงามของสถาปัตยกรรมภายในวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวิมลศิลป์**

กิจ (เรื่องฤทธิ์ ธนปญโญ) และคณะ เรื่อง การศึกษารูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย พบว่า มีความสวยงามของสถาปัตยกรรมภายในวัด อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สถาปัตยกรรมของอุโบสถ หอมน้ำห้องสุขา หอบริเวณรอบอุโบสถ รองลงมาได้แก่ หอพระธาตุ หอพระ กุฏิสงฆ์ และประตูเข้าเขตพุทธาวาส ตามลำดับ ส่วนความสวยงามของประติมากรรมภายในวัด ได้แก่ พระประธานในอุโบสถ และพระพุทธรูปด้านหน้าอุโบสถ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สะพานเข้าสู่อุโบสถ ซุ้มพระ และหอศิลป์ ตามลำดับสำหรับมีความสวยงามของจิตรกรรมฝาผนังภายในวัด ได้แก่ ภาพพระพุทธรูปเจ้าหลังพระประธานในอุโบสถ และภาพภายในอุโบสถ ขณะที่แหล่งการเรียนรู้และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ได้แก่ ภาพฝาผนังด้านในอุโบสถ หอศิลป์ และห้องแสดงภาพและจำหน่ายภาพ และเป็นแหล่งพักผ่อนและให้ความเพลิดเพลินใจได้ดี ได้แก่ บริเวณที่พักสองข้างทางภายในบริเวณวัด หอศิลป์ ห้องแสดงและจำหน่ายภาพ และบริเวณรอบ ๆ อุโบสถ ตามลำดับ

๕.๒.๒ ด้านการให้บริการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับดีมากทุกข้อ นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เห็นว่า มีภาชนะรองรับขยะตามจุดต่าง ๆ ไว้บริการอย่างทั่วถึง อาหาร/เครื่องดื่ม มีความสะอาด ราคาเหมาะสมเจ้าหน้าที่มีอัธยาศัยดีและให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ราคาของที่ระลึก และวัตถุมงคลมีราคาเหมาะสม และมีดอกไม้ ธูปเทียน ไว้บริการอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **อรพิน บุญแยม** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้ามาเที่ยวในวัดพระศรีสรรเพชญ์” ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่พร้อมที่จะต้อนรับและบริการนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ มีบริการร้านขายของที่ระลึกและร้านอาหารประจำท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๕.๒.๓ ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับดีมากทุกข้อ นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เห็นว่า ห้องน้ำสะอาดเหมาะสมกับเป็นวัดท่องเที่ยว มีที่จอดรถเพียงพอสำหรับผู้เข้ามาท่องเที่ยวภายในภายในวัด มีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้วัด มีจำนวนห้องน้ำเพียงพอสำหรับผู้มาท่องเที่ยว และมีป้ายชื่อและรายละเอียดแจ้งถึงสถานที่ภายในวัดที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ **ดลใจ มณีงาม** ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้มาเที่ยวด้านการวางแผน ด้านการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวด้านการแนะนำ/จูงใจผู้มาเที่ยว และด้านควบคุมดูแลความปลอดภัย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้านแนะนำ/จูงใจผู้มาเที่ยว และด้านควบคุมดูแลความปลอดภัย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๕.๒.๔ ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เห็นว่า แหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมที่มีในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสม บุคคล/ประชาสัมพันธ์ของวัดให้ความรู้ดี สุภาพชัดเจนใจหลักธรรมที่มีให้อ่านให้ศึกษา และมีพระวิทยากรแนะนำการปฏิบัติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวิมลศิลปกิจ (เรื่องฤทธิ์ ธนปณฺโญ) และคณะ** เรื่อง การศึกษารูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย พบว่า ศิลปวัฒนธรรมที่มีในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสม ได้แก่ คัมภีร์ธรรม พระธรรมที่จารึกในใบลานผูกไว้เป็นมัด เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจุบันจะสูญหายไปแล้ว อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ อุบ เป็นภาชนะเครื่องเงิน ส่วนแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อมได้แก่ สภาพธรรมชาติ เป็นสวนไม้พุทธประวัติ/วรรณคดี รอบ ๆ พระอุโบสถ และบุคลากร/ประชาสัมพันธ์ของวัดให้ความรู้ได้ดี ตามลำดับ

๕.๓ เปรียบเทียบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ตามความเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

๕.๓.๑ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยว ไม่มีนโยบายการบริหารและบริการนักท่องเที่ยวโดยแบ่งแยกเพศ จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีความเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **นุชศินี ยศปกรณ** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวเพศชาย และเพศหญิง มีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการไม่แตกต่างกัน

๕.๓.๒ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด แตกต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ มีความเสมอภาคแก่นักท่องเที่ยวทุกคนไม่ได้แบ่งแยกวัยต่าง ๆ จึงไม่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **นุชศินี ยศปกรณ** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศและอายุต่างกัน มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

๕.๓.๓ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด แตกต่างกัน โดยภาพรวม แตกต่างกัน

จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาต่างกัน ได้รับความรู้และมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต่างลำดับชั้นกัน การแสดงความคิดเห็นจึงแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ตลใจ มณีงาม** ได้วิจัยเรื่อง "พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ผลการวิจัยพบว่า ผู้มาเที่ยวที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนต่างกัน มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๕.๓.๔ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด แตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า นโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด ให้การต้อนรับและบริการแก่นักท่องเที่ยวทุกอาชีพ โดยไม่ได้แบ่งชั้นวรรณะ จึงไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชศินี ยศปกรณ ได้วิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ทางการตลาดในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

๕.๔ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด

๕.๔.๑ นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ได้รับความรู้และหลักการในทำบุญทำทาน เข้าใจเกี่ยวกับหลักการทางพุทธศาสนา โดยผ่านการศึกษาเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับวิถีแห่งธรรมชาติและวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา และได้ฝึกปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การกราบไหว้ ความเคารพอ่อนน้อม การเจริญสมาธิภาวนา ทำให้เกิดความรู้ การเห็นคุณค่าของ การเกิดเป็นมนุษย์ การเห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตใจและปัญญา การเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย การเห็นคุณค่าของการรักษาศีล การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีของชาวพุทธ เห็นคุณค่าของ การเสียสละแบ่งปัน และสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล ๕ กรรมบถ ๑๐ อริยสัจ ๔ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักกัทธิบาท ๔ เป็นต้น ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ สามารถใช้ชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้มากขึ้น มีความเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ดี **ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงษ์ สิบบุญเรื่องและคณะ** พบว่า กิจกรรมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมการเข้าร่วมพิธีกรรม กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมการปฏิบัติธรรม กิจกรรมการสืบทอดพระพุทธศาสนา กิจกรรมการเป็นที่พึ่งทางใจ วัดและพุทธศาสนิกชนชาวไทยมีความผูกพันกันเป็นอย่างมาก กิจกรรมการปฏิบัติธรรม เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการขึ้นภายในวัดอาจจะ

จัดในรูปของโปรแกรมการปฏิบัติธรรมซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวิธีการของผู้จัด เช่น การสมาทานศีล ๕ การฟังธรรม กิจกรรมการสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา เช่น งานบุญปฏิบัติสังฆกรรมศาสนสถานต่าง ๆ ของวัด งานกฐิน งานผ้าป่า งานบวชภาค เป็นต้น และกิจกรรมการเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นตามความประสงค์ ความนับถือ ความพึงพอใจส่วนตัว โดยประเทศไทยประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ การดำเนินกิจกรรมทางศาสนาซึ่งนับว่าเป็นที่พึ่งทางใจของพุทธศาสนิกชนโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การทำบุญตักบาตร การถวายดอกไม้ ธูป เทียน เพื่อใช้บูชาพระ เป็นต้น

๕.๔.๒ นักท่องเที่ยวมีการดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ ไม่ประมาทในชีวิต ดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา มีวัด เป็นแหล่งเรียนรู้และปฏิบัติดังกล่าว การจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมชาวพุทธ เช่น การไหว้พระ สวดมนต์ การทำบุญใส่บาตร การให้พิจารณาอาหารก่อนการบริโภค การเจริญสมาธิ การเดินจงกรม การฝึกวิปัสสนา ล้วนเป็นสิ่งที่ค้นพบได้ง่าย สำหรับผู้ที่สนใจ หรือนักท่องเที่ยวที่ไม่มีควมรึบเร่ง สิ่งเหล่านั้นทำให้เกิดการเรียนรู้ในวิถีชีวิตของตนเอง การร่วมปฏิบัติดังกล่าวทำให้ได้เครื่องเตือนใจหรือสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตมิให้ตกลงในความประมาท นอกจากกิจกรรมดังกล่าวแล้ว ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะของการไหว้พระ การท่องเที่ยวตามเทศกาลและวันสำคัญของพระพุทธศาสนาซึ่งล้วนมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและการพัฒนาบุคคลซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสุทิตย์ อากาศโร** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย” พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความสนใจในการเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการเจริญจิตภาวนาและการเจริญปัญญา การแนะนำความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสม มีรูปแบบการฝึกอบรมด้านจิตใจที่ดี ซึ่งสิ่งที่นักท่องเที่ยวได้รับการปฏิบัติ คือ การเห็นคุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์ การเห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตใจและปัญญา การเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย การเห็นคุณค่าของการรักษาศีล การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีชาวพุทธ และสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

๕.๔.๓ รู้สึกมีความสุข การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสุขทางกายและทางจิตใจ นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนจากการทำงาน พักจากการทำกิจกรรมประจำวันในการดำเนินชีวิตที่ทำให้รู้สึกเคร่งเครียด สถานที่ท่องเที่ยวบางสถานที่ที่มีธรรมชาติที่ทำให้รู้สึกสงบและบางสถานที่ก็เป็นปฏิบัติธรรมทำให้เกิดความสงบ ซึ่งเป็นไปเพื่อพัฒนาความสงบของจิตใจผู้ปฏิบัติ และการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในชีวิตและความสุขที่มาจากภายในที่สัมพันธ์กับความรู้สึกทางด้านจิตใจ ซึ่งมีขั้นตอนการส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติ เช่น ๑) การสร้างความเข้าใจในหลักการทางพระพุทธศาสนา เบื้องต้น ๒) การปรับฐานจิตด้วยการไหว้พระ สวดมนต์ ๓) การเจริญจิตภาวนา ๔) การกำหนด

ทดสอบอารมณ์ ๕) การทำกิจวัตรประจำวันด้วยสติ และ ๖) การแผ่เมตตาต่อสรรพสัตว์ เป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิชราภรณ์ ระยัยศรี** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติที่มาเที่ยววัดในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร” พบว่านักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า การเที่ยวชมศิลปกรรมความสวยงามของวัด และประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเดินทางมาเที่ยววัดคือ การได้ผ่อนคลายความเครียด เกิดความสบายใจ และได้พัฒนาจิตใจให้สงบ

๕.๕ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลาหมอ มีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๕.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนา รูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้และปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ ดังนี้

๑. วัดต่าง ๆ ที่มีทรัพยากรของวัด ได้นำผลงานวิจัยไปปรับปรุงพัฒนารูปแบบและสภาพภูมิทัศน์ภายในวัดตลอดถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในวัดให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวและยั่งยืนต่อไป

๒. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนนำไปสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธศาสนาและเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้อย่างมีคุณค่าและครบวงจร

๓. ในด้านของสถานการณ์ด้านการตลาดการท่องเที่ยว วัดต่าง ๆ สามารถนำไปปรับปรุงพัฒนารูปแบบในการจัดสภาพภายในวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เพื่อเตรียมเปิดวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนในปี ๒๕๖๑

๔. คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว เชิงพระพุทธรักษาและเชิงวัฒนธรรม ให้ทุกวัดเกิดการพัฒนาตามศักยภาพ โดยพิจารณาถึงความแตกต่าง ปัจจัยและผลกระทบที่มีต่อการแบ่งส่วนตลาดในการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

๕. หน่วยงานของรัฐ เอกชน และคณะสงฆ์ใช้พัฒนาในด้านของการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงพุทธ ในเขตจังหวัดอื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งทางสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Internet)

๖. ควรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดต่าง ๆ ในระยะยาว

๕.๕.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

จากการศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยไม่ได้นำตัวแปรของความพึงพอใจไปเปรียบเทียบกับลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นอาจจะยังไม่ละเอียดพอ และเพื่อความละเอียดของการศึกษาในเรื่องดังกล่าว หากมีผู้สนใจแนะนำให้ศึกษาเพิ่มเติมต่อยอดในเรื่องต่อไปนี้

๑. ควรศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด โบราณสถาน วิถีชีวิตของประชาชน ที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในประเทศไทย

๒. ควรศึกษาถึงหลักธรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวของพระสงฆ์หรือวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย

๓. ควรศึกษาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา และวัฒนธรรมที่มีอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดใกล้เคียง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. การส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ. กรุงเทพมหานคร:
มปท, ๒๕๔๙.

จิตรจําาง สุภาพ. ทฤษฎีธีรชาวด. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์ พลชัย, ๒๕๔๔.
จุฑามาศ คงสวัสดิ์. การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม.
นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร: สมาน
การพิมพ์, ๒๕๕๔.

ดร.ชณิ เอ็มพันธ์. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตร การ
จัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิ
ราช, ๒๕๔๘.

ธงชัย สันติวงษ์. หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ ๑.
กรุงเทพมหานคร: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒.

นิภา เมธาวีชัย. วิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๓.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๕.

บุญเรียง ขจรศิลป์. วิจัยศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: พิชาญ พรินติ้ง, ๒๕๓๔.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เอกสารประกอบการสอน.
เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ความคิดเห็น: การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พีระพัฒนา, ๒๕๒๖.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: แพร์พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๓๒.

- พจนาน บัญญัติ. **บทบาทของชุมชนในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐม**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖.
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. **การวัดทัศนคติ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **คุณธรรมและพุทธวิถีการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรมและโรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี). **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.
- ภักดี รัตนผล. **การมีส่วนร่วมของภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชนในการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว**. ลำปาง: สำนักงานจังหวัดลำปาง, ๒๕๔๓.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๕ กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๘.
- วรรณภา วงษ์วานิช. **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๙.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. **การบริหารหลักการทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๕.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. **กลยุทธ์การตลาดและการบริหารการตลาด**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด, ๒๕๔๑.
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา, ๒๕๕๑.
- สงศรี ชมพวงค์. **การวิจัย**. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๗.
- สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไพบูลย์ สำราญภูติ, ๒๕๔๑.
- สมยศ นาวิการ. **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔.
- สิรภาพ เหล่าลาภะ. **พุทธศาสตร์การเมือง**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๕.
- สมชัย วงษ์คณะและทวนทอง เขาวงกัรติพงศ์. **เอกสารการสอนวิชาการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๐.

(๒) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

กฤษดา ชูย์อาทิตย์. “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนืออำเภอตอย สะเกต จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒.

เกศินี พรหมบุตร. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาล ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.

ดลใจ มณีงาม. “พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยว ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๐.

เนตรชนก นันท์. “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

นุชศินี ยศปรกรณ์. “การบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๗.

ปิยพร ทาวีกุล. “การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบ้านไหล่หินตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔.

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, “การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต**. การวางแผนและ การจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓.

พระสมุห์อนุรักษ์ อีรสกโก (ช่างเมือง). “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัด สมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช, ๒๕๕๔.

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**, อ่างใน อุทิศ แก้วขาว, “ความคิดเห็นของผู้ มีสิทธิเลือกตั้งเกี่ยวกับคุณลักษณะและบทบาทของนายกเทศมนตรี: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓.

วัชรารณณ์ ระยัยศรี. “พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติที่มาเที่ยววัดในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (แผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐.

วัฒนาพร สุฉายา. “แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวดอยตุง จังหวัดเชียงราย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔.

วิเชียร เกตุสิงห์ ๒๕๒๔ : ๙๔-๙๗ อ้างอิงถึง พระมหากษัตริย์ อุดมคติ. “ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๖ ที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๔๙.

สมาภรณ์ คงเจริญกาย. “พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๘.

สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา. “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

อรพิน บุญแยม. “การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้ามาเที่ยวในวัดพระศรีสรรเพชญ์”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๔.

ภัทร์สุภา ลีลานภาพรรณ, “การท่องเที่ยวเชิงพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร”. **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

(๓) วารสาร:

พระมหาสุทิตย์ ออบุ่น. “การท่องเที่ยวแนวพุทธ”. **จุลสารการท่องเที่ยว**. ปีที่ ๑๘ เล่มที่ ๑ (ม.ค.-มี.ค. ๒๕๔๒).

มานิช พรหมปัญญา และคณะ. “แนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานี”. **วารสารการบริการและการท่องเที่ยว**. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๖).

(๔) งานวิจัย:

จุฑาภรณ์ หินชุยและคณะ. “แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด”. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๗). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ณัฐพงษ์ สีบุญเรือง, สุวิมล แม้นจริง และภราดัย ไชยนิวัด. “ปัจจัยทางจิตสังคมที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา”. งานวิจัย. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๒.

พระครูวิมลศิลปกิจ (เรืองฤทธิ์ ธนปญโญ)และคณะ, “การศึกษารูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย”. งานวิจัย. พะเยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอุ้น). “รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร”. รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๒.

มิตรรา สามารถ. “การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”. รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๓.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. “แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ” ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.dpe.go.th/content/f> [๑๗ มกราคม ๒๕๖๑].

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ๒๕๔๑”. [ออนไลน์ แหล่งที่มา : <http://www.tat.or.th>. [๓๐ มกราคม ๒๕๕๖].

(4). Books

Cronbach, Lee J. **Essentials of psychological testing (4th ed.)**. New York: Harper & Row, 1971.

Heady, Ferrel. **Public Administration: A Comparative Perspective**. 2nd ed, New York and Basel: Marcel Dekker, 1979.

Fayol, Henri. **Industrial and General Administration**. New York: Mc-Graw Hill, 1930
[Online], /Available: 2547.

Williams J.D. . **Public Administration: The people' s Business**. Boston: Little, Brown
and Company, 1880.

William Ouchi. **Organization and Management**. Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด

คำชี้แจง: ๑. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากดแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางปลากด

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางปลากด

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางปลากด

๒. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบافیศึกษาพุทธโฆส นครปฐม ข้อมูลที่ท่านได้กรอกในแบบสอบถามนี้ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ ไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านแต่อย่างใด

ผู้วิจัย

พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ (สุทธิมาลย์)
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบافیศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

แบบสอบถาม

เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด

คำชี้แจง : โปรดเติมคำลงในช่องว่าง หรือ ทำเครื่องหมาย (✓) ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

๑. เพศ.....

( ) ๑.ชาย

( ) ๒. หญิง

๒. อายุ ..... ปี

( ) ๑. อายุต่ำกว่า ๒๐ ปี

( ) ๒. ๒๑-๓๐ ปี

( ) ๓. ๓๑-๔๐ ปี

( ) ๔. ๔๑-๕๐ปี

( ) ๕. ๕๑-๖๐ ปี

( ) ๖. ๖๑ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

( ) ๑. มัธยมศึกษาตอนต้น

( ) ๒. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

( ) ๓. อนุปริญญา/ปวส.

( ) ๔. ปริญญาตรี

( ) ๕. สูงกว่าปริญญาตรี

๔. อาชีพ

( ) ๑. นักเรียน/นักศึกษา

( ) ๒. รับราชการ

( ) ๓. พนักงานบริษัท/โรงงาน

( ) ๔. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

( ) ๕. รับจ้างทั่วไป

( ) ๖. แม่บ้าน/พ่อบ้าน

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด

การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด	ระดับการบริหารจัดการ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
ด้านพุทธศิลป์					
๑. มีความสวยงามของสถาปัตยกรรมภายในวัด					
๒. มีความสวยงามของประติมากรรมภายในวัด					
๓. มีความสวยงามของจิตรกรรมภายในวัด					
๔. เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น					
๕. เป็นแหล่งพักผ่อนและให้ความเพลิดเพลินใจได้ดี					
ด้านการให้บริการ					
๖. มีดอกไม้ ธูปเทียน ไว้บริการอย่างทั่วถึง					
๗. มีภาชนะรองรับขยะตามจุดต่างๆ ไว้บริการอย่างทั่วถึง					
๘. เจ้าหน้าที่มีอัธยาศัยดีและให้การต้อนรับเป็นอย่างดี					
๙. อาหาร/เครื่องดื่มมีความสะอาด ราคาเหมาะสม					
๑๐. ราคาของที่ระลึก และวัตถุมงคลมีราคาเหมาะสม					
ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว					
๑๑. มีป้ายชื่อและรายละเอียดแจ้งถึงสถานที่ภายในวัดที่ชัดเจน					
๑๒. มีที่จอดรถเพียงพอสำหรับผู้เข้ามาท่องเที่ยวภายในวัด					
๑๓. มีจำนวนห้องน้ำเพียงพอกับผู้มาท่องเที่ยว					
๑๔. ห้องน้ำสะอาดเหมาะสมกับเป็นวัดท่องเที่ยว					
๑๕. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่อยู่ใกล้วัด					
ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์					
๑๖. สุภาชิตเตือนใจ หลักธรรมที่มีให้อ่านให้ศึกษา					

๑๗. มีพระวิทยากรแนะนำการปฏิบัติธรรม					
๑๘. บุคคลากร/ประชาสัมพันธ์ของวัดให้ความรู้ดี					
๑๙. แหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม					
๒๐. ศิลปวัฒนธรรมที่มีในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสม					

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บาง
ปลากด (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

๓.๑ แนวทางในการพัฒนาจิตใจและปัญญา

- ได้รับความรู้ในการพัฒนาปัญญา
- ได้รับความรู้ในการฝึกสมาธิและปัญญา
- ได้รับความรู้และหลักการในการทำบุญทำทาน
- ได้รับความรู้และหลักธรรมเพื่อความกตัญญูรู้คุณ
- เห็นคุณค่าของพุทธศิลป์ เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม

๓.๒ แนวทางในการดำเนินชีวิต

- ไม่ประมาทในชีวิต
- ดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ
- ดำเนินชีวิตตามทำนองครองธรรม
- มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์
- เข้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่ระลึก

๓.๓ ผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยว

- รู้สึกมีความสุข
- เมื่อได้พบกับสิ่งที่ร้ายก็กลายเป็นดี
- จิตใจที่ฟุ้งซ่านก็สงบลง และมีสติมากขึ้น
- ทำให้มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น
- มีกำลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคและผ่านพ้นไปได้
- เมื่อมีสติมากขึ้น ก็ทำให้ทำงานได้ดีขึ้น ประสบความสำเร็จมากขึ้น
- ต่อไปภายหน้า จะกลับมาราบไหว้อีกเพื่อเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบไป

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางพลากด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอเจริญพร ขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

พระปลัดบุญเลิศ กตปุณฺโณ (สุทธิมาลย์)
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) ของแบบสอบถามเพื่องานวิจัย
เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางพลากด

.....
Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
0.9198	30

Item	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1	193.66	188.23	0.41	0.92
2	193.50	189.07	0.34	0.92
3	193.62	189.59	0.36	0.92
4	193.60	185.96	0.58	0.92
5	193.90	184.34	0.52	0.92
6	193.58	189.55	0.29	0.92
7	193.40	189.27	0.30	0.92
8	193.96	186.81	0.44	0.92
9	193.98	188.67	0.43	0.92
10	193.90	185.48	0.50	0.92
11	194.06	183.04	0.63	0.92
12	193.86	184.98	0.66	0.92
13	193.82	184.84	0.58	0.92

Item	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
14	194.10	186.09	0.44	0.92
15	194.24	185.82	0.48	0.92
16	194.00	188.12	0.45	0.92
17	193.80	186.12	0.56	0.92
18	193.80	186.73	0.52	0.92
19	193.52	186.82	0.39	0.92
20	193.84	188.26	0.44	0.92
21	193.92	186.52	0.56	0.92
22	194.18	186.03	0.46	0.92
23	194.30	185.27	0.45	0.92
24	194.34	184.96	0.55	0.92
25	194.14	185.88	0.52	0.92
26	194.12	187.41	0.46	0.92
27	194.12	185.50	0.52	0.92
28	194.08	185.63	0.53	0.92
29	194.38	185.55	0.48	0.92
30	194.16	185.77	0.48	0.92

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความ (IOC)

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด

การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางปลากด	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า (IOC)	แปล ผล
ด้านพุทธศิลป์								
๑. มีความสวยงามของสถาปัตยกรรม ภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. มีความสวยงามของประติมากรรม ภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. มีความสวยงามของจิตรกรรมภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔. เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของ ท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕. เป็นแหล่งพักผ่อนและให้ความ เพลิดเพลินใจได้ดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านการให้บริการ								
๖. มีดอกไม้ ธูปเทียน ไว้บริการอย่างทั่วถึง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗. มีภาชนะรองรับขยะตามจุดต่างๆ ไว้ บริการอย่างทั่วถึง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘. เจ้าหน้าที่มีอัธยาศัยดีและให้การต้อนรับ เป็นอย่างดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙. อาหาร/เครื่องดื่มมีความสะอาด ราคา เหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐. ราคาของที่ระลึก และวัตถุมงคลมี ราคาเหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว								
๑๑. มีป้ายชื่อและรายละเอียดแจ้งถึง สถานที่ภายในวัดที่ชัดเจน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดใหญ่ บางปลากด	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า (IOC)	แปล ผล
๑๒. มีที่จอดรถเพียงพอสำหรับผู้เข้ามา ท่องเที่ยวภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๓. มีจำนวนห้องน้ำเพียงพอกับผู้มา ท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	
๑๔. ห้องน้ำสะอาดเหมาะสมกับเป็นวัด ท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๕. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่อยู่ใกล้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์								
๑๖. สุภาพดีเตือนใจ หลักธรรมที่มีให้อ่าน ให้ศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๗. มีพระวิทยากรแนะนำการปฏิบัติธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๘. บุคคลากร/ประชาสัมพันธ์ของวัดให้ ความรู้ดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๙. แหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๐. ศิลปวัฒนธรรมที่มีในวัดเป็นแหล่ง เรียนรู้ได้เหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๑. พระมหาโกมล กมโล

ป.ธ. ๘, พธ.บ (บาลีพุทธศาสตร์), ศศ.ม. (ภาษาสันสกฤต),
 วิชาการผู้อำนวยการวิทยาลัยบาลีศึกษาพุทธโฆส
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

๒. พระมหาชิต ฐานชิต, ดร.

ป.ธ.๗ ศน.บ.(การศึกษา), M.A. (Sanskrit), Ph.D. (Vedic Studies)
 อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

๓. รศ.ดร. สุวิญ รัถสัตย์

ป.ธ ๗, พธ.บ. (การสอนสังคม), M.A. (Buddhist Studies University of
 Delhi), Ph.D. (Buddhist Studies University of Delhi)
 อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๔. ดร. บุณชญา วิวิธขจร

บธ.บ. (บริหารธุรกิจ), ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา), พธ.ม. (วิปัสสนาภาวนา),
 Ph.D. (Buddhist Studies)
 อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

๕. ดร. ศุภกฤต เดชชานามเมือง

นธ.เอก, ป.ธ.๓, พธ.บ.(ภาษาอังกฤษ), พบ.ม. (พัฒนสังคม), พธ.ด.
 (พระพุทธศาสนา)
 นักวิจัยอิสระ ศูนย์วิจัยการปฏิรูประบบราชการประเมินผลโครงการภาครัฐ
 สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ (สุทธิมาลย์)
ว/ ด/ ป เกิด	: ๑๓ เมษายน ๒๕๒๔
สถานที่เกิด	: จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
การศึกษา	: นักรธรรมเอก สำนักเรียนวัดคณะจังหวัดสมุทรปราการ : ป.บส. รุ่นที่ ๙, พธ.บ. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๖๒ วิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
ประสบการณ์ทำงาน	: ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
อุปสมบท	: ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๕
สังกัด	: วัดใหญ่ บางพลากด ต.ในคลองบางพลากด อ.พระสมุทรเจดีย์ สมุทรปราการ ๑๐๒๕๐
หน้าที่	: ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
ปีที่เข้าศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๕๙
ปีสำเร็จการศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๖๑
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดใหญ่ บางพลากด ต. ในคลองบางพลากด อ. พระสมุทรเจดีย์ สมุทรปราการ ๑๐๒๕๐ โทร. ๐๘ ๖๙๐๔ ๘๖๔๓

ที่ ศธ ๖๑๕๖/๒๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบาหลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
วัดมหาสวัสดิ์นาคพุฒาราม ต.หอมเกร็ด
อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๑๐

๒๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัย
เรียน พระมหาวิฑูร ธมฺมโชโต เจ้าคณะอำเภอพระสมุทรเจดีย์ เจ้าอาวาสวัดใหญ่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระปลัดบุญเลิศ กตบุญโญ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๑๑๒๐๕๑๒๔ ที่อยู่วัดใหญ่ บางปลากด เลขที่ ๑๔ หมู่ ๓ ตำบล
ในคลองปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ โทรศัพท์ ๐๘๖-๙๐๔-๘๖๔๓ ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากด” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ วัดใหญ่ ซึ่งอยู่
ในความดูแลของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง
แบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาหลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาโกมล กมโล)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บาหลีศึกษาพุทธโฆส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตบาหลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

สำนักงานวิทยาลัยสงฆ์

ผู้ประสานงาน : นายสมบุรณ์ จารุณะ โทร. ๐๙๙ ๔๔๕ ๔๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๕๖/๑๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบาหลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
วัดมหาสวัสดิ์นาคพุดาราม ต.หอมเกร็ด
อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๑๐

๒๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลตัวอย่างเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try Out)
เรียน พระปลัดสันทาน ธมมสนทโน เจ้าอาวาสวัดสาขลา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระปลัดบุญเลิศ กตบุญโญ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๑๑๒๐๕๑๒๔ ที่อยู่วัดใหญ่ บางปลากรด เลขที่ ๑๔ หมู่ ๓ ตำบลใน
คลองปลากรด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ โทรศัพท์ ๐๘๖-๙๐๔-๘๖๔๓ ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดสาขลา ซึ่ง
อยู่ในความดูแลของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์ให้ นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความ
เที่ยงตรงแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาหลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาโกมล กมโล)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บาหลีศึกษาพุทธโฆส
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบาหลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

สำนักงานวิทยาลัยสงฆ์

ผู้ประสานงาน : นายสมบุรณ์ จารุณะ โทร. ๐๙๙ ๔๔๕ ๔๒๕๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์บาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม โทร. ๐๓๔-๒๙๙-๓๕๑

ที่ ศธ ๖๑๕๖/๒๓๐

วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

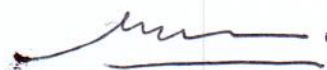
เรียน พระมหาโกมล กมโล

ด้วย พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๑๑๒๐๕๑๒๔ ที่อยู่วัดใหญ่ บางปลากรด เลขที่ ๑๔ หมู่ ๓ ตำบล ในคลองบางปลากรด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ โทรศัพท์ ๐๘๖-๙๐๔-๘๖๔๓ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด” ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ได้ออกแบบเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามจึงเห็นควรให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ จึงเรียนมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัยของนิสิตเพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัย

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาโกมล กมโล)

(พระมหาโกมล กมโล)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บาฬีศึกษาพุทธโฆส
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

ผู้ประสานงาน: นายสมบุรณ์ จารุณะ

โทร. ๐๙๙-๔๔๕-๔๒๕๖

นิสิตผู้วิจัย: พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ

โทร. ๐๘๖-๙๐๔-๘๖๔๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์บาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม โทร. ๐๓๔-๒๙๙-๓๕๑

ที่ ศธ ๖๑๕๖/๒๓๑

วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน พระมหาชิต ฐานชิต, ดร.

ด้วย พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๑๑๒๐๕๑๒๔ ที่อยู่วัดใหญ่ บางปลากรด เลขที่ ๑๔ หมู่ที่ ๓ ตำบลในคลองบางปลากรด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ โทรศัพท์ ๐๘๖-๙๐๔-๘๖๔๓ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด” ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ได้ออกแบบเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามจึงเห็นควรให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ จึงเรียนมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัยของนิสิตเพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัย

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาโกมล กมล)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บาฬีศึกษาพุทธโฆส
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

ผู้ประสานงาน: นายสมบูรณ์ จารุณะ

โทร. ๐๙๙-๔๔๕-๔๒๕๖

นิสิตผู้วิจัย: พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ

โทร. ๐๘๖-๙๐๔-๘๖๔๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์บาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม โทร. ๐๓๔-๒๙๙-๓๕๑

ที่ ศธ ๖๑๕๖/๒๓๒

วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร. บุณชญา วิวิชจร

ด้วย พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิต ๕๙๑๑๒๐๕๑๒๔ ที่อยู่วัดใหญ่ บางปลากรด เลขที่ ๑๔ หมู่ ๓ ตำบล ในคลองบางปลากรด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ โทรศัพท์ ๐๘๖-๙๐๔-๘๖๔๓ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด” ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ได้ออกแบบเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามจึงเห็นควรให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัยของ นิสิตเพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัย

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

บุณชญา วิวิชจร

(พระมหาโกมล กมลโล)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บาฬีศึกษาพุทธโฆส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

ผู้ประสานงาน: นายสมบุรณ์ จารุณะ

โทร. ๐๙๙-๔๔๕-๔๒๕๖

นิสิตผู้วิจัย: พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ

โทร. ๐๘๖-๙๐๔-๘๖๔๓

ที่ ศธ ๖๑๕๖/๑๕๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบาศีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
๑๐๘/๕ หมู่ ๒ ต.หอมเกร็ด
อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๑๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๓๔-๒๙๙-๓๕๖

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
เจริญพร รศ.ดร. สุวิญ รักสัตย์
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารเครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๑๑๒๐๕๑๒๔ ที่อยู่วัดใหญ่ บางปลากรด เลขที่ ๑๔ หมู่ ๓ ตำบลในคลองบางปลากรด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ โทรศัพท์ ๐๘๖-๙๐๔-๘๖๔๓ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด” ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ได้ออกแบบเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามจึงเห็นควรให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัยของ นิสิตเพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัย

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ผ.นิตยสาร (เครื่องมือวิจัย)
๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

(พระมหาโกมล กมล)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บาศีศึกษาพุทธโฆส
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบาศีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

ผู้ประสานงาน: นายสมบุรณ์ จารุณะ
นิสิตผู้วิจัย: พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ

โทร. ๐๙๙-๔๔๕-๔๒๕๖
โทร. ๐๘๖-๙๐๔-๘๖๔๓

ที่ ศธ ๖๑๕๖/๑๕๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบافیศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
๑๐๘/๕ หมู่ ๒ ต.หอมเกร็ด
อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๑๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๓๔-๒๙๙-๓๕๖

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
เจริญพร ดร. ศุภกฤต เดชชานามเมือง
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารเครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิติน ๕๙๑๑๒๐๕๑๒๔ ที่อยู่วัดใหญ่ บางปลากรด เลขที่ ๑๔ หมู่ ๓ ตำบลในคลองบางปลากรด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ โทรศัพท์ ๐๘๖-๙๐๔-๘๖๔๓ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด” ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ได้ออกแบบเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามจึงเห็นควรให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัยของ นิสิตเพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัย

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาโกมล กมโล)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บافیศึกษาพุทธโฆส
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบافیศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

ศุภกฤต ๑๐๘-๕๑๑-๒๐๐

ผู้ประสานงาน: นายสมบูรณ์ จารุณะ
นิสิตผู้วิจัย: พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ

โทร. ๐๙๙-๔๔๕-๔๒๕๖

โทร. ๐๘๖-๙๐๔-๘๖๔๓